

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

HEDİYELİK EŞYA KAPSAMINDA MANİSA MARKASININ
YARATILMASI

Hazırlayan

Seçil ARKANT

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Füsün ÖZPULAT

İZMİR-2013

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Hediyelik Eşya Kapsamında Manisa Markasının Yaratılması**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

...../...../.....

Seçil Arkant

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün 17.10.2013 tarih ve 12. sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'ninmaddesine göre Tekstil ve Moda Tasarımı Anasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Seçil ARKANT'ın "Hediyelik Eşya Kapsamında Manisa Markasının Yaratılması" konulu tezi incelenmiş ve aday 21.10.2013 tarihinde, saat 14.30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin.....BAŞARILI.....olduğuna oy.....BİRLİĞİ.....ile karar verildi.

BAŞKAN

Yrd. Doç. Furun ÖZPULAT

ÜYE

Yrd. Doç. Cema MEYDAN

ÜYE

Doç. Dya Sipahioğlu

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ VERİ FORMU

Tez No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez Yazarının

Soyadı: ARKANT

Adı: Seçil

Tezin Türkçe Adı: “ Hediyeelik Eşya Kapsamında Manisa Markasının Yaratılması ”

Tezin Yabancı Dildeki Adı: “The Creation of Manisa Brand Within The Scope of Souvenirs”

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: D.E.Ü.

Enstitü: G.S.E.

Yıl: 2013

Diğer Kuruluşlar :

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: 134

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı: 97

Sanatta Yeterlilik:

Tez/Proje Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd. Doç. **Adı:** Fusun

Soyadı: ÖZPULAT

Türkçe Anahtar Kelimeler:

- 1- Manisa
- 2- Hediyeelik Eşya
- 3- Hediye Kavramı
- 4- Kentsel Markalaşma

İngilizce Anahtar Kelimeler:

- 1- Manisa
- 2- Souvenir
- 3- Gift Concept
- 4- Urban Branding

Tarih:

İmza:

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum Evet

Hayır

ÖZET

Manisa ekonomik, kültürel ve kentsel bağlamda bugün Türkiye'nin en hızlı büyüyen kentlerinden biridir. Kentin ekonomik fonksiyonu ve izlediği markalaşma politikası, yapılaşmış çevresini de büyük oranda değiştirmiştir.

Bu doğrultuda, yapılan çalışma temel olarak dört ana bölüm halinde incelenmiştir.

Giriş bölümünde, kentsel markalaşma süreci ve Türkiye'de bu sürece verilen destekler, Manisa'nın marka değerlerini oluşturabilecek kültürel, doğal, geleneksel değerleri genel olarak tanıtılmıştır.

İlk bölümde, Manisa'nın tarihinden yola çıkılarak, kentin antik döneminden günümüze kadar olan gelişmelerin, kültürel ve kentsel çevrede yarattığı değişiklikler incelenmiştir. Bu kısım, basılı eserler, kent arşivleri ve alan araştırmalarıyla desteklenmiştir.

İkinci bölümde, Manisa'nın markalaşma sürecinde önemli rol oynayabilecek kültür varlıklarından biri olan Salihli'de bulunan Sardis Antik Kenti, bir Manisa marka değeri olarak incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, kentsel markalaşma ve hediyelik eşyanın bu süreçteki rolü üzerinde durulmuştur. Buna bağlı olarak hediye kavramı sosyolojik ve psikolojik yönleriyle incelenmiştir. Hediyelik eşyaların nitelikleri, tüketici ile ilişkilendirilmesi, tüketici üzerinde yarattığı etkiler ve hedef kitlesi Manisa örneğine göre şekillendirilerek değerlendirilmiştir.

Son bölümde; hediyelik eşya tasarım uygulamaları bulunmaktadır. Tasarımların çıkış noktasında, Manisa'nın önemli marka değerlerinden biri olan, Sardes Antik Kenti'nde basılmış ilk Altın Para kullanılmıştır.

Yapılan çalışmalara bağlı olarak, sonuç kısmında, bugün Manisa'nın markalaşma sürecinde bulunduğu konum değerlendirilerek, kent imajını güçlendirecek ve hediyelik eşyanın, kent tanıtımında aracı olabilmesi adına bir takım öneriler üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Manisa, Hediyelik Eşya, Hediye Kavramı, Kentsel Markalaşma

ABSTRACT

Today, Manisa is the fast growing cities of Turkey according to economical, cultural and urban context. Economical function of the city and the branding policies has changed the built environment dramatically.

In that direction, the study made up of four chapters:

In the introduction chapter, Urban branding process and the support given to this process in Turkey, create brand values, cultural, natural, traditional values of Manisa has been introduced generally.

In the first chapter, based upon the history of Manisa, improvements of the city's ancient period to the present, the changes created by developments in the cultural and urban environment were examined. This section is supported by the city archives and area research printed works.

In the second chapter, which is one of Salihli-Manisa cultural assets to play an important role in the process of branding in the ancient city of Sardis, were examined as a brand value of Manisa.

The third chapter focuses on the role of this process in urban branding and souvenir. Accordingly, the concept of a gift, sociological and psychological aspects are examined. Souvenirs qualities, associated with the consumer, effects on the consumer and according to pattern of the target audience is Manisa were evaluated.

The last chapter, there are some souvenir design practices. Point of origin of the designs is, the first Gold Coin minted in the ancient city of Sardis which is one of the important brand values of Manisa.

According to studies, in the conclusion part, some offers that strengthen city image is given by examining the position of Manisa in the branding process and a gifts on behalf of the city be a means of introducing a number of suggestions were discussed.

Keywords: Manisa, Souvenir, Gift Consept, Urban Branding

ÖNSÖZ

Manisa kentinin markalaşma sürecini desteklemek için hazırlanan ve uygulanan birçok proje bulunmaktadır. Manisa'nın marka kent olması sürecine yönelik fikirlerin geliştirildiği bu projelerden, “Hediyelik Eşyada Manisa Markası” Projesinde tasarımcı olarak çalışmama vesile olan ve tüm kent arşivlerine ulaşmamı sağlayan Proje Koordinatörüm Altan Türe'ye, tüm kent yöneticilerine ve araştırmanın çeşitli aşamalarında desteği bulunan tüm kişi ve kuruluşlara teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmayı oluşturmamda, konusunun belirlenmesinde, yürütülmesi ve sonuçlandırılması sürecinde desteği ile her an yanımda olan; bilgisini, deneyimini ve değerli görüşlerini benimle paylaşarak çalışmama büyük katkıda bulunan danışman hocam, Sayın Yrd. Doç. Füsun Özpulat'a teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olduğunu hissettiren sevgili hocam Öğr.Gör.Pelin Demirtaş Dikmen'e, sevgili arkadaşım Öğr. Gör. Müjgan Emre Eroğlu 'ya, ürün çekimlerimi yapan ve her zaman teknik desteğiyle yanımda olan Ercan Sönmezşık'a ve aileme sonsuz sevgi ve şükranlarımı sunuyorum.

Seçil ARKANT

İzmir, 2013

İÇİNDEKİLER

HEDİYELİK EŞYA KAPSAMINDA MANİSA MARKASININ YARATILMASI

Sayfa No:

YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
YÖK DOKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
RESİM LİSTESİ.....	x
TABLO LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ.....	1

1. BÖLÜM

ANTİK DÖNEMDEN GÜNÜMÜZE MANİSA TARİHİ	31
1.1. Manisa İlinin Tarihçesi.....	31
1.1.1. Tarih Öncesi Dönem.....	34
1.1.2. Ön Tarih Süreci.....	41
1.1.3. Antik çağlar.....	44

1.1.4. Türk İslam Dönemi.....49

1.1.5. Cumhuriyet Döneminden Günümüze Manisa.....54

2. BÖLÜM

MANİSA İLİNİN MARKA DEĞERLERİ OLARAK SARDES ANTİK KENTİ
60

2. 1. Antik Çağın Bilinen En Büyük Sinegogu ve Gymnasium64

2. 2. Artemis Tapınağı.....66

2. 3. Sardes Altın Rafinerisi.....68

2.4. Tarihin İlk Altın Parası.....78

2.5. Bintepler Tümülüsleri.....82

3. BÖLÜM

HEDİYELİK EŞYA OLGUSUNUN KENTSEL MARKALAŞMA
KAVRAMINDAKİ ÖNEMİ
86

3.1. Arkaik Dönemden Günümüze Hediyelik Eşya Kavramı.....89

3. 2. Hediyelik Eşya Kavramında Aranılan Nitelikler.....97

3.2.1. Hediyelik Eşyada Üretici ve Tüketiciyi İlişkisi.....99

3.3. Hediyelik Eşyada Hedef Kitle.....102

3.3.1. A Grubu; Hediyelik Eşyada Prestij Ürün.....104

3.3.2. B Grubu; Hediyelik Eşyada Ekonomik Ürün.....107

3.3.3. C Grubu; Hediyelik Eşyada Düşük Fiyatlı Ürün.....109

4. BÖLÜM

MANİSA MARKASI İÇİN ÜRETİLECEK HEDİYELİK EŞYALARDA ÜRÜN
TASARIM VE UYGULAMALARI.....113

SONUÇ126

KAYNAKÇA128

ÖZGEÇMİŞ

RESİM LİSTESİ

Resim 1 Aigai Antik Kenti Bouleterion (Halk Meclisi Binası).....	4
Resim 2 Aigai Antik Kenti.....	5
Resim 3 Solda; Aigai Antik Kenti Agora Çarşısı Binası Sağda; Agora.....	5
Resim 4 Aigai Antik Kenti Macellum (Et Balık Pazarı).....	6
Resim 5 Akhisar'ın 19.yy.'a air bir gravürü	7
Resim 6 Antik sikkenin üzerinde bulunan Koine Greek "Θυάτειρα" yazı.....	8
Resim 7 Thyateira Tepe Mezarlığındaki kalıntılar üzerinde de labris figürü.....	9
Resim 8 Akhisar kent merkezinde bulunan Thyateira kentine ait kalıntılar	10
Resim 9 Alaşehir ST. Jean Kilisesi; İncil de adı geçen yedi kiliseden biri	11
Resim 10 'Sandal Divlit ' isimli en genç volkan konisi	12
Resim 11 Thermia Theseos	13
Resim 12 Kula'da "Çatıların Birleştiği Yer"	14
Resim 13 Kula Beyoğlu Konağı	15
Resim 14 Manisa Tarzanı.....	17
Resim 15 Kybele Kaya Kabartması	18
Resim 16 Fosil Ayak İzleri 1960 larda çekilen fotoğrafı.....	18
Resim 17 Fosil Ayak İzleri	19
Resim 18 Ayak İzlerinin Oluşum Süreci	19
Resim 19 Kanlıkaya Genel Görünüm	20
Resim 20 Kanlıkaya Duvar Resimleri Detay	21
Resim 21 Manisa Laleleri	22
Resim 22 Niobe Doğal Kaya Anıtı	22
Resim 23 Abraham Bloemaert – 1591 Tablosu	24
Resim 24 Peri Bacaları.....	25
Resim 25 Solda Hafsa Sultan, Sağda Merkez Efendi	25
Resim 26 Mesir Macunun Üretimi	26
Resim 27 Geleneksel Mesir Macunu Festivali	26

Resim 28 Manisa Bezi dokuması	27
Resim 29 Kula Yarenleri	29
Resim 30 Yörük Düğünü	29
Resim 31 Magnesia Gravürü	32
Resim 32 Spil Dağı'ndan Manisa Görüntüsü	34
Resim 33 Çakallar volkanındaki curuf ocağı	36
Resim 34 Fosil Ayak İzleri	36
Resim 35 Bostancı Köyü	35
Resim 36 Yortan Yöresi Kaya Mezarlıkları.....	39
Resim 37 Kaya mezarları	40
Resim 38 Kaya mezarları	40
Resim 39 Kybele Kaya Kabartması	42
Resim 40 İsos Savaşı Mozaiği.....	45
Resim 41 Artemis Tapınağı	46
Resim 42 Minyatür: Saray-ı Amire	51
Resim 43 Fatih Kulesi	53
Resim 44 Turgutlu Eylül 1922	56
Resim 45 Atatürk'ün Manisa Ziyareti	57
Resim 46 Atatürk'ün Manisa Ziyareti	58
Resim 47 Atatürk'ün Manisa Ziyareti	58
Resim 48 20. yy Başlarında Manisa	60
Resim 49 Gazi İlkokulu'nun Mandolin Grubu (1930'lar).....	60
Resim 50 Sardes Gravürü	62
Resim 51 Sardes kenti surları ve doğu kapısının çizimi.....	64
Resim 52 Sardes Antik Kenti Gymnasium	65
Resim 53 Sardes Antik Kenti Sinegogu	65
Resim 54 Sinegog yer mozaiği	66
Resim 55 Sardes Artemis Tapınağı	67
Resim 56 Kroisos'un altın rafinerisinin temsili bir çizimi	69
Resim 57 Sardes altın rafinerisi kazı alanı	71
Resim 58 Ana Tanrıça Kuvava	72

Resim 59 Altın Rafinerilerinden birinin ortasında Lydia Tanrıçası Kuvava'ya ait bir sunak	72
Resim 60 Sardis buluntusu kavkıdan dairesel pulların altın, opal ve cam boncuklarla dizilmesiyle yapılmış kolye	73
Resim 61 Stampa tekniğiyle üretilmiş kolye.....	74
Resim 62 Sardes Altın arıtma alanının yakınlarında bulunan kuzu biçiminde elektrik küpe	75
Resim 63 Karun Hazinesi örneklerinden kolaj.....	76
Resim 64 Bakır Alaşımli Para Damgası.....	77
Resim 65 İ.Ö. 550 Altın Croesus Ön ve Arka Yüzü.....	79
Resim 66 Lydian Electrum Ön ve Arka Yüzleri.....	80
Resim 67 Elektrum Sikke	81
Resim 68 Bakır alaşımli sikke	82
Resim 69 Salihli Bintepeleer Tümülüsleri.....	83
Resim 70 Kocamu taftetepe; Kral Alyattes için yapılmış, Gygae Gölü ile Hermos Irmağı arasındaki Bintepe Tümülüsleri'nden en büyüğü.....	84
Resim 71 Asartepe Tümülüsü Girişi.....	84
Resim 72 Asartepe Tümülüsü.....	85
Resim 73 Asartepe Tümülüsü	85
Resim 74 Mermer levha üzerine rölyef.....	86
Resim 75 A Kategorisinde nitelendirilebilecek Aigai çıkışlı deri üzerine baskılı yastık kılıfı tasarımı	104
Resim 76 Louis Vuitton Firmasının sevgililer günü için hazırladığı Capsule Kolleksiyonu'ndan Anahtarlık.....	105
Resim 77 Cyrus Adlı Saat Firmasının "Kuros" Koleksiyonu Croesus'un ilk altın parası üzerine yaptığı prestij hediye olarak nitelendirilebileceğimiz saat	106
Resim 78 Cyrus Adlı Saat Firmasının "Kuros" Koleksiyonu Croesus'un ilk altın parası üzerine yaptığı prestij hediye olarak nitelendirilebileceğimiz saat	106
Resim 79 Zeytin çıkışlı deri üzerine baskılı bardak altlığı tasarımı.....	107
Resim 80 Kula'nın Sembolü Nar çıkışlı keçe yaygı tasarımı.....	107

Resim 81 Folklorik desenlerin, kilim dokuması ve manisa bezi dokumasının bütünleştirildiği dokuma yastık kılıfı tasarımı	108
Resim 82 Aigai çıkışlı keçe laptop kılıfı tasarımı	108
Resim 83 C kategorisine örnek, Kula Kentsel Siti çıkışlı kitap ayracı.....	109
Resim 84 C kategorisine örnek, Spil Lalesi çıkışlı kitap ayracı tasarımı	110
Resim 85 C kategorisine örnek, Aigai çıkışlı Amerikan servis tasarımı	111
Resim 86 Aigai çıkışlı Tshirt Tasarımları	112
Resim 87 Kula Kentsel Siti çıkışlı Tshirt Tasarımları.....	112
Resim88: Koleksiyonun çıkış noktası; Lidya Kralı Croesus'un bastırıldığı electrum sikke	113
Resim89: Koleksiyonda kullanılmak üzere mum tekniğiyle üretilmiş Croesus sikke reproduksiyonları.....	114
Resim 90: A Grubu; Prestij ürün kategorisi ince tabakalanmış kuzu derisi ve bronz döküm parçalı, 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	115
Resim 91: A Grubu; Prestij ürün kategorisi ince tabakalanmış kuzu derisi ve bronz döküm parçalı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı	115
Resim 92: A Grubu; Prestij ürün kategorisi dana derisi ve bronz döküm parçalı 8.9 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	116
Resim 93: A Grubu; Prestij ürün kategorisi dana derisi ve bronz döküm parçalı 8.9 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	116
Resim 94: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi vejital deri ve keten kumaşlı, astarlı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	117
Resim 95: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi vejital deri ve keten kumaşlı, astarlı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	117
Resim 96: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi vejital deri ve keten kumaşlı, astarlı detay 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	118
Resim 97: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi kuzu derisi ve keten kumaşlı, astarlı, bronz döküm parçalı 8.9 inch tablet bilgisayar kılıfı	118
Resim 98: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi kuzu derisi ve keten kumaşlı, astarlı, bronz döküm parçalı 8.9 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	119
Resim 99: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı	120

Resim 100: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı detay.....	120
Resim 101: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	121
Resim 102: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı astarlı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	122
Resim 103: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı astarlı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı.....	122
Resim 104: Dijital ortamda hazırlanan astarlık yüzey tasarımı.....	123
Resim 105: Dijital ortamda hazırlanan astarlık yüzey tasarımı.....	123
Resim 106: Dijital ortamda hazırlanan astarlık yüzey tasarımı.....	124
Resim 107: El baskısı astarlık yüzey tasarımı.....	124
Resim 108: El baskısı astarlık yüzey tasarımı.....	125
Resim 109: El baskısı astarlık yüzey tasarımı.....	125
Resim 110: El baskısı astarlık yüzey tasarımı.....	125

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Tüketicinin Satın Alma Davranışını Etkileyen Faktörler Kaynak: KOTLER, P. ve G. ARMSTRONG, Principles Of Marketing, Pearson Prentice Hall, Eleventh Edition, New Jersey100

Tablo 2: Kalite, malzeme, teknik, üretim şekli ve maliyet gibi kıstasları dikkate alarak gruplandığımız Hediyeelik eşyada Tüm kategoriler gereken nitelikleri taşımaktadır. Manisa kentsel markalaşma aracı olan Manisa hediyeelik eşyalarında tüm grupların bu nitelikleri taşıması gerekmektedir..... 103

KISALTMALAR

MOSB : Manisa Organize Sanayi Bölgesi

M.Ö. : Milattan önce

M.S. : Milattan sonra

İ.Ö. : İsa'dan Önce

İ.S. : İsa'dan Sonra

Y.Y. : Yüzyıl

Vb. : ve bunun gibi

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization -
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

GİRİŞ

Ülkemizde turizm önemli bir ticari kaynak olarak nitelendirilmektedir. Anadolu'nun Neolitik dönemlere değin tarihlenmesi, Anadolu kültür mirasının zenginliğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda Türkiye'de ülkenin 100. Yılına kadar gelişimini ve istihdamını arttırmayı amaçlayan “**Türkiye 2023 Yılı Stratejileri**” kapsamında birçok ilin kentsel marka olma ve turizmi arttırmayı hedefleyen projeler hazırladığı görülmektedir. Kültürel, doğa, sağlık, dini turizm gibi çeşitlemeleriyle İller, birbirleriyle yarışmakta ve mekan pazarlama kavramı bölgeler için güçlü imajlar yaratarak ziyaretçilerin, turistlerin, yatırımcıların ve kurumların bu bölgelere çekilmesi hedeflenmektedir. Dünya’da, kentlerini marka haline getirmeyi başaran ülkeler ekonomik rekabette de avantajlar sağlamaktadır.

Manisa kültürel, sanayi, sosyo-ekonomik, eğitim, sanayi ve turistik açıdan ciddi bir altyapıya sahiptir. Fakat buna rağmen Manisa'nın bugün istenilen yerde olmadığı görülmektedir. Manisa'nın sadece Türkiye’de değil, tüm dünyanın tanıdığı bir marka kent konumuna ulaşması için **Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü** gibi kamu sektörü ve özel sektörler işbirliği yaparak ve toplumsal örgütlerinde buna destek vermesiyle bu alt yapı oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kentsel Markalaşma sürecinde Manisa “**Hediyelik Eşyada Manisa Markası**” adı altında bir proje hazırlamış ve uygulamıştır. Bu proje; Manisa İli kültür mirası olan ama kullanım alanlarının bitmesi veya azalmasıyla yok olma sürecine giren zanaatları ve el sanatlarını ele almıştır. Ham madde, üretim yöntemleri, form ve desenlerini koruyarak ve bu form ve desenlere güncel tasarımlarla turistik eşya yapımına yönlendirerek, Manisa İlinin ve ülkenin tanıtımı hedeflenmiştir. Güncel talebe yönelik hediyelik eşya yapımı için tasarımlar hazırlanarak hem bu ürünleri tanıtımla destekleyip, ticari potansiyel kazandırarak yaşatmak hem de, Manisa İlini tanıtırken marka değerlerini kullanarak **Manisa Markasını** oluşturarak İlin tanıtımı ve İlin turizmine katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Manisa İli’nde **Unesco**’nun **Somut Olamayan Kültürel Miras** Listesine alınan “**Mesir Macunu Festivali**” bu somut olamayan kültürel mirasın korunması

sözleşmesiyle marka kent olma ve bunu koruma zorunluluğu kılınıştır. Manisa İli marka kent olma sürecinde yeni projeler yaparak bu kavramı zenginleştirerek korumayı hedeflemektedir. Bununla ilgili yeni çalışmalardan biri de; kentin önemli kültürel mirası olan Salihli İlçesi'ndeki **Sardis Antik Kenti**'ne, Antik dönem alışveriş merkezleri tarzı bir çarşı oluşturma projesidir. Bu projeye yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Kentsel Markalaşma dünyada 1990'lı yıllardan sonra ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki hızlı değişim ve gelişimle beraber dünyada rekabet artmış ve daha düşük maliyetle üretim yapma çabaları başlamıştır. Dünyada 1990'lı yıllardan sonra hızlanan markalaşma akımı, yalnızca ürün bazında değil, ülke ve şehir bazında da yaşanmaya başlamıştır.¹

Kentler, toplumları içinde barındırması, içinde yaşayan tüm insanların ortak evi olması ve uygarlık tarihinin oluşumunda önemli etkileri olması nedeniyle önemli yerlerdir.² Bu önemi nedeniyle, bu çalışmada bir kentsel markalaşma kapsamında hediyeelik eşya kavramı konu edilmiştir. Araştırmada örnek olarak, Manisa Kenti ele alınmıştır. Başarılı bir marka oluşturmanın ilk adımı, iyi bir marka kimliği geliştirme ile baslar.³ Marka kimliği markanın önemli bir unsuru olması ve marka imajının belirleyicisi olması açısından önemlidir. Turizm destinasyonlarına yönelik marka kimliği geliştirme çalışmaları da yapılmıştır. Bunlara Milano, Padova, Bolonya, Floransa, Roma, Naples, Bari, Barselona, Stockholm, Oshkosh Northwestern – Atlanta, Toronto, Chicago vb. gibi örnekler verilebilir. Ancak kentsel markalaşma için kimlik geliştirme süreci oldukça karmaşık olduğundan, çok taraflı ve koordineli bir çalışma gerektirmektedir.⁴

¹ <http://www.turkticaret.net/marka/nedir.php> Erişim: 02.03.2012

² ACEVİT Fevzi, "Küresel Çağrı", Adana Sürdürülebilir Eylem Planı ve Adana Mevcut Durum Raporu 2006, **Yerel Gündem 21 Merkezi**, Adana, 2006, 1 s.

³ AAKER, David. A., **Building Strong Brands**, The Free Press, New York, 1996, 35 s.

⁴ KAVARATZIS M. , ASHWORTH G. J., "City Branding: An Effective Assertion Of Identity Or A Transitory Marketing Trick?" Kaynak:<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9663.2005.00482.x/abstract> Erişim:22/06/2013

Marka; benzer ürünleri ya da hizmetleri, diğer ürün ya da hizmetlerden ayırmaya yarayan ve çoğu zaman kazanılan özelliklerle anılmasını sağlayan bir araç, belirli bir hizmetin sunulması sırasında kullanılan ayırt edici işaretlerdir.

Markalaşabilmek; ürüne diğerlerinden farklı bir kimlik kazandırmak, bir bakışta tanınmasına imkân veren niteliklere sahip olabilmektir. Ürünün şekli veya ambalajı ile bunların birlikte sunulmaları marka olarak değerlendirilmektedir.

Marka Kent olma kavramı; bir kentin sahip olduğu kültürel detayları, tarihi, doğal zenginlikleri, sanayisi, sosyo-kültürel yapısı ve özellikleri ile diğer kentlerden farklarıyla tanınmasını sağlayan ve kendine has özellikleriyle destekleyerek bir imaj oluşturmuştur. Bu imaj ve kendine has özellikleri yitirmeden geleceğinde de aynı etkileri sağlaması gerektirmektedir.

Kentsel markalaşma sürecinde kültürel, tarihsel, doğal ve coğrafik yapısıyla da öne çıkan kentsel değerler olabilir, bu unsurları **marka değerleri** olarak nitelendirebiliriz. Manisa kültürel, doğal ve geleneksel anlamda birçok marka değerine sahiptir. Manisa'nın markalaşma sürecinde kimliğini zenginleştiren, marka değerlerinin önemli bir kısmı girişte, bu marka değerlerinden **Sardes Antik Kenti** kapsamlı olarak ikinci bölümde ele alınacaktır.

Aigai Antik Kenti; Herodot'un bahsettiği on bir Ailois kentinden biridir. 2004 yılında başlatılan 5 yıllık kazı programı çalışmaları halen devam etmektedir. Kalıntılardan, Aigai'nin tarihinin Bergama Krallığı dönemine kadar indiği ve Roma döneminde önemli bir ticaret merkezi olduğu anlaşılmaktadır.⁵

⁵ <http://www.manisa.bel.tr/icerik/32/70/aigai.aspx> Erişim: 22/05/2013

Resim1: Aigai Antik Kenti Bouleterion (Halk Meclisi Binası) Fotoğraf: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2012

Yunan dilinde Aigai adının anlamı Ege'dir. Adını Ege denizinden alan bu kentten, ilk defa Oyun yazarı Aeshyklos bahsetmiştir. Hesiodos, Oros Aigaios 'Ege Dağı' diyerek İda dağının bir adını bildiriyor. Platon, Ege denizi 'Aigaios Pontos' diyor. Aigaios, İyon dilinde keçi demektir. Keçi postu için kullanılan Aigeos diye bir kelime de vardır. Kahraman Theseus'u Girit'e gönderen Atina kralı Aegeus deniz kıyısında oğlunun dönüşünü beklemektedir. Eğer oğlu sağ olarak geri gelirse gemilere beyaz, yok eğer ölürse siyah yelken çekilecektir. Her yıl Girit kralı Minos'a ve onun labirente kapattığı Minotauros'a gönderilen kurbanlıklardan olan Theseus, Ariadne adlı Giritli kızın yardımıyla azgın boğayı öldürür ve Minos'un bu kötü geleneğine son verir. Ne var ki geri dönüş yolunda yelkenler değiştirilmez. Uzaktan kara yelkenlilerin kıyıya yanaşmakta olduğunu gören baba Aegeus, kendini denize atar. Bu nedenle denize artık Aigaios Pontos denir. Ege denizi o günden beri böyle adlandırılmaktadır.⁶

⁶ TÜL Şükrü, **Aigai Aiolis'te Bir Dağ Kent**, Ege Yayınları, İstanbul 1995, 12 s.

Resim2: Aigai Antik Kenti Fotoğraf: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2012

Kentin adı Herodotos'ta Aigaiiai, Plinius'ta Aegaeae biçiminde yazılıdır. Kimi sikkelerde Aigaieon, Aigeaion, Aigaion, biçiminde yazılmıştır. Aigai kentinin sikkelerinde betimlenen yarım keçilere bakarsak Aigai adının kökenini bulmuş oluruz. Tam olarak çevirirsek keçiler halkı dememiz gerekmektedir. Aigai'den sözden en eski kayıt Halikarnassoslu Herodotos (1-149). Aioli kentlerinin arasında ismini sayması kentin varlığının en az Arkaik çağa inebileceğini göstermektedir.⁷

Aigai Agora Binası, Kuzey-Güney yönünde uzanan ince uzun yapıdır, günümüzde yüksekliği yer yer 7 m kadar korunmuştur. İç kısmında kareye yakın planlı dükkânlar yer almaktadır. Dükkânlar arasında geçişler vardır.⁸

Resim3: Solda; Aigai Antik Kenti Agora Çarşı Binası Sağda; Agora Caddesi Fotoğraf: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2012

⁷ TUL Şükrü, Aigai Aiolis'te Bir Dağ Kent, Ege Yayınları, İstanbul 1995, 12-13 s.

⁸ Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması Projesi, "Aigai Agorası", Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2013

Resim4: Aigai Antik Kenti Macellum (Et Balık Pazarı) Fotoğraf: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2012

Kentin tarihinde en önemli olay İsa'dan sonra 17 yılındaki depremdeki yıkımın imparator Tiberius tarafından giderilmesidir. Bu tarihsel olaya ilişkin elimizde bir yazıt bulunuyor. Fontrier tarafından Köşelerin doğusunda, Hacılar köyünde 1886 yılında bulunan bu yazıtta göre imparator, 12 kentin kurucusu olarak selamlanmaktadır.⁹ Agora ortasında, doğuda görülen mantar biçimli başlık, Arkaik çağdan bir Aiol başlığıdır. Yapraklarla bezeli alt parçanın bir benzeri bilinmemektedir. Üste ilişkin volütlü parça agoranın güney batı köşesinde, Her iki parça ölçüler bakımından birbirine uygundur.¹⁰

Thyateira (Akhisar); Akhisar'da yapılan arkeolojik kazılar sınırlı ve kesintili olduğu için, kentin tarihsel gelişimi içinde Antik Dönem'e ait bilgiler fazla değildir. Akhisar ve çevre yerleşimlerdeki yüzey araştırmaları sonucu elde edilen çanak-çömlek gibi kalıntılar, Kalkolitik Dönem'e tarihlenmekle birlikte yeterli bilimsel arkeolojik kazı araştırmaları henüz yapılmamıştır. Akhisar şehir merkezindeki bulutlara dayanılarak, bölgedeki ilk yaşam belirtileri M.Ö. 3000 yıllarına tarihlenmektedir.¹¹

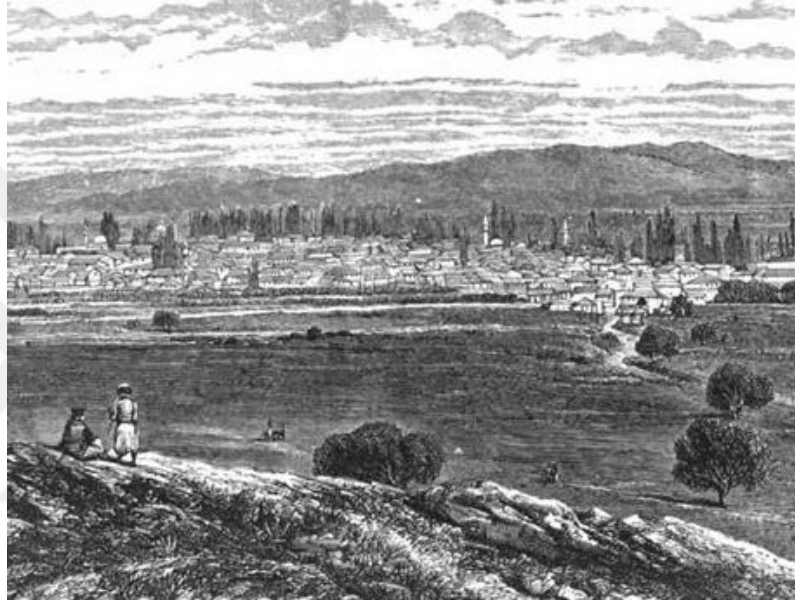
Thyateira (Akhisar) da İ. Ö. 2200 yıllarında ilk kentleşme başlamıştır. Akhisar Hint-Avrupa dili konuşan kavimlerin tam geçiş noktasındadır. İnsanoğlunun medeniyetini ilk oluşturduğu yerler Mezopotamya, Anadolu ve Mısır'dır. İlk şehir

⁹ TUL Şükrü, **Aigai Aiolis'te Bir Dağ Kent**, Ege Yayınları, İstanbul 1995, 13 s.

¹⁰ **y.a.g.e** , 22 s.

¹¹ DOYDUK Senem, **Tarihi Kent Dokusuyla Akhisar**, Akhisar Belediyesi Kültür Yayınları, Mart 2006,1 s.

veya site devletlerinden, devletlere ve imparatorluklara geçiş tarihin bu döneminde başlamıştır. Mezopotamya’da: Sümer, Babil, Asur, Akadlar; Mısırda Firavunlar; Anadolu’da Huri, Hitit, Frig, Lydia, Lykia gibi büyük devletler ve imparatorluklar kurulmuştur. İncil’de de bahsedildiği gibi dünyanın ilk kiliselerinden birisi kurulmuştur. Aynı zamanda Pers istilası sırasında ateşe tapınma (Zerdüş) yeri olarak ta kullanılmıştır. Binlerce yıldır insanlara ibadethane olarak kullanılan bu yer şimdi (1307 den beri) Camii (Ulu Camii) olarak insanlara hizmet vermektedir.¹²

Resim5: Akhisar’ın 19.yy.’a air bir gravürü Kaynak:H.B. Tristram, **The Seven Golden candlestick**, London, 1879, 78 s.

Thyateira; Antik Dönemde, Lydia devletinin en kuzeyindeki şehri olup, başkent Sardes’ten sonra önemli ikinci kenti olmuştur.¹³ Lydia devletinin merkezinin de üzerinde bulunduğu, İran’a kadar ulaşan Doğu Ticaret Yolu, Thyateira’dan geçmektedir. Bu yol Suriye Selevkos krallının Ön Asya’daki egemenliği sırasında çok kullanılmıştır. Boğazlar yönünden başlayan Doğu Ticaret Yolu; Thyateira’dan sonra, Sardes (Salihli), Tralleis (Aydın), Nysa (Sultanhisar), Laodikeia (Denizli), Apameia

¹² <http://akhisar.meb.gov.tr/dosyalar/akhisartarihce.pdf> Erişim: 20.02.2012

¹³ NAUMANN Rudolf, **Eski Anadolu Mimarisi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1975, 7 s.

(Dinar) gibi Selevkos gücünün önemli merkezlerine ve oradan da doğuya yönelmektedir.¹⁴

M.Ö. 547'de Lydia; merkezi Sardes olan Pers Satrabi'nın egemenliğine geçmiştir. Daha sonra Suriye Krallığı yönetimine giren Thyateira, M.Ö. 281-190 yılları arasında Selevkos Krallığının kenti haline gelmiştir. M.Ö. 190'da Batı Anadolu ve Thyateira, Bergama Krallığı yönetimine girmiştir.¹⁵ M.Ö. 129'da; Thyateira, Roma İmparatorluğu'nun yol üzerinde yer alan bağımsız kent devletlerinden biridir. M.Ö. 20 yıllarında gerçekleşen büyük deprem nedeniyle Roma'ya giden heyet, Batı Anadolu'da yıkılan diğer kentler ve Thyateira için Roma Senatosu'ndan yardım istemiştir.¹⁶ M.S. 214'te Roma İmparatoru Caracalla Thyateira'ya gelmiş ve şehri conventus (yargı yetkisine sahip idari merkez) ilan etmiştir. Bu dönem paralarındaki kabartmalarda Apollon'un yüzü, ayrıca Antik Dönem 'de Akhisar'ın simgesi olan çift yüzlü balta (labris) figürü görülmektedir.¹⁷

Resim 6: Antik sikkelerin üzerinde bulunan Koine Greek "Θυάτειρα" yazısı Akhisar'ın latince adıdır. Akhisar adına para basılmış nadir kentlerden birisidir. Sikkelerin arka yüzünde bulunan Labrys (Çiftbaşlı balta) ise ilk olarak Amazonlar tarafından kullanılmış bir silahtır. Hellen kaynaklı bir efsanede; Labrys'in aslen, Anadolu'da yaşayan Amazonlar'a ait olduğunun belirtilmektedir. Kaynak: <http://thyateira.org> Erişim: 23/05/2013

¹⁴ RAMSAY William Mitchell, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960 , 130,181 s.

¹⁵ **y.a.g.e.**, 45 s.

¹⁶ SATIŞ Baki, **İlk çağdan günümüze Akhisar**, Akhisar Sağlık Eğitim Kültür Vakfı, Manisa 1994, 100-108 s.

¹⁷ UMAR Bilge, **Mysia**, Akbank Yayınları, İstanbul 1984, 82 s.

Resim 7: Thyateira Tepe Mezarlığındaki kalıntılar üzerinde de labris figürü görülmektedir
Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi 2012

M.S. 395 'te Roma ikiye ayrılınca kent Bizans yönetimine bağlanmış, imparatorluğun Thracia eyaletinin bir şehri olmuştur. Bizans Dönemi'nde şehir Thyateira dışında, kutsal kilise anlamında "Ta Siateira" ve Ak-Hisar anlamında "Aspro-Kastro" adlarıyla da anılmıştır.¹⁸

Thyateira kenti ve çevresi, Bizans İmparatorluğu altında bulunduğu sürede, Arap akınlarına uğramasına karşın, 7. yüzyıla kadar Bizans'ın bölge üzerindeki egemenliğinde ciddi bir değişiklik olmamıştır. Thyateira; Hristiyanlığın Anadolu'da yayılmaya başladığı, M.S. 50'li yıllarda, Batı Anadolu'da kurulan ilk yedi kiliseden biri Thyateira'dadır. Bu nedenle Hristiyanlık adına yazılmış birçok seyahatnamede Thyateira'nın adı geçmektedir. Helen dilinde ekklesia (kilise) sözcüğünün hem halk topluluğu anlamına, hem de toplantıların yapıldığı yer anlamına gelmektedir.¹⁹

¹⁸ İZDEM Ekmel, **Dünkü-Bugünkü Akhisar**, Ülkü Matbaası, İstanbul 1944, 13 s.

¹⁹ UMAR Bilge, **Mysia**, Akbank Yayınları, İstanbul 1984, 285 s.

Resim 8: Akhisar kent merkezinde bulunan Thyateira kentine ait kalıntılar Kaynak: <http://thyateirakazisi.com> Erişim: 22/05/2013

Aziz Pavlus tarafından Batı Anadolu'da kurulan 7 kiliseden (Hristiyanlığın ilk yedi kilisesi) biri de Thyateira kentindedir. Thyateira kentine ait kalıntıların bir bölümü bugün Akhisar kent merkezinde bulunan Tepe Mezarı mevkinde görülebilmektedir.²⁰ Batı Anadolu'daki ilk yedi Hristiyan topluluğundan/cemaatinden birisine sahiptir. Sözü edilen yedi kilisenin yer aldığı kentlerin tamamı, döneminin birer ticaret merkezi olup önemli yol güzergâhları üzerinde bulunan başlıca yerleşimlerdir. İncil'de sözü edilen bu yedi kilise, birer kilise yapısı-binası olarak düşünülmemelidir. Burada anlatılmak istenen, Hristiyanlığı kabul eden ilk 7 cemaatin bulunduğu, döneminin güçlü ekonomisine sahip, önemli yol güzergâhlarında yer alan, kalabalık nüfusa sahip yerleşimlerdir. İncil'de iki ayrı kısımda Thyateira'dan söz edilmektedir.²¹ Bu nedenlerle Akhisar yani Thyateira günümüzde önemli bir inanç turizmine de ev sahipliği yapmaktadır.

Philadelpia (Alaşehir); Philadelphia'nın kuruluşu Attaloslar Kralı Attalos II'ye dayanmaktadır. II. Attalos, kurduğu şehirlerle ve kültüre verdiği destekle ün yapmıştır. Attalos kendisinden önceki kral olan ağabeyi Eumenes'i çok sevmiş bu sebepten "kardeşini seven" diye çevrilebilen "Philadelphus" lakabıyla bilinmektedir. Philadelphia şehrinin madeni paraları da birbirine tıpatıp benzeyen bu iki kardeşin görüntüsünü taşır. Philadelphia kenti, Yunan edebiyatının ve biliminin barışçı bir

²⁰ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Thyateira> Erişim: 22/05/2013

²¹ <http://thyateirakazisi.com> Erişim: 22/05/2013

şeklde yayılmasının başlangıç noktası olmuştur. Zaman içerisinde genişleyen Roma egemenliği ile birlikte şehir bir Roma şehri haline dönüşmüştür. Roma'nın ikiye ayırmasının ardından Doğru Roma İmparatorluğunun kadim kentlerinden birisi olan şehir, 1451 yılında Osmanlı tarafından fethedilene kadar Bizans'ın Anadolu üzerindeki en son kalesi olma özelliğini korumuştur.²²

Resim 9: Alaşehir ST. Jean Kilisesi; İncil de adı geçen yedi kiliseden biri Fotoğraf: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2012

ST. Jean Kilisesi; İncil de adı geçen yedi kilisenin yedisi de bugünkü Türkiye toprakları içindedir. Philadelphia Kilisesi de bunlardan biridir. Alaşehir Pergamon Kralı II. Attalos (M.Ö. 150-138) tarafından kurulmuş olup, o dönemdeki ismi Philadelphia'dır. Bergama Krallığı zamanında önemli bir kent olan Philadelphia, Roma döneminde de önemini korumuştur. Roma döneminde daha da gelişen kent M.S. 40 yıllarında Hıristiyanlığın yaygınlaşması ile birlikte Pavlus'un müritlerinin toplandığı bir yer olmuştur. Philadelphia Kilisesi, Pavlus döneminde kurulmuştur.²³

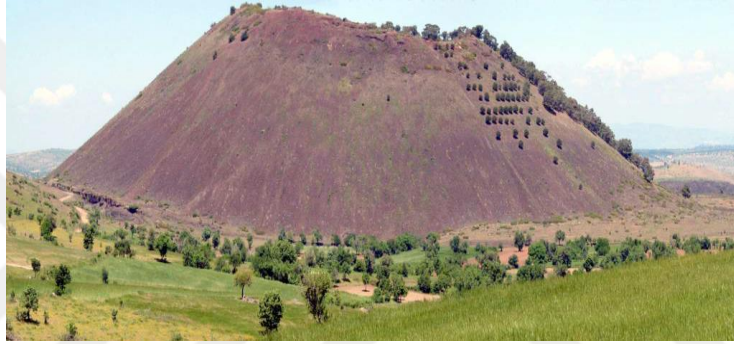
Katakekaumene (Kula); Manisa'nın Kula ilçesi ile Salihli'nin Adala beldesi ve Sindel köyü arasında jeolojik alanlarından biri Manisa'nın Kula İlçesi'dir. Yoğun volkanik aktivitenin kalıntıları; 80'in üstünde kraterin püskürttüğü volkanik maddeler ve nehirler gibi kilometrelerce uzaklara akan lavların siyah bir arazi

²² <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ala%C5%9Fehir> Erişim: 20.02.2012

²³ **y.a.g.e**, Erişim: 20.02.2012

oluşturduğu bölge antik kaynaklarda, eski Yunanca 'da “Yanık Ülke” anlamına gelen “Katakekaumene” sözcüğü ile tanımlanmaktadır.

Bu Volkanik bölge yani Katakekaumene; “Yanık, yanmış Arazi” anlamına gelmektedir. Bu isimlendirme; Amasyalı Strabon (İ.Ö.54–İ.S.24), Vitruvius (İ.Ö. I. yy.), Byzantionlu Stephanos (6–7 yy.) ve Eusthatios (12 yy.) adlı antik yazarların eserlerinde görülmektedir. Diğer yazarlar farklı vesilelerle yalnızca bölgenin adını söylerken, Strabon aynı zamanda Katakekaumene'nin ayrıntılı bir tasvirini yapmaktadır.²⁴

Resim 10: Eski mürekkep hokkasına benzeyen formuyla ‘Sandal Divlit’ isimli en genç volkan konisi
Fotoğraf: Kula Belediyesi Arşivi 2009

“ Alaşehir’den sonra 500 station uzunluğu, 400 station genişliği olan (9250 x 7400 metre), Mysia ve Maionia denen ve Katakekaumene olarak adlandırılan bölgeye gelinir. Burada hiç ağaç yoktur... Toprağın yüzü küllerle kaplıdır, dağlık ve kayalık olan ülke sanki yangından olmuş gibi siyah renktedir. Bazıları , bunun yıldırımlardan ve ateşli yer patlamalarından olduğunu tahmin etmektedir.” Amasyalı Strabon (M.Ö 54 – M.S 24)²⁵

80 adedin üzerinde volkan konisi, kraterler, genç bazalt lavları ve platolar bölgede yerkabuğunun oluşum öyküsünün çarpıcı bir kesitini yansıtır.²⁶

²⁴ <http://www.kula.bel.tr/pages/kula-tarihi.html> Erişim:02.03.2012

²⁵ Kula Belediyesi Arşivi “Katakekaumene Yanık Ülke Geopark Projesi Sunumu 2009”

²⁶ y.a.g.e.

Katakekaumene'nin mineral bakımından zengin olan volkanik arazisinin bağıcılığa çok uygun olduğu ve kaliteli şarapları Strabon, Vitruvius, Plinius gibi antik yazarlar ile ünlü Bergamalı hekim Galenus tarafından övgü ile anlatılır. Bu nedenlerle yanık ülkenin mistik coğrafyasında eski çağlardan itibaren insan yerleşmeleri yükselmiş, kült merkezleri kurulmuştur. Antik kayalıkların bölgede ilkçağda kurulduğunu belirttikleri Maionia ,Kollyda ve Tabala antik kentleri ve ünlü Thermia Theseos (Teheus Hamamları) çevresindeki yerleşim alanının konumları arkeolojik araştırmalarla tespit edilmiştir.²⁷

Yanık Ülke olarak adlandırılan Kula'da, benzersiz jeositler* zenginliği de kültür turizminin bir parçası niteliğindedir. Kula'da bulunan Termal kaynaklar projelendirmelerle sağlık turizmine hizmet edebilecek konumdadır.

Resim 11: Antik kayalıkların bölgede ilkçağda kurulduğunu belirttikleri Maionia, Kollyda ve Tabala antik kentleri ve ünlü Thermia Theseos (Teheus Hamamları) çevresindeki yerleşim alanının konumları arkeolojik araştırmalarla tespit edilmiştir. Kaynak: Kula Belediyesi Arşivi 2012

Kula ve çevresine bakıldığında volkan konilerinin araziye hakimiyeti kolaylıkla görülebilir. Ancak bu görünen yeryüzü şekillerinin yanı sıra çok sayıda yer

²⁷ <http://tr.geoparkula.org> Erişim: 25/05/2013

* En geniş kapsamıyla, güncel veya eski herhangi bir jeolojik süreci, olayı veya özelliği ifade eden kaya, mineral, fosil topluluğu, yapı, istif, yer şekli veya arazi parçasıdır. Arkeolojik veya tarihi değeri olanlar ise Kültürel Jeosit' tir.

altı kaynakları da mevcuttur. Bugün halen Emir hamamlarına hizmet eden sıcak su ve maden suyunun kaynakları bu topraklardadır.²⁸

Kula Osmanlı Kentsel Siti; Kula bugün 80 hektarlık kentsel sit alanındaki 800 tescilli yapı ve sayıları 3000 ini bulan 18-19 yy'nın Osmanlı mimarisi tarzındaki evlerine sahiptir. Beylikler ve Osmanlı dönemine ait cami, hamam ve medreselerin anıtsal mimarilerinin çevresinde gelişen mahalleler ve taş döşeli dar sokaklar, cumbaları ve geniş saçaklarıyla planlanmış, 18-19 yy evlerinin oluşturduğu Kula kentsel siti bu şekilde oluşmuştur. Vakıf kurumlarının imar faaliyetleri ile gelişen kentsel doku ve sosyal yaşam 20. yy.ın ilk çeyreğine kadar Osmanlı kimliğini sürdürmüştür. Kula kentsel sitinin gelişimi, Osmanlı toplumsal yapısının gelişme süreci ile paralellik göstermektedir.²⁹

Resim12: Kula'da "Çatıların Birleştiği Yer" isimlendirmesiyle meşhur çatıların üst üste örtüştüğü iki yapı Fotoğraf: Seçil Arkant Nisan 2012

Koruma amaçlı imar planı içinde 880 adete yakın tarihi Kula evi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı 2006-2010 yılları içinde 98 evin

²⁸ Kula Belediyesi Arşivi "Katakekaumene Basın Sunumu 2012"

²⁹ y.a.g.e

restorasyon projeleri veya onarımları için hibe destekleri sağlamıştır. İç mekanların önemli ahşap işçilikleri; künde kari ve bitkisel oymalarla zarif bir şekilde bezenen tavanlardır. İnce ahşap parçaların, tavan döşeme tahtaları üzerinde kompozisyon oluşturacak şekilde birleştirilmesi ile hazırlanan tavanlarda, merkez kısmında göbek kompozisyonları bulunabilir. Tavan ve taban döşemeleri, merdivenler, merdiven babaları, korkuluk parmakları, kepenkler, kapı, pencere ve dolap doğramalarında ahşap kullanımı görülmektedir. Bu ahşap bölümlerin çoğunda, oymalar ve ahşap işçiliğın kullanıldığı süsleme detaylarla bulunmaktadır.

Resim 13: Kula Beyoğlu Konağı Fotoğraf: Seçil Arkant Nisan 2012

Tavanlarda kullanılan ahşap işçiliklerinin güzel örneklerinden biri de, koruma altına alınmış olan (18 yy.) Beyoğlu Konağı'dır. Tavan kısmında kullanılan sekizgen açılan göbeklerin birinde Kula için önemli bir sembol olan; nar meyvesinin üç boyutlu ahşap yontusu bulunmaktadır. Kenar kısımları floral bir üslupla bezenmiştir. Ayrıca bereketin sembolü olan; nar figürlerinin, ahşap merdivenlerin trabzan bitişlerinde de kullanıldığı görülmektedir. Nar, Kula Evlerinin her bahçesinde bulunan bir ağaçtır. Bereketin ve bolluğun simgesi olmuştur ve bu bağlamda bu gelenekselliği kaybetmemek amacıyla Kula Belediyesi evlerin bahçeleri için 2011 yılında nar fidanları dağıtmıştır.

18. yüzyıldan itibaren etkisi giderek artan, Batı'nın Barok ve Rokoko üsluplarının Osmanlı yorumu, Kula evlerine de yansımaktadır. Dönemin süsleme anlayışı içinde Kula Evlerinin odalarında, tepe pencereleri arasındaki boşluklarda canlı

renklerle çizilen çiçek vazoları, meyve tabakları ve manzara resimleri bu modanın ürünüdür. Kula'daki örneklerinden de Eski Cami'nin yakınındaki çıkmaz sokakta bulunan Kül Kömür Evi'nin paneller halinde işlenmiş duvar resimleridir. Beyaz Oğlu Evi'nin dış cephesini süsleyen, çivit boya ile çizilmiş desenler de bu modanın ürünleridir.³⁰

Manisa Tarzanı; resmî kayıtlara göre Ahmeddin Carlak ya da kendi ifadesi ile Ahmet Bedevi (d. 1899 Samarra, Osmanlı İmparatorluğu - ö. 31 Mayıs 1963 Manisa, Türkiye) Kerkük kökenli bir Türkmen. Kurtuluş Savaşı'nda savaştığı için İstiklal Madalyası sahibidir. Hayatını Manisayı tüm Türkiye'ye örnek olacak şekilde ağaçlandırmaya adanmış ve yaşadığı süre boyunca binlerce ağaç dikmiştir. Spil Dağı'nda yaşayan ve Manisa sokaklarında üzerinde sadece şort ile dolaşan Ahmeddin Carlak'a halk 1934 yapımı Tarzan filmi Manisa sinemalarında gösterime girdikten sonra yaşamını bu filmle özdeşleştirerek Manisa Tarzanı adını takmıştır.³¹

Bedriye Aksaka'nın 1993'de yayınladığı Yeşilin atası Manisa Tarzanı adlı kitabında; Manisa Tarzanı olarak anılan Ahmeddin Carlak efsanevi yaşamıyla hep ilgi odağı olmuğu, Özgür yaşamayı ve çevre duyarlılığını temel ilke olarak benimsediğinden bahsedilmektedir. Mal, mülk, servet ve makam sahibi olmak için değil çevreyi korumak için yaşamıştır. Yaşamı süresince sadece sahip olduğu tek şeyin siyah şortu olduğu anlatılmaktadır. Yaşamı süresince, Manisa için çalışmıştır. Adı Manisa ile özdeşleştirilmiştir.

Hayatını Manisayı tüm Türkiye'ye örnek olacak şekilde ağaçlandırmaya adanmış ve yaşadığı süre boyunca binlerce ağaç dikmiştir. Spil Dağı'nda yaşayan ve Manisa sokaklarında üzerinde sadece şort ile dolaşan Ahmeddin Carlak'a halk 1934 yapımı Tarzan filmi Manisa sinemalarında gösterime girdikten sonra yaşamını bu filmle özdeşleştirerek Manisa Tarzanı adını takmıştır. 1963 yılında hayatını kaybedince

³⁰ “Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi” Kula Alan Araştırması, Seçil Arkant Aralık 2011

³¹ http://tr.wikipedia.org/wiki/Manisa_Tarzan%C4%B1 20.01.2012

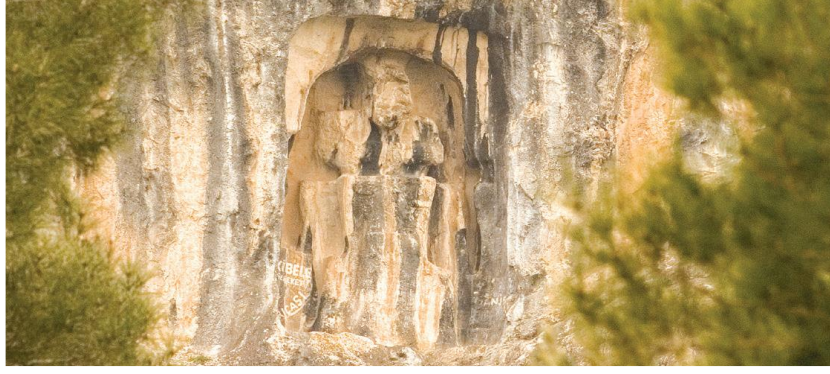
Manisa halkınca bir efsaneye dönüştürülmüş, ilde birçok heykeli dikilmiştir. Her yıl ölüm yıldönümü olan 31 Mayıs gününde Manisa'da hatırası için törenler düzenlenir.³²

Resim 14: Türkiye'nin ilk çevrecisi olarak adlandırılan Ahmeddin Carlak "Manisa Tarzanı" Kaynak: Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2012

Kybele Kaya Kabartması; tarih öncesinin dönemlerden başlayarak önce Akdeniz havzası, daha sonra kuzey ülkelerine hatta Asya içlerine kadar yayılan ana tanrıça dininin kaynağı da Anadolu'dur. En yaygın isimlendirme, Kybele ya da Kubaba'dır. Manisa'nın içinde bulunduğu Lydia bölgesinde ise Ana tanrıça; Kybele adı ile anılmaktadır. Kybele'nin en büyük tapınma merkezlerinden biri de Manisa (Magnesia)'dır. Spil (Spylos) Dağında Hititler (İ.Ö. 3200-1100) zamanından kalma Kybele Kaya Kabartması vardır.

³² http://tr.wikipedia.org/wiki/Manisa_Tarzan%C4%B1 02-05-2013

Resim15: Kybele Kaya Kabartması (Kubaba) yan kısmındaki hiyerogliflerden dolayı Hitit dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Kaynak: The Republic of Turkey Manisa Governorship, **Manisa Guide 2012**, Ege Ofset, Manisa 2012, 123 s.

Spil Dağı'nın kuzey-doğu eteklerinde, kent merkezine 6 km uzaklıktaki Akpınar olarak adlandırılan yerde düz kaya üzerinde oturan bir Ana tanrıça kabartma figürü, doğal koşullardan büyük zarar görmüştür. Kybele, iki eliyle göğüslerini tutar biçimde betimlenmiş, silindirik başlıklı ve figürün yanında kare çerçeve içerisinde Hitit hiyerogliflerinin izleri görülmektedir.

Fosil İnsan Ayak İzleri ve Kanlı Kaya; Günümüzden en fazla 12 bin yıl önceleri Gediz Vadisine doğru giden üç insanın nemli volkanik kül tabakası üzerinde bıraktıkları ayak izleri Çakallar volkanından püsküren daha iri taneli curuf katmanlarının altında kalıp korunmuştur. Bu fosilleşmiş ayak izleri bölgede yaşayıp ,volkanik aktivitenin son evresine tanık olan neolitik dönem insanı ile ilgili çok önemli kanıtlardır.³³

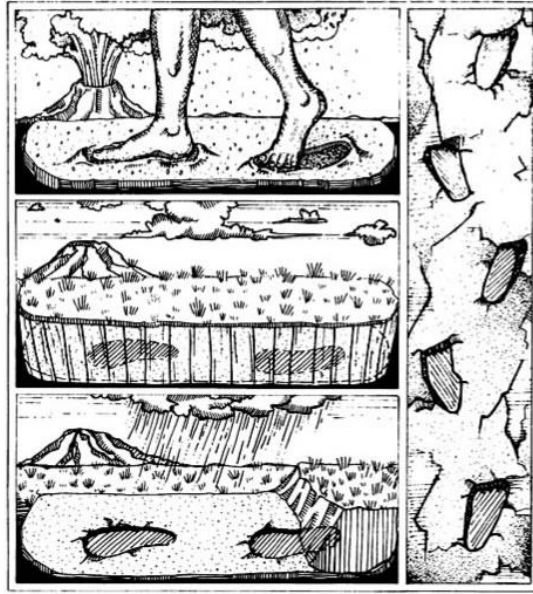
Resim 16: 15.000 – 25.000 yıl öncesine ait fosil ayak izleri Bulunduğu Dönem Çekilmiş Fotoğrafi
Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

³³ Kula Belediyesi Arşivi “Katakekaumene Yanık Ülke Geopark Projesi Sunumu 2009”

Resim 17 : 15.000 – 25.000 yıl öncesine ait fosil ayak izleri
Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

Bu ayak izlerini korunması amacıyla Ankara'daki MTA- Tabiat Tarihi Müzesi'ne gönderilmiştir. Jeoparkla ilgili ve geliştirilecek gelecek projelerde bu ayak izlerini ait oldukları yere geri getirilmesi planlanmaktadır. Ayak izlerinin üstü 5-100 m. yüksekliğinde bazalt curuf ile kaplıdır. Fosil İnsan Ayak İzleri termoluminesans (ısı yoluyla uyarılmış ışımaya) yöntemiyle tarihlendirilerek (5 bin yıl hata payı ile) 26.000 yılına ait olduğu saptandı. Bu izlerden 50 tanesi halen MTA Tabiat Tarihi Müzesi'nde sergilenmektedir. Bir örneği de Manisa Müzesi'nde bulunmaktadır.³⁴

Resim 18: Ayak İzlerinin Oluşum Süreci

Kaynak: <http://www.answersingenesis.org/articles/cfl/human-beings> Erişim: 03/05/2013

³⁴ Manisa Valiliği, **Manisa Yıllığı 2012**, Ege Ofset, Manisa 2012, 34 s.

Killi, ıslak çamur tabakasında oluşan izler, sıcak volkan küllerine maruz kalması neticesi tuğla gibi pişerek binlerce yıldır şekillerini muhafaza etmiştir. Fosil ayak izlerinin bir kısmı geçmiş yıllarda alınarak Maden Tetkik Arama (MTA) müzesine götürülmüştür. Bir kısmı da doğal haliyle toprağın üzerinde durmaktadır. Bunun korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi ve Kula Belediyesi, Kula Volkanik Alan Jeopark Düzenlemesi çalışmaları başlatılmış, Türkiye'de ilk kez uygulanacak bu proje hayata geçirilirse Kula ve civarındaki tarihi eserlerle birlikte insana ait olduğu düşünülen fosil ayak izleri koruma altına alınarak, izler ziyaretçilere açılacaktır. Bu çalışmalarla olası tahribat durumunun önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Adnan Menderes Üniversitesi'nin 2008 yılında Kula çevresinde yaptığı arkeolojik incelemeler sırasında ayak izlerinin hemen yakınındaki Kanlıkaya diye isimlendirilen kaya sığınağında tespit edilen resimler bu görüşü doğruladı. En son bulunan "Kanlı Kaya" üzerine çizilmiş figürler ve kırmızı renkli de bölgede mezolitik dönemde yaşam olduğunun önemli bir kanıtı olmuştur.

Resim 19: Kanlıkaya Genel Görünüm
Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

Resim 20: Kanlıkaya Duvar Resimleri Detay
Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

Kanlıkaya resimleri, kırmızı demiroksit ile çizilen simgesel üç el betimi ve belki de yakın çevreyi etkileyen volkanları temsil eden, içi noktalar ile doldurulmuş bir daireden oluşmaktadır. Birbiriyle ilişkili olan ayak izleri ve kaya resimleri günümüzden 12 - 10. Bin yıl öncesine yani Mezolitik Çağ'a aittir.

Spil Dağı Milli Parkı; Birçok antik efsaneye ev sahipliği yapmış olan Spil Dağı üzerinde çeşitli tarihi yerleşim izleri yanı sıra doğal mağara oluşumları, yürüyüş olanakları sunan derin ve görkemli kanyonlar bulunmaktadır. 1968 yılından beri milli park sıfatı taşımakta olup³⁵, Spil Dağı, sahip olduğu jeolojik çeşitlilik, flora ve fauna bakımından zenginlik ile turizm değerleri sayesinde bu sığaya layık görülmüştür.

Doğal özellikleri açısından verimli ve yaşanabilir topraklara sahip olan Manisa'da hem Akdeniz iklimine hem de karasal iklime özgü çok sayıda bitki yetişmektedir. Manisa florasında 70 adet bitkinin çeşitli hastalıklara iyi geldiği de tespit edilmiştir.³⁶ Fakat bu fauna çeşitliliğinde öne çıkan ve marka değeri oluşturan Manisa Lalesi kentin marka değerleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

³⁵ http://tr.wikipedia.org/wiki/Spil_Da%C4%9F%C4%B1 20/06/2013

³⁶ Manisa Valiliği, **Manisa Yıllığı 2012**, Ege Ofset, Manisa 2012, 231 s.

Resim 21: Spil Dağında yetişen bir Manisa Laleleri Kaynak: Manisa İl Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

Osmanlı Dönemi'nde başkent İstanbul'a götürülen Manisa Lalesi bu sayede Avrupalılar sayesinde de tanınmıştır. Başta Hollanda olmak üzere bazı Avrupa Ülkeleri'nde de sevilerek kullanılan Manisa Lalesi burada Anemon adıyla anılmıştır.³⁷

Niobe Doğal Kaya Anıtı 1963 senesinde Manisa Müze Müdürü Kemal Polatkan zamanında, Niobe'nin önünde kazı yapılmış, zeminde mozaikler, sütunlar, sütun kaideleri, büyük saçak parçaları bulunduktan sonra, üzeri toprakla tekrar örtülmüştür.³⁸

Resim 22: Niobe Doğal Kaya Anıtı Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

³⁷ DOĞAN Umut, "Tarihiyle Kültürüyle Manisa Turizmi - Doğa Turizmi", Manisa İl Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

³⁸ AKSAKAL Ali Haydar, **Manisanın Bilinmeyen Değerleri**, Şafak Basım Yayın, Manisa 2003, 8 s.

Niobe, Manisa'da, Tantalos kentinde dünyaya gelmiş. Kral Tantalos'un tek kızıdır. Kardeşi Pelops büyük bir servetle, adının verildiği Pelepones'e giderek kral olmuştur. Niobe tanrılarla insanların bir arada görüldüğü, dönemlerde yaşamıştır. Babası kral Tantalos, ülkesini Syplos (Manisa Dağı) eteklerinden, Hermos (Gediz nehri) boyunca, Gaderios'un ucundaki bölgeye kadar yönetmiştir. Prenses Niobe, Thebes kentinde yarı tanrı olan kral Amphion ile evlenmiştir. Amphion sihirli Lirini en güzel şekilde çalıyor, tanruların kendisine verdiği güçle ağaçları emri altına alıyor, taşları yerinden hareket ettiriyor, sur duvarlarını istediği gibi yeniden onarıyor. Niobe, Thebes sarayında mutlu yaşam sürmeye başlamış ve Yedi kızı, yedi oğlu olmuştur. Niobe kutsal bir günde, Zeus'un adına yapılan mabede çocuklarıyla gitmiştir. Tüm Thebes insanları tanrıça Leto'ya dua etmektedirler ve Niobe halkına; Leto için yaptıkları dua ve övgülerin doğru olmadığını ve bir Titan kızı olan tanrıça Leto'nun saygı duyulacak bir varlık olmadığını söyleyerek, Leto için yapılan dua ve merasimi terk etmelerini istemiştir. Thebes halkı, Niobe'nin söylediklerine inanarak ona uymuş ve kutsal töreni yarıda bırakarak mabedi terk etmiştir. Leto bu durumu çocuklarına anlatmış, Leto'nun çocukları Apolon ve Artemis hemen harekete geçerek, Apollon oklarıyla Niobe'nin oğlan, Artemis ise kız çocuklarını öldürmüştür. Niobe ve kocası bu vahşeti gözyaşları içinde izlemiş. Kral Amphion evlatlarının ölümüne çok üzülen intihar etmiştir. Niobe'nin öldürülen çocukları günlerce yerde kalmış, Niobe, kardeşi Pelops'un yanına kaçarak oradan da Syplos Dağı'na geri dönmüştür. İnsanlar, tanrı Zeus'un Niobe'yi merhamet ve şefkatle taşınan döndürdüğüne inanmıştır. Bir söylem de, Niobe kendinin kimseyle konuşmayarak taşlaştığı üzerinedir.³⁹

³⁹ AKSAKAL Ali Haydar, **Manisa'nın Bilinmeyen Değerleri**, Şafak Basım Yayın, Manisa 2003, 263 s.

Resim 23: Abraham Bloemaert – 1591 Tablosu “Niobe çocukları için yas tutarken” Kaynak: <http://tr.wikipedia.org> 02-03-2013

Dünyanın en eski kaya anıtı Niobe, 4-5 bin yıldan beri varlığını Manisa'da sürdürmektedir. Bazı yazarlar Niobe'yi 1937 senesinde Ark. Prof. Bossert'in bulduğunu yazmıştır, fakat Manisa'lı yazar ve gezgin Pausanias Niobeyi, 1850 yıl önce yazdığı seyahatnamede Niobe'den bahsetmektedir.⁴⁰ Manisa'lılar bu kaya anıtı “Ağlayan Kaya” olarak da adlandırılmaktadır.

Kula Volkan ve Peri Bacası Oluşumları; Burgaz mevkiinde Gediz nehrinin üst kısmında ısı değişiklikleri, yağmur, rüzgâr ve erozyon etkisiyle oluşmuş, Nevşehir Ürgüp Göreme'de olduğu gibi, peri bacaları görünümlü doğal oluşumlar görülmektedir.

Kula çevresindeki üç ana volkan konisi bulunmaktadır. Bölgedeki en eski volkanik patlama yaklaşık 1 milyon yıl önce sonuncusu ile 30-10 bin yıl önce gerçekleşmiştir. Son patlayan Divlit Volkanı'ndan çıkan lavlar otuz kilometre çapındaki bir alana ulaşmıştır. Günümüzde Kula çevresinde, bu lavların soğumasıyla oluşan bazalt cürufalarını görmek mümkündür.⁴¹

⁴⁰ AKSAKAL Ali Haydar, **Manisanın Bilinmeyen Değerleri**, Şafak Basım Yayın, Manisa 2003, 263 s.

⁴¹ DOĞAN Umut, “Tarihiyle Kültürüyle Manisa Turizmi - Doğa Turizmi” , Manisa İl Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

Resim 24: Kula Peri Bacaları Fotoğraflar: Seçil Arkant Nisan 2012

Kula yakınlarındaki bazalt platosunun yatay katmanlı yapının oluşturduğu peri bacaları Yanık Ülke'nin diğer bir ilgi çekici özelliğidir.⁴²

Mesir Festivali; Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'in eşi, Muhteşem Süleyman diye tarihe geçen Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi Hafsa Sultan Manisa'dayken hastalanmıştır. Hastalığına çare bulunamayan sultanın kendisinin yaptırdığı Sultan Cami Medresesi'nin başına getirilen Merkez Efendi, bitki ve baharatların karışımından oluşan bir macun hazırlamıştır. 41 çeşit baharat karıştırılarak hazırlanan macunu yiyerek sağlığına kavuşan Hafsa Sultan, hastalara bu ilacın verilmesini istemiştir. Halktan gelen isteğin artması üzerine kâğıtlara sarılan macunun Sultan Camisi'nin kubbe ve minarelerinden saçılmasını buyurur. Manisa mesir şenlikleri bu şekilde doğmuştur. (1539)⁴³

Resim 25: Solda Hafsa Sultan, Sağda Merkez Efendi Kaynak: Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2011

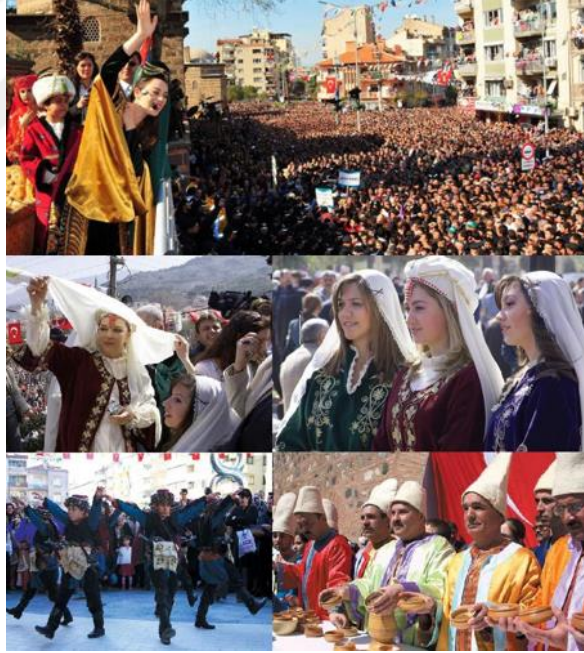
⁴² Kula Belediyesi Arşivi "KATAKEKAUMENE YANIK ÜLKE GEOPARK PROJESİ SUNUMU 2009"

⁴³ <http://www.manisaturizmderneği.com/mesir/mesir-macunu/> 02-06-0213

Resim 26: Günümüzde Mesir Macunun Üretimi Kaynak: Manisa'yı Mesir'i Tanıtma ve Turizm Derneği Arşivi 2013

Mesir Macunu Festivali, Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) 2012 Yılı Temsili Listesi'nde UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Hükümetlerarası Komitesi'nin 3-7 Aralık 2012 tarihleri arasında Paris'te yapılan 7. Toplantısının 6 Aralık 2012 tarihli oturumunda "Mesir Macunu Festivali"nin İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne kaydedilmesi oybirliğiyle kararlaştırılmıştır.⁴⁴

Resim 27: 473. Geleneksel Mesir Macunu Festivali Sutan Camii'den Mesir Saçımı ve 2010 yılı tarihi canlandırmalar ve şenlikten etkinlik sahneleri Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2013

1539'da günümüze on binlerce insan Sultan Camii etrafında toplanılarak, doğanın uyanışının, baharın gelişinin, bereket ve bolluğun başlangıcını şenlikler ve

⁴⁴ http://unesco.org.tr/dokumanlar/somut_olmayan_km/sokum_bb.pdf 02-06-2013

festival kapsamındaki etkinliklerle kutlanmaktadır. Günümüzde şenlikler sırasında uygulanan program uyarınca çeşitli kültürel ve sportif faaliyetler sergilenmekte, açılan Mesir Sanayi Fuarı'nda Manisa'nın iktisadi ve sosyal yaşantısına canlılık getirmektedir.

Manisa Bezi; 16.yy. Manisa çulhaları (dokumacıları); pamuk ipliği işleyerek boğası, astarlık, alaca, tülbent, bez, makrame, beledi, yastık, gömleklik peştamal dokuyorlardı. En gözde ürünleri olan “Manisa Alacası” tanınmışlık bakımından Beyşehir, Tire ve Mısır alacasının önünde gelmekteydi. Sarayın Saruhan kadılarına gönderdikleri buyruftalarda Osmanlı donanması için Manisa’da yelken bezi ve tente bezi dokutturulması istenmesi bunun geciktirilmeden, kusursuz olarak yapılmasını talep etmesi Manisa-Merkez’in o dönemde pamuklu dokumada kazandığı önemin kanıtı niteliğindedir.⁴⁵

Resim 28: Manisa Bezi dokuması yapan “Manisa Türk Kadınlar Konseyi” Yenihan Atölyesi Kaynak: <http://www.manisahaberleri.com/haber-detay.aspx?id=10079> Erişim: 05-06-2013

Üretimi 1950’li yıllarda seri dokuma tezgâhlarında gerçekleştirilen, daha sonra da ABD başta olmak üzere birçok ülkeye ihraç edilen Manisa bezi son yıllarda yeniden dokunmaya başlanmıştır. Manisa bezi, Osmanlı Dönemindeki kullanım alanlarını günümüzde de devam ettirmektedir. Manisa bezi; gemi yelkeni, iç ve dış giyim, masa örtüsü, perde, yorgan kılıfı olarak kullanılabilir. Hac ve umre giysileri Manisa bezinden yapılabilir.⁴⁶ Manisa Valiliği ile Milli Eğitim Müdürlüğü’nün işbirliğiyle Halk Eğitim Merkezi’nde açılan ve Manisa Türk Kadınlar Konseyi’nin ve İş Kur’un

⁴⁵ Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi Kitabı**, Manisa 2012, 41 s.

⁴⁶ "Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması" Projesi, Dokumacılık, Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2013

destek verdiği Manisa Őile Bezi Dokuma Kurslarında Manisa Bezi'nin yeniden canlandırılması hedeflenmiŐ ve bu kapsamdaki alıŐmalar Yenihan'da kurulan atölyelerde sürdürölmektedir.

Manisa Düğün Gelenekleri; Folklor; geniş kapsamı ile bir toplumun gelenek ve göreneklerle ŐekillenmiŐ yaşam biçimidir. Yüzyıllar içinde göçlerle değişen coğrafyalar, kültürel ve dış etkileŐimler folklorları geleneksel temelleri üzerinde geliŐtirilip çeŐitlendirmiŐtir.

Manisa ili Gediz ve Bakır ay vadileri, yüksek platolar yaylalar ve dağlık bölgeleri gibi çeŐitliliđe sahiptir. Bu özellik ev mimarileri, geleneksel giysiler, yerel yemekler, düğünler, deđiŐler ve türküler gibi folklorun pek çok alanında korunmuŐ yerel özellikler oluşmuştur. Ilıman bir iklime sahip olan Manisa, Türkiye'nin en çok dış göç çeken illerinden biri olmuştur. Bu nedenlerden dolayı, Manisa folkloru sürekli etkilerle zenginleŐtirilmiŐtir.

Kula'nın düğünleri, toplantıları, müzikleri ile Őenlendiren yaren toplulukları Ahi teŐkilatlarının günümüzdeki uzantılarıdır. Soma Darkale'nin Osmanlı Kentsel Siti'nin Tarihi dokusu içinde korunagelmiŐ Barana müziği kendisine has ritmi ile Anadolu'nun tarihsel kökenlerinden uzana gelmiştir. Manisa'nın ile, ile değişen halk müziğinin oyun havaları folklorik kadın kıyafetleri ve efe giysileri ile muhteşem gösterilere dönüşmektedir.⁴⁷

⁴⁷ "Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması" Projesi, Düğün Gelenekleri, Manisa İl Kültür Müdürlüğu Arşivi 2013

Resim 29: Kula Yarenleri Kaynak: <http://manisaprovince.blogspot.com/p/kula.html> Erişim:20-06-2013

Dağlık alanların yörük köylerinde gelinlerin baş süslemeleri Asya'dan getirilen geleneklerin bir devamı olarak 7 renk krepler ve zengin çiçekler ve baş takıları ile bezenmektedir. Kırsal kesimin düğün yemekleri başta keşkek olmak üzere çeşit çeşit yemeklerle çeşitlendirilmektedir. Bakır kazanlarda pişirilen yemekler herkese ikram edilmektedir.⁴⁸

Resim 30: Yunt Dağları, Yörük Düğünü “Gelin başı hazırlama ritüeli” Fotoğraf: Seçil Arkant Şubat 2012

⁴⁸ “Hediyelik Eşya’da Manisa Markası Projesi” Alan Araştırması Seçil Arkant “Yunt Dağlılar Derneği Üyesi Cemal Turan (Manisa Anadolu Öğretmen Lisesi Folklor Öğretmeni Yaşı 41)” Şubat 2011

Halı ve kilimler üzerindeki Asya'nın eski simgesel motifleri Yunt Dağları'nda nişanlı kızların başlarına bağladıkları albezler üzerinde kullanılmaktadır. Üzerindeki pul işlemlerinde hayat ağacı, güneş, çarkıfelek desenleri görülmektedir. Albezlerin renklere göre değişen simgesel anlamları bulunmaktadır. Yeni gelin olan bir kadın; kırmızı albez, doğum yapan kadının çocuğunun kırk gezmesinde; mor albez, oğlu olan bir kadın; mavi albez, kızı olan bir kadının; pembe albez kullandığı bilinmektedir. Yaşlanan kadınların da genellikle koyu renkler ve siyah albez kullandığı görülmektedir. Bu sembolik kullanım, Yunt Dağlarının, Yörük köylerinde halen devam ettirilmektedir.⁴⁹

⁴⁹ "Hediyelik Eşya'da Manisa Markası Projesi" Alan Araştırması Yunt Dağlarında Bir Köy Düğünü
Kaynak Kişi: "Yunt Dağlılar Derneği Üyesi Cemal Turan (Manisa Anadolu Öğretmen Lisesi Folklor Öğretmeni Yaşı 41)" Şubat 2011

I. BÖLÜM

ANTİK DÖNEMDEN GÜNÜMÜZE MANİSA TARİHİ

Manisa İli, Ege Bölgesi'nin orta kesiminde yer alan, İl topraklarının büyük bölümü Gediz Havzası içinde kalmaktadır. Kalan küçük bir kesimi ise Kuzeybatıda Bakırçay Havzasına girmektedir. Manisa İli'nin Antik Dönem'deki kent evresi olan Magnesia, günümüz Manisa il merkezinin güneyinde, Spil/Manisa Dağı'nın (Antik Sipylos) kuzey eteğindeki yamaçlardan biri üzerinde kurulmuştur.

Batı Anadolu'da Spil Dağı ile Gediz Nehri arasında yer alan Manisa, Ege Bölgesinin ulaşım bakımından önemli bir noktasında bulunan zirai, ticari ve sanayi açıdan gelişmiş bir kentimizdir. Tarihi M.Ö. 3000 yıllarına inen ilde Hitit, Frig, Lidya, Makedon, Roma, Bizans, Beylikler ve Osmanlı uygarlıklarına ait izler bulunmaktadır.⁵⁰

Manisa, binlerce yıldan beri sırtını Manisa (Syplos) Dağına dayamıştır. Tarihi kayıtlar bize binlerce yıllık süreç içinde çok az bir kısmını aktarmıştır. Bu güne kadar Manisa adının kaynağı hakkında değişik görüşler ileri sürülmüştür.⁵¹

I.1. Manisa İlinin Tarihçesi

Manisa adının kaynağını Yunanistan'da Thesselia'da Pelion dağında oturdukları belirtilen Magnetler'e bağlamak isteyenler olmuştur. Adeta hâkim bir görüş sayılarak yazınsal kaynaklara bu şekilde aktarılmıştır. Oysa Thesselia'daki Magnetler'in mi Batı Anadolu'ya gelerek Syplos yanındaki Magnesia'yi ve Maiandros (Menderes) Magnesia'sını kurduğu yoksa Batı Anadolu'daki bu kentlerin halkının Yunanistan'a geçerek Thesselia Magnesia'sını mı tarih sahnesine çıkardığı konusu tartışmalıdır.⁵²

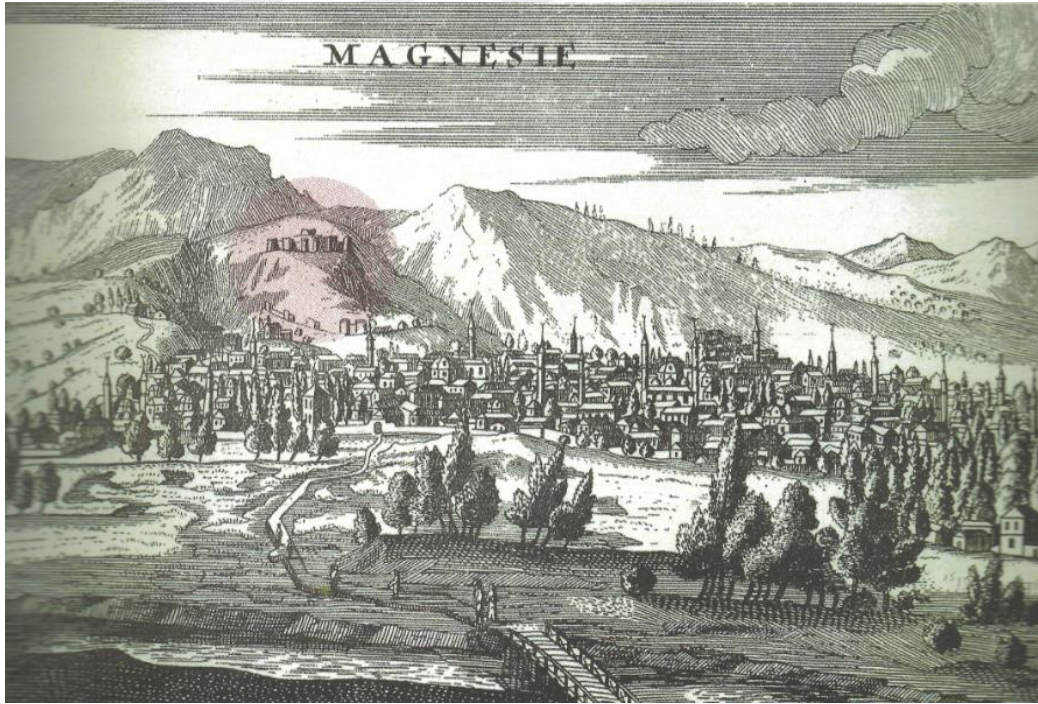
⁵⁰ <http://www.manisakulturturizm.gov.tr/belge/1-34075/genel-bilgiler.html> Erişim: 20/03/2012

⁵¹ AKSAKAL Ali Haydar, **Manisa'nın Bilinmeyen Değerleri**, Şafak Basım Yayın San., Manisa 2003, s.3

⁵² T.C. Manisa Valiliği, **Manisa 2007**, Ege Ofset, Manisa 2007, s. 37

Magnetlerden ilk söz eden Homeros'tur. Ancak tarihin babası olarak anılan Herodotos'ta “Asya Manisalı’ları” adı geçmektedir. Sipylos Magnesia’sıyla Maiandros Magnesia'sının eş zamanda ve aynı kavim tarafından kurulduğu söylenemez.

Antik kaynaklar şehrin kurucuları olarak, bugünkü Yunanistan’ın Teselya bölgesindeki Pelion dağı civarında yaşayan Magnetleri işaret etmektedir. Magnetler, Batı Anadolu’ya göç ettiklerinde önce Menderes nehri kıyısındaki Magnesia’yı, daha kuzeye giden bir koluda Sipylos dağı eteğindeki Magnesia’yı kurmuşlardır. Sonra kurulan şehri Menderes Magnesia’sından ayırt etmek için “Magnesia ad Sipylum” adını kullanmışlardır. Magnesia, Türk hâkimiyeti sırasında zamanla Mağnişiye, Mağnisa, Manisa şekline dönüşmüştür.⁵³

Resim31: Magnesia Gravürü Kaynak: T.C. Manisa Valiliği, **Manisa 2007**, Ege Ofset, Manisa 2007, s. 37

⁵³ EMECEN F., **XVI. Asırda Manisa Kazası**, TTK Yayınları, Ankara 1989, s.15

Ekrem Akurgal, "Menderes üzerindeki Magnesia kenti İonia'nın merkezinde yer almakta olup, Kuzey Hellas'daki Magnesia'dan gelen Aiolia'lılar tarafından kurulmuştur diye yazmıştır. Öte yandan O.Ahşit, Sipylos Magnesia 'sının Aeol ya da İon kenti olmadığını güvenle ileri sürmektedir. Herodotos'un Asya Manisa 'lılarından söz etmesi bu bakımdan önem taşımaktadır.

Başka bir görüşe göre; Sipylos yanındaki Magnesia adının, Sipylos'ta bulunan mıknatıs özellikli demir madeninden kaynaklandığı öne sürülmektedir. Strabon, Sipylos 'ta "Magnetis taşı" bulunduğuna değinmiştir. İonyalı kimi bilgiler; "Magnet" sözcüğünü "ruh" karşılığı anlamında kullanmışlardır. Stark'a bakılırsa, Sipylos adı "Tanrının kapısı" anlamını taşımakta olan sözcükten gelmektedir. Magnesia adı Türk egemenliğiyle birlikte, zaman içinde Mağnişiye, Mağnisa ve en son olarak "Manisa" şekline dönüşmüştür.⁵⁴

Evliya Çelebi'ye göre ise, Latinler buraya büyük anlamına gelen "Nisa" derlermiş. Manisa'nın Bizanslılardan alınmasından sonra Mağnesia denildi, manası "Kafir Karısı Şehri" demektir. Manisa Arapça, İbranice, Fenike, Aramice dilinde aynı anlamı içeren kelimedir.⁵⁵

M.Ö.7-8 .yy.da Girit'in İtanos kentinden yola çıkan Magnetler, Erythrai. (Çeşme-Ildır) üzerinden Manisa dağına gelerek yerleştiler ve buraya Syplos Magnesiası, Magnesia ad Sipyllum adını verdiler. Eski kaynaklarda Menderes Nehri civarındaki Maiandros Magnesia'sından ayırmak için Magnesia ad Sipyllum veya Syplos Magnesiası adı verilmiş. Diğer bir araştırmaya göre Manisa Dağında yaşayan yerli halk, Miken ve Magnetler bu kente ismini vermiş. Buradan Girit'e ve Teselya'ya göç ederek kendi kültürlerini götürmüş.⁵⁶

Bu bölgede bulunan mıknatıslı demire nispet edilerek bu ad verilmiştir. Lidya veya başka bir ön Asya dilinde, anlamım bu gün bilemediğimiz bir kelimeden türemiş olması da olasıdır.

⁵⁴ T.C. Manisa Valiliği, **Manisa 2007**, Ege Ofset, Manisa 2007, s.37

⁵⁵ AKSAKAL Ali Haydar, **Manisa'nın Bilinmeyen Değerleri**, Şafak Basım Yayın San., Manisa 2003, s.3

⁵⁶ **Y.a.g.e.**, s.3

Manisa kenti antik Spil dağının kuzey eteğinde Gediz ırmağı arasında kalan ve ova üzerinde kurulmuştur. Kentin tarihi İ.Ö. 3000 yıllara dayanır. Manisa tarihi yontma taş devrine kadar uzanır. Lidya bölgesi olarak bilinen bölgenin tamamına yakını Manisa İli'nde bulunmaktadır. Sardes Antik Kenti (Sard-Sardis) olmak üzere sayısı yirmiye aşan antik kent bu bölgede bulunmaktadır.

Resim 32: Spil Dağı'ndan Manisa Görüntüsü Kaynak: Google Earth Nisan 2013

Akhisar ilçesi'nin hemen kuzeyi, Magnesia Ad Sipylum'u kapsayan Lydia Bölgesi kültürü, Hermessos ve Kaikos ya da bugünkü adıyla Gediz ve Bakırçay vadilerinde kurulmuş olan Tantalıs (Manisa) ve Thyateira (Akhisar) bölgede bilinen ilk yerleşimlerdir.

Magnesia Ad Sipylum Kenti'nin, üzerinde kurulu olduğu coğrafi konum, tarihsel süreç içinde sürekli yerleşimlere açık olmuştur. Verimli, geniş arazilere sahip olan bu alan özellikle antik kentin kurulu olduğu Spil (Manisa) Dağı'nın kuzeyinde, tarımsal faaliyetler açısından oldukça verimli bir potansiyel taşıyan Gediz ve Bakırçay ovaları erken tarihlerden bu yana yerleşim için kullanılmıştır.

Manisa dağı eteğinden Gediz ovasına bakan şehir sırasıyla Hititler, Frigler, Yunanlılar, Lidyalılar, İranlılar, Romalılar, Bizanslılar, Saruhanoğulları ve Osmanlıların hâkimiyetinde kalmıştır.⁵⁷

I.1.1. Tarih Öncesi Dönem

Salihli Sindel Köyü'nde bulunan Paleolitik Çağ'a (Yontma Taş Devri) ait fosil ayak izleri yörede insan topluluklarının yaşadığını kanıtlayan ve yaklaşık 26.000 yıl öncesine tarihlenen buluntulardır. Kırkağaç Yortan Köyü'nde bulunan mezarlar ise, farklı bir mezar kültürü olan Tunç Devri'ne aittir.⁵⁸

İl sınırları içindeki en erken arkeolojik kalıntı, Geç Paleolitik Dönem'e kadar inmekle beraber, bugüne kadar yapılmış çalışmalar dikkate alınırsa kentin iskân tarihi Geç Neolitik Dönem'de başlar. Antik Magnesia Kenti'nin kuzeyindeki geniş ovalık (Gediz ve Bakırçay) alanda tespit edilen otuza yakın prehistorik yerleşimden elde edilen malzeme kent tarihinin en erken iskân izleri olarak yorumlanabilir.⁵⁹

Manisa'da 1969 yılında Maden Tetkik ve Arama enstitüsü tarafından yapılan çalışmalarda Salihli ve Köprübaşı ilçeleri sınırına yakın konumda bulunan Köprübaşı Çarıklar Köyü Nebiler Mevkii ile Salihli Sindel Köyü Çakallar Tepesi civarında, günümüzden 15.000 – 25.000 yıl öncesine ait fosil ayak izleri tespit edilmiştir.

⁵⁷ ADIGÜZEL İ., "Osmanlı Döneminden Manisada Eğitim Kurumları(Bildiri)", Manisa Şehri Bilgi Şöleni Bildirileri, CBÜ Kültür ve Spor Kulübü Derneği, Manisa, 2006, s. 3

⁵⁸ <http://www.manisakulturturizm.gov.tr/belge/1-34087/tarihce.html> Erişim: 02.02.2013

⁵⁹ KAYAN,İ., "Demirköprü Baraj Gölü Batı Kıyısında Çakallar Volkanizması ve Fosil İnsan Ayak İzleri", Ege Coğrafya Dergisi, Sayı: 6, İzmir, 1995, 1-27 s.

Resim 33: 1960'larda ilk insan ayak izlerinin bulunduğu bölge olan Çakallar volkanındaki curuf ocağı
Kaynak: Kula Belediyesi Arşivi Haziran 2011

Gediz Vadisine doğru giden üç insanın nemli volkanik kül tabakası üzerinde bıraktıkları ayak izleri Çakallar volkanından püsküren daha iri taneli curuf katmanlarının altında kalıp korunmuştur. Bu fosilleşmiş ayak izleri bölgede yaşayıp ,volkanik aktivitenin son evresine tanık olan neolitik dönem insanı ile ilgili önemli bir belge niteliğindedir.⁶⁰

Resim34: 15.000 – 25.000 yıl öncesine ait fosil ayak izleri Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011

⁶⁰ “ Katakakaumene” Basın Sunumu Kaynak: Kula Belediyesi Arşivi 2011

Neolitik yerleşimlerin Gediz Irmağını izleyen hat üzerinde geliştiği gözlemlenmiştir.⁶¹ Gediz'in izlediği hat üzerinde en son tespit edilmiş olan Neolitik Çağ yerleşimi, MÖ. 6000'lere inen buluntuları ile Manisa'nın kuzey batısındaki Yoğurtçu Kalesi'nin yakınlarında bulunan bir mağara yerleşimidir.⁶²

Antik yerleşimin bulunduğu Manisa il merkezinin kuzeydoğusunda yer alan Moralı Köyü'nden adını alan ve köyün 1 km güneybatısında bulunan 3 m yüksekliğinde ve 150 m çapındaki, Moralılar I olarak adlandırılan höyüğün yüzeyinden D. French'in "erken boyalı" diye sınıflandırdığı⁶³ el yapımı, Geç Neolitik dönem malzemesi yanında Göller Yöresi ve Hacılar Neolitik Çağ malları ile paralellik gösteren monokram keramik örnekleri ve Fikirtepe malı olarak anılan kazıma bezekli, dört ayaklı kutu parçası ele geçmiştir.⁶⁴ Aynı höyük üzerinde bulunan obsidyen, çakmaktaşı ve çert dilgiler de höyüğün, bölgedeki bilinen ilk iskanlardan biri olduğunu kanıtlar niteliktedir.⁶⁵

Saruhanlı ilçesi'nin kuzeydoğusunda Akhisar Ovası üzerinde bulunan Kayışlar Höyük'de de -çok net tanımlanamamakla beraber- Geç Neolitik Çağ'ın tipik malzemesi olan "erken boyalı" parçalara rastlanmıştır. Akhisar'dan, güneydoğusundaki Gölarmara'ya giden karayolunun 500 m güneybatısında, bir su kaynağı yakınında yer alan Akdeğirmen Höyük yüzeyinden de Beycesultan mallarına benzeyen siyah astarlı, açkılı, iç ve dış beyaz macun ile doldurulmuş kazı bezekli Geç Kalkolitik Çağ çanak çömlek parçaları ele geçmiştir.⁶⁶

⁶¹ MERİÇ, R. "1992 Yılı Alaşehir Kazı Raporu", XV. KST-II, Ankara, 1993, 422-424 s.

⁶² BAYRAKAL T. E., "Manisa Yakınında Bir Bizans Kalesi: Yoğurtçu Kale", Yayımlanmamış Doktora Tezi, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İzmir, 2005, 14-15 s.

⁶³ FRENCH, D.H., **Prehistoric Sites in North-West Anatolia II: The Balıkesir and Akhisar/Manisa Aries**, *Anat.St. XIX*, 1969, 58 s.

⁶⁴ TAKAOĞLU T., **Anadolu'da Doğdu. 60. Yaşında Fahri Işık'a Armağan** Korkut, T., Işkan H., Işın G., Ed., Ege Yayınları, İstanbul, 2004, 743 s.

⁶⁵ FRENCH, a.g.e., 58 s

⁶⁶ DİNÇ, R. "Kulaksızlar Mermer idol Atölyesi ve Çevre Araştırmaları", *XIV.AST.-2*, 1996, 265 s.

Resim 35: Bostancı Köyü Kaynak:<http://bostancikoyu.com/13.jpg> Erişim: 02/12/2012

Manisa il merkezinin 55 km kuzeyinde yer alan Bostancı Köyü sınırları içerisinde keşfedilen İlk Tunç Çağı mezarlığı, bulunduğu yöre bakımından Manisa il merkezinin oldukça uzağında kalmakla beraber, hem ilin sınırları dahilinde yer alıyor olması ve hem de sunduğu buluntular itibariyle Batı Anadolu İlk Tunç Çağı açısından önemli bir kriter noktası olması nedeniyle Manisa'nın tarihsel süreci açısından dikkate alınması gereken bir alandır. Antik Lydia ve Mysia bölgelerinin sınırında, Bakırçay'ın kaynağına yakın dağlık bir bölgede yer alan **Yortan** mezarlığı ilk defa P.Gaudin tarafından 1900 yılında kazılarak bilim dünyasına tanıtılmıştır. Yortan'da bulunduğu için bu ismi alan bu kültür, çoğunlukla küp mezarlara sahiptir. Küp mezarlarda küpün ağzı doğuya güneşin doğduğu yöne bakmaktadır. Ölülerin yanlarına kişisel eşyaları dışında siyah, gri, koyu kahverengi astarlı, alelacele pişirilmiş gibi görünen bazıları açkılı kaplar konmuştur. Oyuk, yiv, çizi ve beyaz boya ile bezenmiş olanları da mevcuttur. Bazı mezarlarda ölenin dinsel inancı ile alakalı idollerde görülmektedir. Kazılan yaklaşık 110 adet mezarın çoğunu, bölge İlk Tunç Çağ kültürlerinde de yaygın bir gelenek olan küp mezarlar oluşturur.⁶⁷

⁶⁷ HARMANKAYA, S., ERDOĞDU, B., **TAY- Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri (Yortan Maddesi)**, İlk Tunç Çağı, Ege Yayınları, İstanbul, 2002, s. 25

Gölmarmara'da Aklatlıtepecik Höyüğünde bulunan "küp mezarlar" Erken Tunç Çağı geleneğini yansıtan örnekler arasında yer almaktadır. Alaşehir İlçe sınırları içindeki Gâvur Tepe Höyük'te aynı döneme tarihlendirilen buluntular elde edilmiştir.

Akhisar'ın Kulaksızlar köyü yakınında bulunan Mermer idol Atölyesiyle çevresindeki yerleşimin, Geç Neolitik Çağdan Erken Tunç Çağın ortalarına kadar kullanıldığını gösteren bilgilere ulaşılmıştır.⁶⁸

Resim36: Kalanda/Gelenbe, Yortan yöresi, Kaya mezarları Kaynak: <http://erkmensenan.blogspot.com/2011/04/kalandagelenbe-yortan-yoresi-kaya.html> Erişim: 02-12-2012

Manisa'nın Kırkağaç ilçesi Gelenbe bucağına bağlı Yortan köyünde elde edilen buluntular Troia II (M.Ö. 2500-2000) ile koşutluk göstermektedir. Yortan-Bostancı kültürü⁶⁹, gömü gelenekleri konusunda bilgiler verebilmektedir. Burada ölüler genellikle büyük küpler içinde armağanlarla birlikte bacaklar çekik (hoker) durumunda görülmüşlerdir. Gömütler yerleşimlerinin dışındadır. Çevredeki diğer gömütlerde araştırmalar yapılmadığından Yortan kültürü yeterince incelenememiştir.

⁶⁸ T.C. Manisa Valiliği, **Manisa 2007**, Ege Ofset, Manisa 2007, 34-35 s.

⁶⁹ Eskiden Yortan diye anılan köy Bostancı adını almıştır. Yortan, Osmanlı arşiv kayıtlarına göre Oğuzların Avşar boyuna mensup bir aşirettir. Manisa ilinin Kırkağaç ilçesi Gelenbe bucagına bağlıdır. Köy, Gelenbe'nin 7 km. güneyindedir. Köyde 1900 ve 1901 yıllarında yapılan kazılarla ve sonradan yapılmış kaçak kazılarla talan edilen eski tunç çağı mezarlığı bulunmaktadır. Sıkça kullanılan "Yortan mezarlığı" deyimine rağmen asıl tanımlanması höyüktür. (<http://tr.wikipedia.org> Erişim: 20.01.2012)

Manisa'nın kuzey ve kuzeydoğusundaki yerleşim yerlerinde ele geçen buluntular, MÖ. III. Bin yıldaki yerleşimlerin kanıtları olarak görülmektedir. Günümüzde Saruhanlı ilçe sınırları içinde bulunan Alibeyli, Araplı, Hacırâhmanlı ve Halitpaşa'da yapılan yüzey araştırmaları sonucunda da geçen buluntular M.Ö. IV. bin yıla, Nuriye, Ulucak'taki siyah-cıralı buluntuları ise M.Ö. V. bin yıla tarihlenmektedir.

Resim 37: Kalanda/Gelenbe, Yortan yöresi, Kaya mezarları Kaynak:
<http://erkmensenan.blogspot.com/2011/04/kalandagelenbe-yortan-yoresi-kaya.html> Erişim:02-12-2012

Resim 38: Kalanda/Gelenbe, Yortan yöresi, Kaya mezarları Kaynak:
<http://erkmensenan.blogspot.com/2011/04/kalandagelenbe-yortan-yoresi-kaya.html> Erişim: 02-12-2012

Yazı; Mezopotamya da ve Mısır'da yaklaşık olarak aynı zaman diliminde M.O. III. binin başlarında, Anadolu'da ise M.Ö. II. binin ilk dördlüğünde (M.Ö.2000- 1750) kullanılmaya başlandı.⁷⁰

I.1.2. Ön Tarih Süreci

Hititler Batı Anadolu'ya kısıtlı sürelerle egemen olmuşlarsa da, bölgedeki beylikleri ya da devletçikleri hiçbir zaman bütünüyle egemenlikleri altında tutamamışlardı. Batı Anadolu'ya akınlar düzenleyerek kendilerine karşı yapılan başkaldırıları önlemeye çalışmışlardı. Hitit yazılı metinlerinde bu akınların yağmaya yönelik olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Federatif bir devlet biçiminde örgütlenmiş olan Büyük Hitit Krallığı Döneminde (M.Ö. 1460-1190) Batı Anadolu'nun Kuzey, Orta ve Güney kesiminde Troya, Vilusa, Zippasla, Assuva, Masa, Dardonoi, Karkisa, Arzava, Akhiyava, gibi ülke veya kent devletçikleri bulunuyordu. Hitit, yazılı metinlerinde Hitit-Troya ilişkileri konusunda bilgiye rastlanılmamaktadır.⁷¹

Anadolu'nun batısındaki beylikler, Hitit Kralı II. Muşşili (M.Ö. 1345-1282) döneminde giderek kendi başlarına buyruk olmaya başlamışlardı. Muşşili bunu engelleyerek duruma egemen olmuştu. Muvatalli (M.Ö: 1315-1282) Hitit tahtına çıktığı sıralar Batı Anadolu da karşılıklı baş göstermiş, genç kral kısa bir süre sonra bunu düzeltebilmişti. IV. Tuthaliya (M.Ö. 1250-1220) özellikle Batı Anadolu'da artan başkaldırılarıyla doğrudan uğraşmak zorunda kalmıştı. Tutkalya, Assuva üzerine iki kez akın düzenlemiş, ilkinde 10.000 tutsak ve 600 koşulu arabayı savaş kazancı olarak elde etmiştir. İzmir /Kemalpaşa yakınındaki Karabel geçidinde kaya üzerine işlenmiş "Tuthaliya Kabartması" Assuva savaşları sonunda dikilmiş bir utku anıtı olmalıdır. Ne var ki, Batı Anadolu beyliklerince Hitit egemenliğine karşı oluşturulan koalisyon, Tuthaliya döneminde giderek genişlemiş, Hitit Kralı III. Arnuvanda (M.Ö. 1220-1200) döneminde ise büyük bir siyasi güç haline gelmişti. Hitit Büyük Krallığı'nın son

⁷⁰ T.C. Manisa Valiliği, **Manisa 2007**, Ege Ofset, Manisa 2007, s. 35

⁷¹ **Y.a.g.e.**, s. 36

bulmasında en büyük etken bu koalisyon olmuştur. Hititlerin Batı Anadolu'da (Assuva) "dominyon" kurma girişimleri sırasında eski Lydialılarla karşı karşıya geldikleri sonucu çıkmaktadır. Sipylos Dağının Kuzeydoğu eteğinde bulunan Kybele Kaya Kabartması'nın Hitit eseri olduğu kabul edilmektedir. Kemalpaşa (Nif)'deki savaşçı kabartması ile Manisa'daki Kybele Rölyefinin varlığı, bölgede Hitit egemenliği etki alanının uç noktasını göstermektedir. Her iki anıt M.Ö.13. yüzyılının ikinci yarısına tarihlenmektedir.⁷²

Resim 39: Kybele Kaya Kabartması Kaynak: <http://www.turkiyeturizm.com/images/news/20587.jpg>
Erişim: 02-05-2013

M.Ö. 1200'lerin başında Balkan kavimleri yeni ve büyük dalgalar halinde Anadolu'ya gelme başladılar. "Ege Göçü" olarak adlandırılan kavimi göçü sırasında güçlü bir kale olan Troia VI yerleşmesinin yıkılmasından sonra Güneydoğu Avrupa kavimleri çoktandır bekledikleri fırsatı yakalamış oldular. Bazı Trak kabileleri ile - dalia çok da – Frigler Anadolu yarımadasına girdiler. Burada kendilerine diğer bazı savaşçı kabileler de katıldı ve hep birlikte Hitit Devletine saldırdılar. Hattuşa'nın tahribiyle Anadolu da yaklaşık 400 yılı aşkın süre "karanlık bir dönem" başladı. Bu göç ve talan sırasını Anadolu'nun siyasi yapısı da değişmiş oldu. Ege Göçünün

⁷² T.C. Manisa Valiliği, **Manisa 2007**, Ege Ofset, Manisa 2007, s. 38

yayılması sırasında Lydia bölgesindeki kentlerde tahribata uğradı; Tantalıs kenti ortadan kalktı. Sardeis'te yapılan kazılarda yangına uğramış bir kata rastlanılmıştır. Bunun, göçü başlatan ilkel kavimlerin saldırı ve yağmalan sırasında meydana geldiği anlaşılmıştır.⁷³

Kavimler göçünden sonra Magnesia da ortaya çıkan Sipylos kentini Friglerin kurduğu belirtilmektedir. Yazınsal kaynaklardan aktarılan bilgilerde, Sipylos kentinin eski Tantalıs kentinin yerine kurulduğu ve Phrygia kenti olarak anıldığı, halkına da "Sipylenos" ; da "Sipylene" denildiği belirtilmektedir. Ovidius, "Phrygia'nın, Pelops'un hüküm sürdüğü bir ülke" olduğundan söz etmiştir. Herodotos da "Phrygia'lı Pelops" sözünü kullanmıştır. O halde bunda Tantalos'un oğlu Pelops'un sınırlı bir süre içinde Friglere bağlı bir biçimde Sipylos'ta egemen olduğu, ancak ardından Frig baskısı nedeniyle büyük servetle Yunanistan'a geçtiği, siyasi yeteneği ve gücü sayesinde "yabancı olmasına karşın" yerleştiği yere adını verdiği sonucunu çıkarabiliriz. Frigler Makedonya'dan çıkıp Çanakkale Boğazı'nı geçerek Marmara Denizi'nin güney ve güneydoğu kıyılarına yerleşmişlerdi. Sakarya boylarından yavaş yavaş ayrılarak Orta Anadolu ya doğru yayılmaya başlamışlar. M.Ö.1100/1000 yıllarına doğru Polatlı yöresine, başkentliklerini yapacak Gordion'a varmışlardı. Hatta II. yüzyılda "Muşkiler" adı altında Asur sınırlarına dayanmışlardı. Kimmer istilasının ardından batıya doğru çekilmişler ve nihayet Anadolu toplulukları içinde erimişlerdi. Adı en çok duyulmuş kralları, Gordios ve oğlu Midas'tır. Adı pek çok efsaneye karışan Midas, Lydia Krallığı ile dostluk ilişkileri kurmuştur. Spil Dağında, Kybele Kabartmasının güneybatısına düşen Yarikkaya yakınında her biri -kayaya oyulmuş evler ve bir taht bulunmaktadır. "M.Ö.7 ve 6.yüzyıla ait olan bu eserler Fryg özelliklerini göstermekte iseler de Lydia kültürünün kalıntılarıdır".⁷⁴

⁷³ T.C. Manisa Valiliği, **Manisa 2007**, Ege Ofset, Manisa 2007, s. 38

⁷⁴ **Y.a.g.e.**, s. 38-39

I.1.3. Antik çağlar

Magnesia bir süre Lidyalılar'ın idaresinde kalmış Onların Persler'e yenilmesi üzerine (M.Ö. 546) I. Pers satraplığına dahil edilmiştir. Meşhur kral yoluna yakın olması sebebiyle ekonomik yönden gelişme göstermiştir. Ardından Büyük İskender'in nüfuzu altına girmiş ve onun ölümünden sonra haleflerinin (Diadokhlar) mücadelesine sahne olmuştur.⁷⁵

Pers egemenliği altında önce Pers satraplarının daha sonra Pers egemenliğindeki Karia satraplığı altında bulunmasına karşın, her ne kadar Küçük Asya'daki önemli Pers egemenlik merkezlerinden biri olsa da bu dönemden sonra Menderes Magnesia 'sı ve Ephesos kentlerinin aracılığıyla Hellen etkisi altına girmiştir. Böylece, İ.Ö. 333'te Pers kralı Darius'u yenerek Anadolu'ya giren Makedonya kralı Büyük İskender'in Tralleis fethinin de neden bu kadar kolay olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Anadolu'nun büyük bir bölümünde iki yüzyıldan fazla süren (İ.Ö. 546-İ.Ö. 333) Pers egemenliğine son vererek tüm doğuyu ele geçiren İskender, kendisine direnmeyen Hellen kentlerine özgürlüklerini vermiş ve kentlerde demokrasinin yeniden tesis edilmesine çalışmıştır. Ancak, bu dönemin özgürlük ve demokrasi kavramları artık eski klasik anlamlarını yitirmiş yani Hellenistik çağ'a damgasını vuran monarşik devlet yapısı kentlerin içyapısına da tesir etmiştir.⁷⁶

⁷⁵ EMECEN F. M., **Tarihin İçinde Manisa**, Manisa Belediyesi Kültür Yayınları: 1, Manisa 2007, 2 s.

⁷⁶ ÜRETEN Hüseyin, "Roma Dönemi'ne Kadar Tralleis Tarihi ve Attaloslar ile İlişkileri", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi** Cilt: 24 Sayı: 38 Yayın Tarihi: 2005, 199 s.

Resim 40: Pompei'de bulunan, Büyük İskender'in Pers hükümdarı III. Darius ile yaptığı İsos Savaşı'nı temsil eden mozaikten bir kesit. Kaynak: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ac/BattleofIssus333BC-mosaic-detail1.jpg> Erişim: 05-05-2013

Helenistik Dönemde Manisa, Makedonya Kralı Büyük İskender'in MÖ.330'da Anadolu'ya girip Pers egemenliğini sona erdirmesinden sonra Manisa toprakları uzun yıllar Helenistik krallıklar arasındaki savaflara sahne olmuştur. İlk çağın İon üzerindeki en büyük tapınaklarından biri olan Efes Artemis Tapınağı'nın yapımına bu dönemde başlanmıştır.

Resim 41: Artemis Tapınağı Kaynak: <http://www.fairychimneys.com.au/coach-tours/Jewish-Heritage-of-Turkey.php> Erişim:02-05-2013

M.Ö 7-6. yy' da Lydia Krallığı tarım, doğal kaynaklar, ticaret ve özellikle de altın madenciliği ile çok zenginleşmişti. Pers egemenliği döneminde yaşanan uzun barış ve Perslerin yerel inançlar ile geleneklere saygılı idaresi bu zenginliğin sürmesini sağlamıştır.

İskender'in Doğu seferi sırasında Anadolu'daki Pers egemenliği sona erdirilmiştir. Bu sefer sonrasında Anadolu'da büyük sanat, mimarlık ve şehircilik atımlarının yaşandığı Hellenistik Çağ başlamıştır. Hellenistik Çağ'da Manisa'daki Sipylos Magnesiası, Akhisar'daki Thyateira, Alaşehir'deki Philadelphiya, Yuntdağı'ndaki Aigai gibi şehirler hızla gelişip Anadolu'nun en önemli kentleri arasında yerini almıştır.⁷⁷

Yaklaşık olarak İ.Ö. 323 yılında başlayan ve İ.Ö. 280 yılında sona eren Diadokhlar mücadelesi sırasında bir süre Antigonos'un egemenliği altında kalan Tralleis, İ.Ö. 281/280 yılında Sardeis (Sardes) yakınlarında meydana gelen

⁷⁷ DOĞAN Umut, "Tarihiyle Kültürüyle Manisa Turizmi – Manisa'nın Tarihine Yolculuk", Manisa İl Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011, 69-70 s.

Korupedion Savaşı'ndan sonra sınırları doğuda Hindistan'dan batıda Ege Denizi'ne kadar uzanan, Seleukos Krallığı'nın egemenliği altına girmiştir.⁷⁸

I. Selevkos milâttan önce 281'de bütün Küçük Asya'yı ele geçirince şehri oğlu I. Antiokos'un idaresine vermiştir. Milâttan önce 190'da Romalılar Magnesia yakınlarındaki savaşta III. Antiokos'u yenince şehir halkı elçiler göndererek Roma hâkimiyetini kabul etmiş, Roma Senatosu, şehri savaş sırasında kendilerine yardım eden Bergama Kralı II. Eumenes'e bırakmıştır. (M.Ö. 189). Bergama hâkimiyeti altında iken para basma yetkisi tanınmıştır. Milâttan önce 133'te Bergama Krallığı'nı vesayet altına alan Romalılar milâttan önce 126'da Bergama Krallığı'nın kontrolünü ele geçirince Magnesia da onların hâkimiyetinde muhtar bir yönetime kavuşmuştur. Bir ara Pontus Kralı Mithridates'in hâkimiyetine girdiyse de bu durum çok kısa sürmüş, Roma idaresi altında Asya eyaletinin önemli bir şehri olmuştur.⁷⁹

İ.Ö. 190 yılına kadar Seleukos Krallığı'nın egemenliği altında kalan Tralleis, bu tarihlerde Pergamon kralı II. Eumenes ile Romalı Consul Lucilius Comelius Scipio'nun Magnesia'daki savaşta bozguna uğrattıkları Büyük Antiokhos'un ordusuna asker vermiştir.⁸⁰ Antikçağ yazarlarından Appianos'a⁸¹ göre, sonuçlarıyla Anadolu'nun kaderini değiştiren bu savaş, İ.Ö. 190 yılı sonlarında kış mevsiminin yaşandığı bir zamanda, Batı Anadolu'da Sipylos (Yamanlar) Dağı yakınlarındaki Magnesia (Magnesia ad Sipylum) kentinin kuzeyinde meydana gelmiştir. Ayrıca, konuyla ilgili en önemli temel kaynak olarak başvurduğumuz Appianos sayesinde savaş düzeni hakkında detaylı ve çok önemli bilgilere ulaşılmıştır. Yazara göre Antiokhos'un geri kanadındaki süvariler Makedonyalıların özel bir atlı grubu olan agemalardan ve zırhlı

⁷⁸ÜRETEN Hüseyin, "Roma Dönemi'ne Kadar Tralleis Tarihi ve Attaloslar ile İlişkileri", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi Cilt: 24 Sayı: 38 Yayın Tarihi: 2005, 200 s.

⁷⁹EMECEN Feridun M., **Tarihin İçinde Manisa**, Manisa Belediyesi Kültür Yayınları: 1, Manisa 2007, 2 s.

⁸⁰ARSLAN Murat, **Galatlar: Antikçağ Anadolu'sunun Savaşçı Kavmi**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000, 92-95 s.

⁸¹İ.S. 2. yüzyılda yaşayan İskenderiyeli tarihçi Appianos'un yazdığı Roma Tarihi "Rhomaika" adlı eser krallık devrinden yazarın yaşadığı zamana kadar olan süreyi, Roma tarafından egemenlik altına alınan kabile, ülke ve devletleri Roma'yla olan temas sırasına göre ayrı ayrı ele alarak Hellen dilinde yazılmış bir eserdir. 24 kitaptan oluşan eserin Syriaka kitabı için **The Loeb Classical Library** (Harvard University Press) çevirisinden yararlanılmıştır.

Galatlardan oluşmaktaydı. Antiokhos ordusunun sol kanadında ise yine Galat kabileleri -Tektosaglar, Trokmeler ve Tolistoboglar- bulunuyordu. Böylece, Makedonya Savaşı sırasında gelişen siyasi ve askeri gelişmelere ilişkin en ayrıntılı bilgileri antik kaynaklar sayesinde öğrenmekteyiz. Buna göre, kuvvetlerinin büyük bir çoğunluğunu ücretli askerlerin oluşturduğu ve ordu mevcudu düşmandan iki kat daha fazla olan, fakat karmakarışık, disiplinsiz ve ağır hareket eden III.Antiokhos birlikleri, Romalı Publius Scipio Africanus tarafından komuta edilen Pergamon ve Girit askerlerinin de içinde bulunduğu hareket kabiliyeti yüksek ve disiplinli Roma ordusu karşısında kesin bir yenilgiye uğrayarak, doğuya çekilmek zorunda kalmıştır.⁸² Açıkça görüyoruz ki, savaşın kazanılmasında en büyük etken, kuşkusuz, Romalıları en çok zorlayan Galat gücünün çökertilmesi ve Hannibal'ın savaş esnasında Antiokhos'un yanında bulunmayışı ve Pergamon kralı II.Eumenes'in karşısındaki Seleukos süvarilerini yenmesi olmuştur.⁸³

Anadolu'daki Seleukos egemenliğine sonsuza kadar son veren Magnesia Savaşı'ndan takriben bir yıl sonra barış anlaşması imzalanmıştır.⁸⁴ Batı Anadolu, Apameia Anlaşmasıyla Küçük Asya'dan bir karış bile toprak almayarak yalnızca bol miktarda altın, politik üstünlük ve Akdeniz'de elde ettiği egemenlikle yetinen Roma'nın çıkarlarına göre yönetilecekti. Ayrıca bu anlaşma şartlarıyla Pergamon için de artık Roma Devleti'ne bağımlılık süreci başlamış oluyordu.⁸⁵ Roma, Apameia Anlaşması sayesinde Anadolu'ya siyasal yönlendirme açısından egemen olmuştur. Roma, Anadolu kentlerinin iç işlerine müdahale etmiyor, ancak ortaya çıkan anlaşmazlıklara, gönderdiği elçilerle müdahalede bulunuyordu. Anadolu devletleri

⁸² ARSLAN M., **Antikçağ Anadolu'sunun Savaşçı Kavmi Galatlar**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul,2000.54 - 95 s.

⁸³ ÜRETEN Hüseyin, "Roma Dönemi'ne Kadar Tralleis Tarihi ve Attaloslar ile İlişkileri", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi Cilt: 24 Sayı: 38 Yayın Tarihi: 2005, 201-202 s.

⁸⁴ ATLAN Sabahat, **Roma Tarihi'nin Ana Hatları. I. Kısım**, Cumhuriyet,İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul,1970,92 s.

⁸⁵ ÜRETEN H. , Yüksek lisans Tezi "Hellenistik Dönem'de Pergamon Krallığı ve Roma Devleti İle İlişkileri" ,Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye, 1999, 79-96 s.

arasındaki kuvvetler dengesinde ise Pergamon, Roma Devleti hesabına önemli bir rol üstlenmiştir.⁸⁶

Magnesia, Milâttan önce 20'de Augustus'un eyalet düzenlemeleri sırasında yan otonom bir statü kazanmıştır. Milâttan sonra 17'de bütün Gediz havzasını etkileyen şiddetli depremde büyük hasar gören Magnesia, İmparator Tiberius tarafından yeniden inşa edilmiştir.⁸⁷

1204 tarihindeki 4. Haçlı seferi ile Bizans imparatorluğu için bir kırılma noktası olmuştur. Başkentini Latin Ordusu tarafından işgal edilmesinin ardından, burada yaşayan birçok aristokrat aile Yunanistan ve Anadolu'ya geçip buralarda küçük prenslikler meydana getirdiler. Manisa, Merkezi İznik olan Nikeia (İznik) Krallığı'nın egemenliği altında kaldı. "Laskarisler" ailesinin yönettiği Nikeia (İznik) Krallığı'nın hakim olduğu dönemde Manisa il merkezinde yer alan Magnesia kenti büyük bir önem kazanmış, İznik İmparatorluğu'nun para kasası olması yanında önemli bir dini merkez olma görevini de yürütmüştür.⁸⁸

I.1.4. Türk İslam Dönemi

Malazgirt Meydan Muharebesinden önce birçok Türk beyinin maiyetindeki hareketli güçlerle Batı Anadolu'nun içlerine kadar akınlar yaptıkları, Malazgirt zaferinden sonra ise, Selçuklu otoritesi altında Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar yayılıp şehir ve kasabaları ele geçirdikleri tarihçilerin genel kabulüdür.⁸⁹ 1300 senelerine doğru, Batı Anadolu'da Bizans hâkimiyetinde olup müstahkem kale ve surlara sahip bulunan ve sırf bu sebeple Türkmen hücumlarına karşı koyabilen birkaç şehir kalmıştı ki, Manisa'da bunlardan biriydi. Türkmen hücumlarına karşı Bizans'ın

⁸⁶ ÜRETEN H., "Roma Dönemi'ne Kadar Tralleis Tarihi ve Attaloslar ile İlişkileri", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi Cilt: 24 Sayı: 38 Yayın Tarihi: 2005, 204 s.

⁸⁷ EMECEN Feridun M., **Tarihin İçinde Manisa**, Manisa Belediyesi Kültür Yayınları: 1, Manisa 2007, 2 s.

⁸⁸ DOĞAN U., "Tarihiyle Kültürüyle Manisa Turizmi – Manisa'nın Tarihine Yolculuk" , Manisa İl Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011, 71 s.

⁸⁹ KORKMAZ M., **Saruhanoğulları ve Osmanlı Klasik Döneminde Manisada Yaşayan Kültürel İzleri**, Manisa Valiliği Yayını, Manisa, 1999, 1 s.

Katalanlardan yardım istediği, 6500 kişilik paralı bir kuvvetin Batı Anadolu'ya sevk edildiği, Katalan güçlerinin Bizans'ın umduğu başarıyı elde edemediği, şehrin muhafazası hususunda kale kumandanı ile Katalan kumandanının ihtilafa düşmüştür. Katalanların kaleyi kuşattıkları, daha sonra anlaşarak kuşatmayı kaldırdıkları, Katalanların çekilmesinin ardından şehrin 1313 yılında Saruhan Bey tarafından fethedildiği bilinmektedir.⁹⁰

Harzemşahlara mensup bir emirin torunu olması kuvvetle muhtemel olan, Saruhan Bey, Manisa'yı başkent yapmış, topraklarını genişletmiş, donanma kurarak Yunanistan sahilleri ve Trakya kesimine seferler yapmıştır. Çevresindeki beylik ve devletlerle ittifaklar kurmuş, donanma sayesinde elde ettiği ganimetlerle ekonomik durumu düzeltip cami, medrese, zaviye, tekke ve kütüphaneler yaptırarak Manisa'nın bir Türk İslam şehri kimliği kazanmasını sağlamıştır.⁹¹ Saruhan beyin bu başarısında Oğuz boylarından teşkil ettiği kuvvetlerin önemli rolü olmuştur. Bugün Manisa ili dahilinde bulunan Avşar, Karkın, Salur, Kılcanlar, Bayat, Çiğiller, Kınık, Alayuntlu, Çepni, Çavdır, Halkavlu gibi Oğuz boylarının adlarını taşıyan yerleşim birimleri en azından on bir Oğuz boyunun Manisa yöresindeki varlığının işareti olarak kabul edilmelidir.⁹² Saruhan Beyin 1346 yılında vefatı üzerine Beyliğin başına sırasıyla Fahreddin İlyas Bey, Muzaffereddin İshak Bey ve Orhan Bey geçmiştir.⁹³ Orhan Beyin beyliği döneminde, Orhan Beyin kardeşi Hızırşah iktidar mücadelesine girişmiş ve iktidar Hızırşah'a geçmiştir.

Yıldırım Beyazıt'ın Anadolu birliğini sağlamak amacıyla 1390 yılında giriştiği Batı Anadolu hareketi esnasında Saruhanoğlu Beyliğinin başında bulunan Hızırşah, Yıldırım'ı karşılayarak barış yoluyla Manisa'yı Osmanlılara teslim etmiş; şehre hâkim olan Yıldırım Bayezit ise şehrin doğu kesimlerinin yönetimini Hızırşah'a bırakıp, Manisa'yı da Karesi ile birleştirerek oğlu Ertuğrul'un idaresine vermiştir. Timur'un

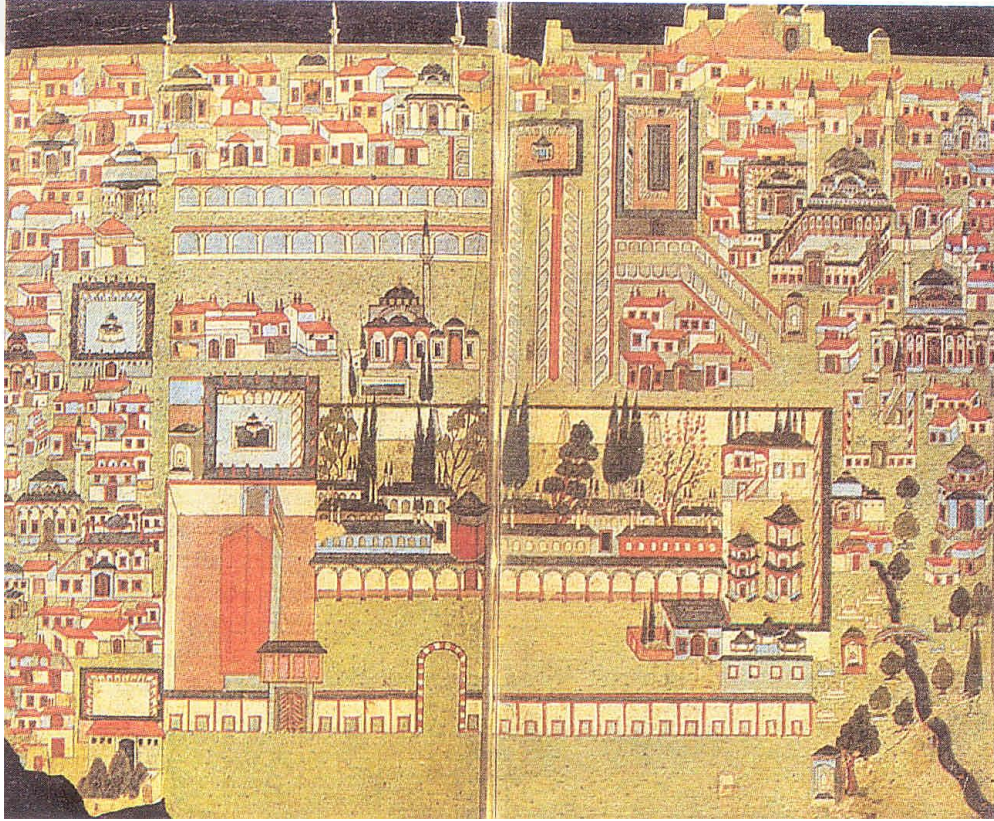
⁹⁰ EMECEN F., **XVI. Asırda Manisa Kazası**, TTK Yayınları, Ankara, 1989, 17 s.

⁹¹ **Y.a.g.e.**, 18 s.

⁹² GÜLENSOY T., "Manisa ve Yöresinde Oğuz Boyları" (Bildiri) Manisa Şehri Bilgi Şöleni Bildirileri, CBÜ Kültür ve Spor Kulübü Derneği, Manisa, 2006, 285 s.

⁹³ KORKMAZ M., **Saruhanoğulları ve Osmanlı Klasik Döneminde Manisa'da Yaşayan Kültürel İzleri**, Manisa Valiliği Yayını, Manisa, 1999, 30-36 s.

Anadolu'ya girip Yıldırım Bayezit'i Ankara Savaşında mağlup etmesi üzerine, daha önce Timur'a sığınan Hızırşah'ın kardeşi Orhan Bey, Manisa'ya gelip bağımsızlık simgesi olarak 1403 yılında adına para bastırmıştır. Ancak Timur güçlerinin ayrılması üzerine tekrar Hızırşah'ın yönetimi ele geçirdiği, Osmanlı devletinin ikinci kurucusu olarak kabul edilen Çelebi Mehmet'in Anadolu birliğini sağlamak gayesiyle 1405-1406 yıllarında giriştiği Batı harekâtı sırasında Beyliğin başında bulunduğu ve Çelebi Mehmet'in Manisa'yı alması üzerine idam edildiği bilinmektedir.⁹⁴ Buna göre Manisa 1405'den 1919 yılındaki Yunan işgaline kadar 514 yıl Osmanlı yönetiminde kalmıştır.

Resim 42: Minyatür: Saray-ı Amire 18. yy – Şemalnâme-i Ali Osman Manisa Sarayı, Saruhan Sancağı adı altında Osmanlı Devletine padişah yetiştiren önemli bir mekândır. Kaynak: Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2012

⁹⁴ EMECEN F., XVI. Asırda Manisa Kazası, TTK Yayınları, Ankara, 1989, 21 s

Osmanlı Döneminde, Manisa Sancağı, şehzadelerin ilk görev yeri olmuştur. Osmanlıların şehzade sancağı olan Manisa, tarihinin en görkemli dönemini Türk yönetiminde yaşamıştır. Osmanlı Şehzadeleri, Manisa İli'ne birbirinden güzel eserler kazandırmışlardır. Şehzadeler Manisa bölgesinin yönetiminde sorumlu tutulup, idarecilik yeteneklerini yine bu şehirde gerçekleştirmişlerdir.

Osmanlı padişahlarından; Fatih Sultan Mehmet (1432-1481), babası II. Murad, Kanuni Sultan Süleyman, III. Murat, III. Mehmet bunlar arasındadır.

Osmanlı Devleti, mülki ve askeri bakımdan Anadolu ve Rumeli Beylerbeyliği olmak üzere ikiye ayrılmış, liva ve sancaklarda Beylerbeyine bağlanmıştı. II. Mehmet dönemine kadar Anadolu Beylerbeyliğinin merkezi Ankara idi. II. Mehmet bu merkezi Kütahya'ya nakletti. Anadolu Beylerbeyliğine bağlı sancaklar Aydın, Saruhan, Menteşe, Bursa, Kastamonu, Muğla, Bolu, Ankara, Çankırı, Afyon, Antalya, Isparta, Sultanönü ve Balıkesir idi. Manisa 1410'da Çelebi Mehmet tarafından sancak yapıldı.⁹⁵ Belen, Emlak, Palamut, Yengi, Yunt dağı bu sancağa bağlandı.⁹⁶ Bu teşkilat 1811 yılına kadar devam etti.1811'de Manisa Aydın'a bağlandı.1845'de vilayet haline dönüştürüldü.1847'de tekrar Aydın'a bağlandı.⁹⁷ Şehrin 1410-1595 yılları arasında şehzade sancağı olma imtiyazı, padişahlığa aday şehzadelerin görevlendirildiği ikinci bir başkent olması, bereketli topraklara sahip oluşu, ticaret merkezlerine yakınlığı gibi stratejik nedenler Manisa'yı hep ön plana çıkarmıştır. Bu topraklarda gözü olanlar zaman zaman bölgede isyanlar çıkarmışlardır. Çelebi Mehmet döneminde, Şeyh Bedrettin'in müritlerinden Börklüce Mustafa ve Yahudi dönmesi Torlak Kemal'in çıkardığı isyan ile II. Murat döneminde 1424'de çıkan isyanı bunlar arasında sayabiliriz.⁹⁸ Zaman zaman şehzadelerden tahta geçenler ile kardeşleri arasında sorunlar çıkmış, bunlardan birinde Yavuz Sultan Selim 10000 kişilik bir kuvvetle kardeşi Şehzade Korkut'un bulunduğu Manisa'yı kuşatmış, Korkut önce kurtulmuş daha sonra yakalanıp 1513'de boğularak öldürülmüştür.⁹⁹ Yavuz Sultan Selim bunun

⁹⁵ ULUÇAY Ç., Gökçen İ., **Manisa Tarihi**, Ay Matbaası, İstanbul, 1939, 76 s.

⁹⁶ EMECEN F., **XVI. Asırda Manisa Kazası**, TTK Yayınları, Ankara, 1989, 125 s.

⁹⁷ ULUÇAY **a.g.e.**, 77 s.

⁹⁸ EMECEN F., **a.g.e.**, 23 s.

⁹⁹ **Y.a.g.e.**, 31 s.

üzerine oğlu Şehzade Süleyman'ı Manisa'ya tayin etti. Sancakta asayiş sorunu vardı ve bu sorunun İstanbul'a bildirilmesi üzerine, padişah Şehzade Süleyman'a neler yapması gerektiğini belirten bir siyaset-name göndermiş, bu metindeki emirlerin halka duyurulmasını da istemiştir.¹⁰⁰

16. yüzyılda şehzadelerin vali olarak atandıkları idari merkezlerden biri olan Manisa'nın gelişmesinde, önemli yol güzergâhlarının üzerinde bulunmasının ve Batı Anadolu'nun en verimli ovalarından olan Gediz Ovasının kenarında yer almasının payı büyüktür. Spil Dağı eteklerindeki bir tepe üzerinde kale kenti olarak kurulan Manisa, 16. yüzyılda en geniş sınırlarına ulaşmıştır. Kale ve çevresinde başlayan yerleşim, 17. yüzyılda kuzey yönünde, daha sonraları ise doğu-batı doğrultusundaki ticaret yoluna paralel bir gelişme göstermiştir.¹⁰¹

Resim 43: Saray-ı Amire'den günümüze ulaşan tek sağlam yapı Fatih Kulesi'dir. Kaynak:

<http://tarihyatiyor.com/?p=79> Erişim:02-05-2013

¹⁰⁰ ULUÇAY Ç., Gökçen İ., **Manisa Tarihi**, Ay Matbaası, İstanbul, 1939, 53 s.

¹⁰¹ AKTÜRE, S. (1975) "17. Yüzyıl Başından 19 Yüzyıl Ortasına Kadarki Dönemde Anadolu Osmanlı Şehrinde Şehirselleşmenin Süreci", **ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı:1, 106 s.

17.yüzyıl sonları ile 18. yüzyıl Osmanlı için şüphe ve zihni çözülmenin başladığı dönemdir; heyecan azalmakta, toplumun gerilimi düşmektedir. Osmanlı iş yapabilme, hayat ve üslup kurma gücünü yitirmektedir. Kültürel soğuma ilerledikçe, sosyal hayatın her kesiminde ve insan davranışlarının her türünde çözülme belirginleşir, davranış sapmaları artar, çözülemeyen sosyal sorunların birikimi sıkıntıları yoğunlaştırır. Moral gücündeki düşüş iç açıcı olmayıp, ordu niteliklerini kaybetmekte, eğitimsiz, düzensiz bir kalabalık haline dönüşmektedir.¹⁰² Bunun sonucu; devlet, gittikçe otoritesini kaybediyor, isyanlar ile ülke kavruluyor, askerler mağlup oluyordu. Bu gerileme devletin her tarafında olduğu gibi Manisa'da da hissediliyordu. Büyüklük devrinin güzelleştirilen şehirleri ya derebeyleri ya da eşkıyalar tarafından soyulmaya, ezilmeye başlıyordu.¹⁰³ Daha sonraki yüzyıllarda toprak kayıplarının artması, Balkanlardaki isyanlar, ekonomik sorunlar tüm yurdu olumsuz etkilemiş, Manisa'da bundan payına düşeni almıştır. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşmasını ihlal edip 6 Mayıs 1919'daki Paris Barış Konferansından aldıkları izinle 26 Mayıs 1919'da Manisa Yunan birlikleri tarafından işgal edilmiştir.¹⁰⁴ 1410-1595 yılları arasında ikbal devri yaşayan Manisa 1595 sonrası çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmış ve 26 Mayıs 1919'da da Manisa için Osmanlı asırları artık sona ermiştir.

I.1.5. Cumhuriyet Döneminden Günümüze Manisa

Şehrin tarihsel kökleri çok eski tarihlere gider. Mitolojik örgülerle de güçlenmiş olan eskiçağ tarihi yanında şehre “Şehr-i Şehzade” ünvanı veren Ortaçağ tarihi ile de kent adını duyurmuştur. Günümüzde ise verimli tarımsal alanları, limana yakın sanayi bölgesi ve aktif ticari yaşamı ile Manisa oldukça dikkat çekici bir şehirdir.

¹⁰² **Büyük Türk Klasikleri**, Cilt:6, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul, 1987, 157 s.

¹⁰³ İHSANOĞLU E., **Osmanlı Devleti Tarihi**, Cilt:2, İstanbul, 1999, 381 s.

¹⁰⁴ SU K., **Manisa ve Yöresinde İşgal Acıları**, Ankara, 1982, 1 s.

Osmanlı İmparatorluğu'nu I. Dünya Savaşı'na sokan İttihat ve Terakki Fırkası'nın, hemen topladığı son kongresinde kendisini feshetmesi (1-5 Kasım 1918); bir gün sonra partinin liderleri Talat, Enver ve Cemal Paşalar ile önde gelenleri Dr. Nazım, Bahattin Şakir, Bedri, Azmi beylerin bir Alman denizaltısı ile ülkeyi terk etmeleri; azınlıkların özellikle İstanbul ve İzmir'de taşkınlıklara başlaması; sınırlardaki orduların güçlerinin azaltılması; silah bırakışmasına karşın İngilizlerin Irak'taki askeri harekâta devam etmesi halkı kendi başının çaresine bakmaya zorluyordu.¹⁰⁵

Mondros Mütarekesi'nin 7. maddesine* dayanılarak 15 Mayıs 1919' da bölgede Yunan işgali başlar. İşgal sırasında Manisa Merkezde İstihlâs-ı Vatan, Cemiyet-i Müderrisîn, Demirci'de Müdafâ'a-i Hukûk-u Osmânî, Gördes'de Hareket-i Milliye Teşkilatı, Kırkağaç'da İstihlâs-ı Vatan, Kula'da Redd-i İlhak, Soma'da Müdafâ'a-i Hukuk ve Turgutlu'da Müdafâ'a-i Hukûk-u Osmâni adlı Cemiyetler kurularak Yunan işgaline karşı mücadeleler verilmiştir.¹⁰⁶

30 Ağustos 1922'deki Dumlupınar Meydan Muharebesi'nin zaferle sonuçlanması üzerin Fahreddin Paşa komutasındaki kolordu İzmir'e doğru ilerleyerek Yunan direnişini kırmıştır. İzmir'e doğru kaçan Yunanlılar ve yerli Rumlar kenti ateşe vermiş, günlerce süren yangında tarihin Manisa'ya kazandırdığı büyük kültürel mirasın önemli bir kısmı yok olmuştur. Yaklaşık üç yıl Yunan işgalinde kalan şehir 8 Eylül 1922 tarihinde kurtarılmıştır. 1923'de Saruhan adıyla vilayet olan şehrin adı, 1927 yılında Manisa olarak değiştirilmiştir. Cumhuriyet döneminde yeniden imar gören Manisa, karayolu ve demiryolu ulaşımı bakımından önemli bir noktadır. Zirai, ticari ve sanayi açısından da ülkemizin gelişmiş illeri arasında bulunmaktadır.¹⁰⁷

¹⁰⁵ ERGÜL Teoman, **Merkezi Otoriteden Bağımsız, Sivil Temelli Halk Hareketi Örneği Olarak Kurtuluş Savaşı'nda Manisa**, Genişletilmiş 2. Basım, Kebikeç Yayınları, Ankara 2007, 1-2 s.

* İtilaf Devletleri, güvenliklerini tehdit edecek bir durumun ortaya çıkması halinde herhangi bir stratejik yeri işgal etme hakkına sahip olacaktır. SOYSAL İsmail, **Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları**, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2000, 12-13-14 s.

¹⁰⁶ <http://www.manisakulturturizm.gov.tr/belge/1-34087/tarihce.html> Erişim:05-06-2013

¹⁰⁷ **Y.a.g.e**

Resim 44: Manisa Turgutlu Eylül 1922 Kaynak: <http://turgutlucumhuriyetio.com/sayfaicerik-59-kurtulus-savasi-ve-turgutlu.html> Erişim:02-05-2012

Manisa, Cumhuriyet döneminde neredeyse yeni baştan kurulmuştur. Kurtuluş Savaşı'nın son günlerinde (6-8 Eylül 1922), Yunanlıların çıkardıkları yangında, kentin dörtte üçü yok olmuştur. Yangından etkilenen kesim, kentin en mamur mahalleri ile çarşı ve yönetim merkezini içine alan merkez bölgesidir.¹⁰⁸ Geniş caddeler, meydanlar ve parklar bu dönemde açıldı. Cumhuriyet'in ilk nüfus sayımında nüfusu henüz 30.000'i bulmazken (28.635) özellikle 1950'den sonra çevresine yeni ve düzenli karayollarıyla bağlanması sanayi (özellikle ham maddesini tarımdan alan çeşitli sanayi) ve ticaret faaliyetlerinin canlanmasına paralel olarak hızla artmaya başladı. 1960'ta 60.000'e (59.675), 1980'de 100.000'e (94.165) yaklaştı. İlk defa 1985'te 100.000'i geçen nüfusu (127.012) 1997'de 200.000'i aşarak (201.340) 2000 yılında 214.345'i buldu. Bu nüfusuyla Manisa, XXI. yüzyıla girerken İzmir ve Denizli'den sonra Ege bölgesinin üçüncü büyük şehri durumuna geldi. Nüfus artışıyla birlikte mekân üzerindeki büyümesini de sürdüren şehir kuzeyde istasyona, batıda İzmir istikametine doğru genişlemiştir. Bu gelişme şehre sonradan eklenen, cadde ve

¹⁰⁸ ÇETİN Sıdika, "Geç Osmanlıdan Erken Cumhuriyete İç Batı Anadolu'da Kentsel Yapının Değişimi", METU Journal of the Faculty of Architecture 2012/2 (Cilt: 29 Sayı:2) 89-126 s.

sokakları birbirini dik olarak kesen yeni kesimlerle dar ve dolambaçlı sokaklara sahip eski yerleşme alanlarının kolaylıkla birbirinden ayrılacağı bir özellik taşımaktadır.¹⁰⁹

8 Eylül 1922 tarihinde Türk ordusu tarafından geri alınmıştır. Yunan ordusu Batı Anadolu'dan geri çekilirken yakıp yıkma taktiği uygulamıştır. Orta Doğu tarihçisi Nettleton Fisher konu hakkında ki ifadesi; "*Geri çekilen Yunan ordusu bir yakıp yıkma politikası benimsemiş ve önüne gelen bütün savunmasız Türklere karşı vahşilikler uygulamıştır.*" şeklinde yazmıştır.¹¹⁰ İskoçyalı tarihçi Kinross Yunanlı'ların geri çekilişini; "*Yunan ordusu'nun önünde bulunan çoğu kasaba harap içindedi. Tarihi kutsal şehir Manisa'da 18 bin binadan sadece 500'ü ayakta kalabilmiştir.*" sözleriyle ifade etmiştir.¹¹¹

Resim 45: M. Kemal Atatürk'ün Manisa Ziyareti 26 Ocak 1923

Kaynak:http://www.manisa.gov.tr/default_B0.aspx?content=1120 Erişim: 05-06-2013

¹⁰⁹ EMECEN Feridun M., **Tarihin İçinde Manisa**, Manisa Belediyesi Kültür Yayınları: 1, Manisa 2007, 14 s.

¹¹⁰ FISHER Sydney Nettleton, **The Middle East: a history**, New York: Alfred A. Knopf, 1969, 386 s.

¹¹¹ KINROSS L., **Atatürk: The Rebirth of a Nation (Atatürk : Bir Millet'in Yeniden Doğuşu)**, Altın Kitaplar, İstanbul, 1960, 318 s.

Resim 46: M. Kemal Atatürk'ün Manisa Ziyareti 26 Ocak 1923 Kaynak:
http://www.manisa.gov.tr/default_B0.aspx?content=1120 Erişim: 05-06-2013

Resim 47: M. Kemal Atatürk'ün Manisa Ziyareti Kaynak:
http://www.manisa.gov.tr/default_B0.aspx?content=1120 Erişim:05-06-2013

M. Kemal Atatürk, “Batı Anadolu Gezisi” olarak adlandırılan bir geziye çıkmıştır. Ankara’dan başlayan bu gezi 14 Ocak 1923- 20 Şubat 1923 arasında 36 gün sürmüştür. Atatürk’ün bu gezideki amacı, son zaferden sonra ordunun durumunu görmek ve halkla fikir alışverişinde bulunmaktır. M. Kemal Paşa’nın bu gezisinde, Manisa ve ilçelerine de uğrayacağı öğrenilmiştir. M. Kemal Paşa beraberindekiler ve yol boyunca törenlerle karşılandıktan sonra 26 Ocak 1923’de Manisa’ya gelmişlerdir. Mustafa Kemal Paşa trenin inerek istasyon binasındaki kumandanlık dairesinde bir süre dinlenmiştir. Manisa’da ağırlandıktan sonra İzmir’e hareket etmiştir.¹¹²

Geleneksel toplum yapısından (tarım ekonomisi, dinsel-monaşî devlet yapısı, dinsel cemaatlere dayalı toplum ve kırsal ağırlıklı yerleşme) modern toplum yapısına (sanayileşme/kapitalistleşme, ulus-devlet, aydınlanma, bireyselleşme ve kentleşme) geçmek Cumhuriyet yönetiminin ana hedefi olmuştur. Modernleşme amacıyla gerçekleştirilen devrimleri, topluma benimsetmek Cumhuriyet rejiminin yaşaması açısından son derece önemliydi. Bu, toplumsal refahı arttırıcı önlemlerin alınmasından başka, eğitim ve kültür alanında yapılacak katılımlara da bağlıydı. Türkiye Cumhuriyeti, 1923-50 yılları arasında eğitim ve kültür alanlarında gösterdiği başarıyla “Eğitim ve Kültür Devleti” olma yolunda büyük başarı sağladı. Bu başarılarda, Millet Mektepleri, Halk Okuma Odaları, Muallim Birlikleri, Türk Ocakları, Spor Kulüpleri, Dernekler, Halkevleri, Halkodaları, Köy Eğitimliği Örgütü, Köy Enstitüleri ve köylüye yönelik olarak açılan kursların büyük rolü oldu. Köy kadın ve erkeklerini eğiterek, köydeki temel ihtiyaçlarını karşılamalarını sağlamak, yaşam düzeylerini yükseltmek amacıyla açılan köy kursları çok yönlüydü. Erkeklerle yönelik olarak demircilik ve marangozluk, kadınlara yönelik olarak da biçki-dikiş, ev yönetimi ve çocuk bakımı gibi alanları kapsıyordu. 1939-40 yıllarında açılmaya başlayan bu kurslarda yüzlerce kişi eğitim gördü.¹¹³

¹¹² ÇELEBİ Mevlüt, “Atatürk’ün Manisa’ya Ziyaretleri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Sayı 40, 1998

¹¹³ UYAR Hakkı, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Manisa’da Eğitim ve Kültür Hayatına Genel Bir Bakış”, **Kültür Sanat Aktüalite Dergisi**, Yıl 1, Sayı 2, Ekim 2003, 39-40 s.

Resim 48: 20. yy Başlarında Manisa Çarşısı Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2012

Resim 49: Gazi İlkokulu'nun Mandolin Grubu (1930'lar) Kaynak: Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi 2012

Şehrin tarihsel kökleri çok eski tarihlere giden Manisa, mitolojik örgülerle güçlendirilmiş bir eskiçağ tarihine sahiptir. Bunun yanı sıra kentin, “Şehr-i Şehzade” ünvanını kazanmasını sağlayan ortaçağ tarihi Manisa'nın bilinirliğini olumlu yönde etkiler. Günümüzde ise İzmir kentine yakınlığıyla limana yakın bir sanayi bölgesi, aktif ticari yaşamı ile doğası, tarihi, dini ve kültürel varlıklarıyla birçok turizm sahasına sahiptir.

Günümüzde tarihi ve doğal güzellikleri, ören yerleri, müzesi, Spil dağı, Milli Parkı ve mesir şenlikleri ile her geçen yıl daha fazla turistini ilgisini çekerken diğer yandan da Financial Times tarafından 2004 yılında “Avrupa’da geleceğin en uygun yatırım kenti” seçilen Manisa tarımsal, sanayi ve ticari açıdan da önemli illerimizdendir.

BÖLÜM II

MANİSA İLİNİN MARKA DEĞERLERİ OLARAK SARDES ANTİK KENTİ

Manisa İli, Salihli İlçesi merkezine 9 km, İzmir'e 82 km uzaklıkta olup, İzmir-Ankara karayolunun iki yanına yayılmıştır.¹¹⁴ Sardes veya Sardeis, Manisa'nın Salihli ilçesine bağlı Sart kasabası yakınlarında bulunan ve Lidya (Lydia) Uygarlığı'na başkentlik yapmış antik kenttir.

Resim 50: Thomas Allom Sardes Gravürü 1834-1898 23.2x32.3 cm (The British Museum) Kaynak: <http://www.britishmuseum.org> Erişim: 05/05/2013

1910-1914 yıllarında H. Crosby Butler, 1958-1976 yıllarında George M.A. Hanfmann ve 1977'den beri de Crawford H. Greenewalt Jr. tarafından

¹¹⁴ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sardes> Erişim: 02/05/2013

kazılmaktadır.. Kent ve çevresi tarihöncesi çağlardan beri yerleşmelere sahne olmuş; M.Ö. 7. Yüzyılın başlarından sonra da uluslararası bir metropol görünümünü kazanmıştır.Yalçın bir sitadelin kuzey ve batı eteklerindeki aşağı kent oldukça geniş bir alana yayılmıştı. Burada Lydia Krallığının yıkılışından sonra, özellikle Hellenistik ve Roma İmparatorluk Çağlarında büyük bir gelişme ve yapılaşma olmuştur.Akropolün batı yamaçları üzerinde ve Sart Çayı kıyısındaki görkemli Artemis Tapmağı ile Yahudi Havrası ve Gymnasium en dikkat çekici anıtlar arasındadır.¹¹⁵

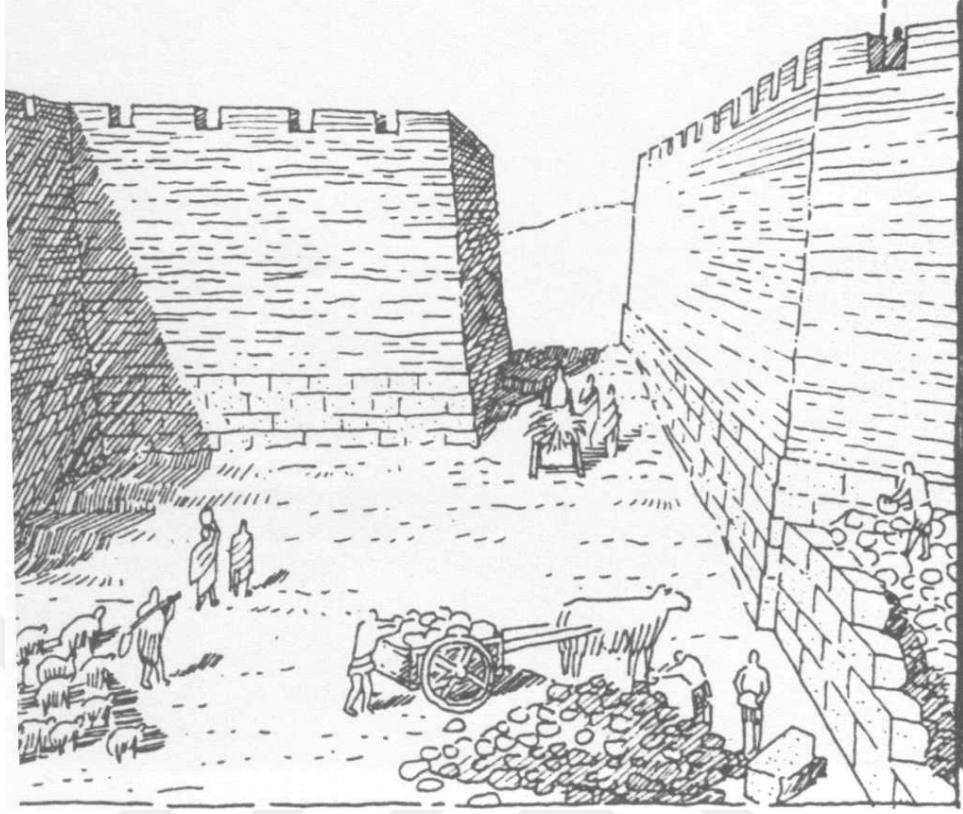
Sardes bilinen tarihe göre paranın ilk basıldığı yerdir. Ayrıca tarihteki ünlü Kral Yolunun başlangıcıdır. Uzun süre değerli taş olarak kullanılmış turuncu kuvars taşının Batı dillerindeki ismi olan ve "sard" kelimesi, taşın antik çağda çıkarıldığı Sart bölgesinden gelir. Halen burada Kuvars taşı ve altın çıkarımı devam etmektedir. Sart'ta tarihte bilinen ilk tiyatro kalıntıları da mevcut olup gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca Sart'ın yaklaşık 5 km kuzeyinde "Bin Tepeler" ismiyle anılan yaklaşık olarak 85 tane mezardan oluşan Lidya kraliyet mezarlığı bulunmaktadır. Sart kasabasında Batı Anadolu'nun Hristiyanlığın 7 kutsal tapınağından biri olan Artemis Tapınağı yer almaktadır. Tarihi kütüphanesi ve kral tahtları halen büyük bir oranda sağlam kalmış ve ziyarete açıktır.¹¹⁶

M.Ö. 560-547 Lydia tahtına Alyattes'in oğlu Kroisos geçmiştir. Mermnad sülalesinin bu sonuncu hükümdarı, ülkesindeki altın madenlerinden kaynaklanan zenginliği ve cömertliğiyle büyük bir ün kazanmıştır. Ancak bu zamanda Persler'in yükselişi Ön Asya dünyasının siyasal dengesini bozarak birtakım karışıklıklar ve bunalımlara yol açmıştır, sonuçta Lydler ile Persler karşı karşıya kalmıştır. Persler başkentin surlarına dayanmış ve 14 günlük kuşatmadan sonra M.Ö. 547 yılında Lydia Devleti bu savaşla son bulmuş Pers egemenliği altına girmiştir.¹¹⁷

¹¹⁵ SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 284 s.

¹¹⁶ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sardes> Erişim: 02.03.2012

¹¹⁷ SEVİN a.g.e, 285 s.

Resim 51: M.Ö. 600-5 yıllarındaki Sardes kenti surları ve doğu kapısının çizimi Kalınlığı 20 m. bulan surun yüksekliği 10 m. kadardı. Kaynak: SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 290 s.

II. 1. Antik Çağın Bilinen En Büyük Sinagogu ve Gymnasium

Roma dönemi Sardes'inin kent merkezi olan Gymnasium hamam kompleksinin, orta bölümünü oluşturan sütunlu avlunun doğusunda Gymnasium, batısında hamam ve spor alanları yer almaktadır. Bu bölümü avludan ayıran iki katlı dev arkat, kompleksin en etkileyici bölümüdür. Sütunlu konsollar ve nişlerle hareketli bir cephe tasarımı sağlanan arkatın katları ayıran firizlerine işlenen kitabe bantlarının birinde bu muhteşem yapının MS. 211-212.de, İmparator Septimius Severus'un karısı Julia Domna ve oğulları Caracalla ve Geta'ya ithaf edildiği belirtilmektedir. Avlunun güney ucunda dershaneler ve sporcuların soyunma odaları oldukları tahmin edilen oda sıraları bulunmaktadır.¹¹⁸

¹¹⁸ TÜRE Altan, **Altın Ülke Lidya**, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları, Manisa 2011, 25 s.

Resim 52: Sardes Antik Kenti Gymnasium Yapısı Fotoğraf: Seçil Arkant Nisan 2012

Resim 53: Sardes Antik Kenti Sinegogu Fotoğraf: Seçil Arkant Nisan 2012

Resim 54: Sardes Antik Kenti Sinagogu yer mozaiklerinden bir detay Fotoğraf: Seçil Arkant
Nisan 2012

İnce uzun dikdörtgen planlı ve apsisli bir salonu MS.220-250'lerde sinagoga dönüştürülmüştür. Bilinen antik sinagogların en büyüğü olmasının yanı sıra oldukça zengin mozaikleri ve mermer kaplamalarıyla dikkati çeken bu yapı, Roma döneminde Sardes'de kalabalık ve zengin bir Yahudi topluluğunun yaşadığını kanıtlamaktadır.¹¹⁹

II. 2. Artemis Tapınağı

Tmolos Dağı'nın sırtları ve akropol tepesi arasındaki vadide İlk Çağ'ın, İon düzenindeki en görkemli yapılarından biri olan ve günümüze oldukça iyi korunarak ulaşan Artemis Tapınağı yer almaktadır.

¹¹⁹ TÜRE Altan, **Altın Ülke Lidya**, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları, Manisa 2011, 25 s.

Resim 55: Sardes Artemis Tapınağı Fotoğraf: Seçil Arkant Nisan 2012

Paktolos (Sart çayı) vadisinde yer alan Artemis Tapınağı, İon tarzındaki en büyük mabetlerden biridir. Başlangıçta sadece Artemis'e ibadet edildiği anlaşılan tapınağın, daha sonra doğu kısmı Zeus'a, batı kısmı Artemis'e ait olmak üzere ikiye ayrılmıştır. M.Ö. 4. yüzyılda yapılmış olan mabet, M.S. 17 yılındaki depremde ve 3. yüzyıldaki sel baskınında hasar görmüş, daha sonra Romalılar tarafından onarılmıştır. Mabetin arka kısmında M.S. 400 yıllarına tarihlenen küçük bir kilise, batı tarafında ise M.Ö. 6. yüzyıla tarihlenen bir sunak bulunmaktadır. Grek kültür etkilerinin yayılmaya başladığı MÖ. 5.yy.da tapınağın bulunduğu alana Sardes'liler Tanrıça Artemis için kırmızı kum taşından 21x11 metre ölçülerinde devasa bir sunak inşa etmişlerdir. Bu sunağı batı yönünde içine alan tapınağın yapımına MÖ.3. yy.da kent Selevkos Krallığının hakimiyeti altındayken başlanmıştır. İnşaatin ilk evresini oluşturan tapınak, ince uzun bir yapıdır. Dış duvarlara ve içte iki sütun sırası üzerine oturan bir çatı ile üzeri kapatılmıştır. MÖ. yaklaşık 175-150 yılları arasında süren ikinci inşaat evresinde her iki uca sekiz ve yanlara 20 sütunun yerleştirileceği bir peristasisin yani tapınağı çevreleyen sütunla galerinin yapımına başlanmıştır. Fakat bu evrede sadece tapınağın doğu ucuna 12 sütun dikilebilmiş ve altı sütunda arka portüğün

ucuna eklenmiştir. Antonius Pius'un imparatorluğu döneminde gerçekleştirilen üçüncü evrede batı yönündeki yedi sütun hariç çevre sütunlarının dikilmesi tamamlanmıştır. Bu evredeki en önemli değişiklik sellanın enine bir duvarla ikiye bölünmesi ve batı yarının Tanrıça Artemis'e, Doğu yarının MÖ.141.de ölümünden sonra ilahlaştırılan İmparatoriçe Faustina'ya tapınma yeri olarak ayrılması olmuştur.¹²⁰

II. 3. Sardes Altın Rafinerisi

Eskiçağlarda Lydia ve Lydler denince akla gelen ilk şey altın ve zenginlikti. Çünkü bu bölgede altın madenleri vardı. Bölgenin bu büyük potansiyeli ise ancak M.Ö. 7. yüzyılın başlarına doğru anlaşılabilmişti. Altın Sardes kentinin içinden akıp Gediz Irmağı'na karışan küçük Paktolos (Sart) Çayı'nın alüvyonlarından sağlanıyordu. Efsanelere göre Paktolos Çayı bu özelliğini, dokunduğu her şey altın olan Phryg kralı Midas'tan almıştı. Tanrıların lütfü olarak bu özelliğe kavuşan Midas sonuçta elini attığı ekmeğin bile altına dönüştüğünü görerek, açlıktan ölmek için tanrılara yakarır. Bu özellikten kurtulmak ister. Dileği kabul edilen Midas'a, Sardeis'-teki Paktolos Çayı'na gitmesi ve bu suyun kaynağında yıkanması söylenir. Midas da söylenenlere aynen uyar ve altından arınır, ancak bu özellik Paktolos'a geçer. Paktolos Çayı'ndan sağlanan bu zenginlik dillere destan olmuştu. Lydia kralları Didyma Apollon, Ephesos Artemis ve Delphoi Apollon Tapınaklarını altından yapılmış armağanlara boğmuşlardı. Herkes Sardes'teki Lydia hazinelerinin ihtişamından söz ediyor, özellikle son kral Kroisos'un adı zenginlikle eş değer tutulmaya başlanmıştı.¹²¹

¹²⁰ Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması Projesi, "Sardes Antik Kenti", Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2013

¹²¹ SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 290 s.

Resim 56: Kroisos'un altın rafinerisinin temsili bir çizimi S.M. Golstein ve E.Wahle tarafından betimlenmiştir. Kaynak: TÜRE Altan, **Lydia-Uşak Karun Hazinesi ve Buldukları Tümülsler**, Rk Medya Yapım ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir 2009, 16 s.

Sardes antik kenti içinde, Sart Çayı kenarında bulunan ve kazı ekibince "Kuzey Paktolos" adı verilen sahada 1968 yılında yapılan araştırmalarda bir altın rafinerisinin kalıntıları bulunmuştur. Arkeolojik araştırmalar bu altın arıtma alanında ilk çalışmaların M.Ö. 580 yılında başladığını ve rafineride kupelasyon (çanaklama) yöntemi ile altın çıkartıldığını kanıtlamıştır. Bu sahada içinde hâlâ altın zerreleri bulunan altın arıtma potaları ile pişmiş toprak körük ağızlıkları ve altın tanecikleri bulunmuştur. Tahminlere göre rafineri alanı 300 kadar ocak içermektedir. Ortasında Tanrıça Artemis'e adanmış bir sunak olan rafineri sahası içinde halka küpeler ve düğme şekilli küçük külçelerin dökümünde kullanıldığı anlaşılan steatik taşından oyulmuş kalıpların da bulunmuş olması tesisin çevresinde kuyumcu atölyelerinin de yer aldığını düşündürmektedir. Rafineriden elde edilen saf altının bir bölümü Kroisos döneminde altın para basımında kullanılmıştır. Sadece elektrik ve gümüş sikkelerin

kullanıldığı M.O. 6. yüzyıl, dünyasında Lydia'nın saf altın sikkeleri olağanüstü kabul edilmiş ve ticarete büyük kolaylıklar sağlamıştır.¹²²

M.Ö. 7. yüzyılda yaşayan Archilochos'dan başlayarak, Herodotos, Strabon, Plinius gibi birçok Antik Çağ yazarı, Lidya'daki altın madenciliği ve bunun yarattığı muazzam servete yazılarında değinir. İlk Çağ tarih yazarlarının anlatımları, 1968 yılında Sardis'teki arkeolojik araştırmalarda büyük bir altın rafinerisinin bulunmasıyla doğrulanır. Kral Kroisos döneminde, M.Ö. 580'lerde işletilmeye başlandığı anlaşılan rafineriden elde edilen saf altının önemli bir kısmı, tarihin ilk sabit ayarlı altın paralarının basımında kullanılır. Lidya'nın zenginlik ve prestiji de bu oranda artar. Rafineri ve çevresinde yapılan kazılarda steatit taşından oyulmuş takı kalıpları ile altın ve elektrüm takılar bulunması, rafinerinin çevresindeki kuyumcu atölyeleriyle birlikte kombine bir tesis olduğunu gösterir. Sardis kazılarında, kuyumculukla ilgili başka önemli ipuçları da bulunur. Bunlar, bantlı agat, kalsedon, kuvars gibi süs taşlarının atölyelerde şekillendirilmesi sırasında ortaya çıkan atık yonga kümeleridir. Yani, Sardis altın madeni, altın rafinerisi, kuyumcu ve süs taşı işleme atölyeleriyle çağının en önemli kuyumculuk merkezlerinden biridir.¹²³

¹²² TÜRE Altan, **Lydia-Uşak Karun Hazinesi ve Buldukları Tümülüsler**, Rk Medya Yapım ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir 2009, S.16-17

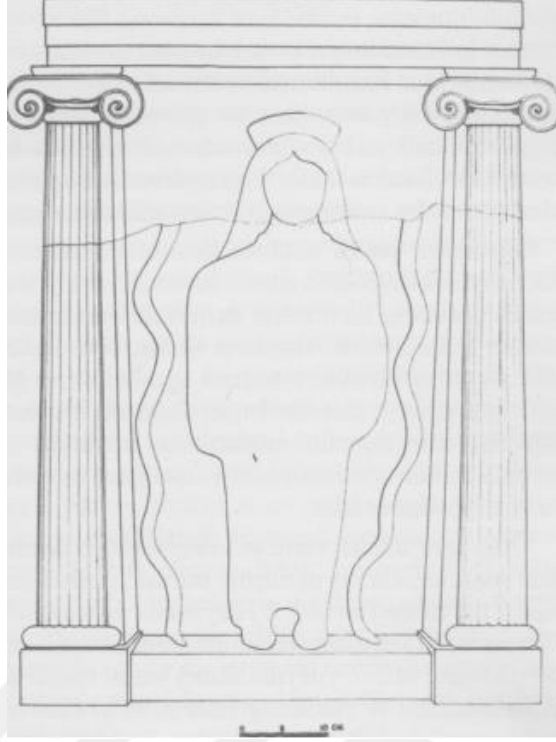
¹²³ TÜRE Altan, **Dünya Kuyumculuğunu Tarihi Takımın Öyküsü**, Goldaş Kültür Yayınları 1, İstanbul 2005, 98 – 99 s.

Resim 57: Sardes altın rafinerisi kazı alanında bulunan çanaklama (kupelasyon) işleminde kullanılan toprak kaplar Kaynak: TÜRE Altan, **Lydia-Uşak Karun Hazinesi ve Buldukları Tümülsler**, Rk Medya Yapım ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir 2009, 17 s.

Paktolos Çayı kıyısındaki altın arıtma atölyelerinin çevresi taştan duvarlarla çevriliydi. Bunlardan birinin ortasında bir sunak vardır. Dört bir yanında, oturmuş aslan yontularının yer aldığı bu sunak yerel Ana Tanrıça Kuvava yani Kybele'ye ilişkin olmalıdır. Çünkü Kybele özellikle Anadolu'nun batı kesiminde aslanlarla birlikte gösterilen bir tanrıçadır. M.Ö. 6. yüzyıla ait bu sunak olasılıkla altın işçilerinin de tanrıçanın gözetiminde bulduklarının kanıtıdır. Bunun yanında aslan bir yandan da Lydia kral hanedanının simgesidir. Böylelikle atölyelerin kraliyet ailesinin denetiminde çalıştığı da ifade edilmiş olabilir.¹²⁴

¹²⁴ SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 290-291 s.

Resim 58: Sardes’de bulunmuş Ana Tanrıça Kuvava yani Kybele’ye ait mermerden ion düzeninde tapınak modeli içinde duran kabartma M.Ö. 550 yılları Kaynak: SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 287 s.

Resim 59: Altın Rafinerilerinden birinin ortasında Lydia Tanrıçası Kuvava’ya ait bir sunak bulunmaktadır. Bu sunak, atölyelerin tanrıçanın koruması altında olduğunu ifade etmektedir. Fotoğraf: SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, 292 s.

Herodotos, Lidya kralları Gyges ve Kroisos'un Yunan dünyasını etkilemek için, Delphi'deki Apollon kehanet merkezine gönderdikleri hediye yığınlarını listeler halinde yazarmıştır. Gyges'in, gümüş külçeleri, sayısız altın mücevher ile altı adet som altından iki kulplu krater gönderdiğini, bu kraterlerin otuz talantum ağırlıkta olduğunu belirtmektedir (bir talantum=36.39 kg). Herodotos'a göre, Kroisos'un Delphi'ye sunduğu armağanlar daha da göz kamaştırıcıdır. Bunlar, dördü som altından ve her biri iki buçuk talantum ağırlığındaki 117 külçe, som altından ve on talantum ağırlığında bir aslan heykeli, yine büyük boy bir kadın heykeli ile altın ve fildişi kakmalı değerli mobilyalar ve pahalı giysilerdir.¹²⁵

Resim 60: İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nden, Sardis buluntusu kavkıdan dairesel pulların altın, opal ve cam boncuklarla dizilmesiyle yapılmış kolye, M.Ö. 5. yüzyıla ait. Kaynak: TÜRE Altan, **Dünya Kuyumculuğunu Tarihi Takımın Öyküsü**, Goldaş Kültür Yayınları 1, İstanbul 2005, 99 s.

¹²⁵ TÜRE Altan, **Dünya Kuyumculuğunu Tarihi Takımın Öyküsü**, Goldaş Kültür Yayınları 1, İstanbul 2005, 99 s.

Resim 61: Stampa tekniğiyle üretilmiş parçaların iki sıra ip üzerine dizilmesiyle oluşturulmuş altın kolye, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde sergileniyor. Lidya kuyumcu atölyelerinin özgün tasarımlarından olan takı, Sardis nekropol kazılarında bulunmuş. Kaynak: TÜRE Altan, **Dünya Kuyumculuğunu Tarihi Takımın Öyküsü**, Goldaş Kültür Yayınları 1, İstanbul 2005, 98 s.

Bazı süs taşlarının adlarının Lidya ile bağlantılı olması bu önemin günümüze ulaşan yankısıdır. Yatay renk bantları olan agat türü, "sardoniks" olarak adlandırılır. Simav'ın ünlü ateş opalleri, 1950'lere kadar Avrupa'da Kroisos taşı olarak tanınır. Altının ayannı ölçmek için kullanılan mihenk taşına arkeoloji literatüründe Lidya taşı (lidit) adı verilir.¹²⁶ Lidya'nın kuyumculuk tarihindeki öneminin kanıtları olmuştur. Zenginlik ve altın madenciliği Sardes'in döneminin moda, sanat ve kuyumculuk merkezi olmasını sağlamıştır.

Lydialı kuyumcuların başarısı öncelikle kralların kutsal alanlara gönderdikleri altın ve gümüşten armağanları anlatan Herodotos'un satırlarında görülebilir; ancak ne yazık ki bunlar günümüze değin ulaşamamışlardır. Buna karşılık şimdi Uşak Müzesi'nde sergilenen Karun hazineleri bu konuda çok iyi fikir verecek kalitededir. Her ne kadar Lydia Krallığı'nın yıkılışından hemen sonraya ait olmakla birlikte, bu eserlerin bir bölümünün Pers beğenisine göre, Lydialı kuyumcular tarafından Paktolos altınlarından yapıldığı kuşkusuzdur. Ayrıca Sardeis'li kuyumcuların başarısı mezarlara bırakılmış armağanlardan da izlenebilir. Bunlar arasında ölü giysilerini süsleyen baskı kabartma bezekli küçük levhalar, rozetler, düğmeler ve altın şeritler önemli yer

¹²⁶ TÜRE Altan, **Dünya Kuyumculuğunu Tarihi Takımın Öyküsü**, Goldaş Kültür Yayınları 1, İstanbul 2005, 99 s.

tutarlar. Lydia halkı, ss eşyası olarak kpeyi oldukça çok kullanmıştır. Özellikle süvariler arasında yaygındır. Bu yüzden Sardeis kazılarında 50 altın küpe ile küpe dökümünde kullanılan ta kalıplar bulunmuştur. Bunlardan ko biçimli bir küpe oldukça ilginçtir.¹²⁷

Resim 62: Sardes Altın arıtma alanının yakınılarında bulunan kuzu biçiminde elektrm küpe (Manisa Müzesi) Kaynak: TRE Altan, **Lydia-Uak Karun Hazinesi ve Buldukları Tmlsler**, Rk Medya Yapım ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir 2009, 16 s.

Karun hazinesi mücevherleri, Sardes Halk Nekropolü'nn mezar buluntuları olan altın ve elektrmla üretilmiş, renkli ss taları kullanılarak yapılmış mcevherlerdir. Bu dönemlerde sanatın ulaştığı zirvenin kanıtları niteliğindedir.

Lydler'in altın iiliğinde çok yüksek beceri ile basitliğini yitirmiş köklü bir geçmişe dayanan çalışmaları olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanında, M.. 6. yüzyılın

¹²⁷ SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletifim Yayınları, İstanbul 2003, 295 s.

ilk yarısı içinde cam boncuk ve dağ kristalinden ziynet eşyaları üreten yerli atölyeler de bulunmaktadır.¹²⁸

Resim 63: Ortada Hippocamopos (Kanatlı deniz atı) ve diğer Karun Hazinesi örneklerinden kolaj
Kaynak: TÜRE Altan, **Lydia-Uşak Karun Hazinesi ve Buldukları Tümölüsler**, Rk Medya
Yapım ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir 2009, 4 s.

¹²⁸ SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 295 s.

Resim 64: Bakır Alaşımli Para Damgası Arka kısmı halkalı dikdörtgen ön kısmında kazınarak oluşturulmuş yedi kollu şamdan, üzüm salkımı ve hurma ağacı dalları betimlenmiştir. İ.S. 4.-5. Yüzyıl Ölçüleri: 76x42 mm (The British Museum) Kaynak: <http://www.britishmuseum.org> Erişim: 05/05/2013

Sardis nekropollerinden elde edilen çok sayıda altın ve elektrom takı, M.Ö. 6.-5. yüzyıllara yani Pers dönemine tarihlenir. Lidya krallık dönemine ait kuyumculuk eserlerinin en önemli grubu Efes, Artemision'da bulunan, tanrıçaya adak niyetiyle sunağın dibine gömülmüş altın ve fil dişi eserlerdir. Uşak çevresindeki tümülüslerdeki kaçak kazılarda bulunan altın, elektrom ve gümüş takılar ile kapların bir bölümü, Lidya krallık döneminde ulaşılan ustalığı sergiler.¹²⁹

¹²⁹ TÜRE Altan, **Dünya Kuyumculuğunu Tarihi Takının Öyküsü**, Goldaş Kültür Yayınları 1, İstanbul 2005, 99-100 s.

II.4. Tarihin İlk Altın Parası

Lydia'nın Anadolu'daki uygarlık mozağine katkısı daha çok ekonomi dalında olmuştur. Bu halkın insanlık tarihi ve kültürüne verdiği armağanlardan en ünlüsü, çağdaş ekonomilerin temelini oluşturan, devletin garantisi altındaki sikke yani parayı ilk kez kullanmış olmalarıdır.

Lidyalılar (MÖ 650-550) dönemlerinde Anadolu'da çeşitli maden yataklarını işleterek tesisler kurmuşlar ve madeni para basıp kullanmışlardır. Bunun yanısıra Anadolu'da altından yapılmış süs eşyalarının da MÖ 5000 yıllarında kullanıldığı yapılan çeşitli arkeolojik çalışmalar neticesinde gün ışığına çıkarılmıştır.¹³⁰

Bir kraliyet tesisi olmaktan çok Sardesli iş adamları tarafından işletildiği kabul edilen altın rafineri alanının buluntularından olan; altın ve elektrom takılar ile takı ve düğme şeklinde külçeler üretilmek için kullanılan döküm kalıpları rafinerinin çevresindeki kuyumcu atölyeleri ve muhtemelen darphane ile kombine bir tesis olduğunu bize göstermektedir.

Lidyalılar ağırlığı ve ayarının doğruluğu devlet tarafından onaylanarak garanti edilmiş, kolayca taşınabilir, devlet sınırları içinde ve dışında geçerli para basımını gerçekleştirmişlerdir. İlk paranın Lidyalılar tarafından icat edildiği Yunan yazarlarınca kabul edilmesine karşın, "paranın alışveriş aracı olarak kullanılmasının daha çok Anadolu Helenlerin becerisi" olduğunu düşünen bilim adamları da vardır. Düşüncesini, Lidyalıların deniz ticaretinden yoksun olmalarına, ulaşımı ve denetimi kolay yollara sahip olmamalarına dayandıran Akurgal, iki paragraf sonra, paranın icadını tek başına "Anadolu Helenlerinin becerisi" iddiasını terk ederek, "Helenlerle Lidyalıların ortak bir başarısı olduğunun akla yakın" deme fedakârlığını göstermiştir.¹³¹

¹³⁰ SERTKAYA DOĞAN Özlem, "Türkiye'de Altın Madenciliği", **Coğrafya Dergisi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Sayı 13, İstanbul, 2005, 150-157 s.

¹³¹ AKURGAL Ekrem, **Anadolu Kültür Tarihi**, Tübitak Yayınları, Ankara 1999, 286 s.

M.Ö. 7. yüzyılın ikinci yarısı içinde ortaya çıkan bu buluşun doğal sonucu olarak dünya ticaretinde değiş tokuş usulünün yerini para ticareti almış; böylelikle iş ve ticaret alanlarında yeni ve büyük gelişmeler olmuştur.

Bu konuda diğer bir iddia da, paranın ilk defa Hititler tarafından kullanılmış olduğudur. "İlk parayı Hititlerin mi, Lidyalıların mı çıkardığı tartışmalıdır. *“Deriden, belli bir devletin güvencesini taşıyan demir parçalarına geçiş, değişimden ticarete atlayışın da kesin damgasını taşır.”*¹³²

Resim 65: İ.Ö. 550 Altın Croesus Ön ve Arka Yüzü Ağırlık: 8 gr Çap: 1x2 cm (The British Museum)
Kaynak:www.britishmuseum.org Erişim: 05/05/2013

¹³² TOY Erol, "Ak Akçenin Kara Günleri", **Güneş Gazetesi**, Yayımlama Tarihi: 04/09/1988

Resim 66: İ.Ö.650-600 Lydian Electrum Ön ve Arka Yüzleri Ağırlık: 2.560 gr Çap: 10 mm
(The British Museum) Kaynak: www.britishmuseum.org Erişim: 05/05/2013

Para, doğal yaşamdan uygar topluma geçişin simgesidir. Paranın bulunması ile israfa yol açmadan, başkalarının mülkiyet hakkına tecavüz edilmeden insanların sınırsız miktarda mülk sahibi olmaları imkânı doğmuştur. Locke, bu konuda şöyle söylemektedir: *"İnsanların şeyleri eşitsiz özel mülkiyet biçiminde paylaşmaları, toplumun sınırları dışında ve aralarında hiçbir sözleşme yapmadan olmuştur; sırf altına gümüşe bir değer vererek, parayı kullanma sessiz bir biçimde kabul edilmiştir."*¹³³

¹³³ LOCKE John, **Two Treatises of Government**, Edited by Peter Laslett, Cambridge University Press Newyork, Reprinted 1965, 344 s.

Resim 67: Elektrum Sikke Arka ve Ön Yüzü Sardes Pers Sikkesi Dareikos- Erken Hellenistik Dönem
Ağırlık: 8.89 gr (The British Museum) Kaynak.
www.britishmuseum.org/explore/highlights/highlight_objects/cm/e/electrum_132_stater.aspx
Erişim:05/05/2013

Kazılar sonucu bugün para basılan yerler bulunmuş ve ziyarete açılmıştır. Lidya'da Gyges, elektrumdan yapılmış, bakla şeklinde belli ağırlıktaki bir maddenin alışverişte kullanılmasını sağlamıştı. Gyges tarafından yapılmış ve üç kısım altın ve bir kısım gümüşten oluşmuş (%40 altın %60 gümüş) elektrumdan yapılmış küçük külçeler halindeki elektrumlarla bütün İonya'da ticaret yapılabilmiştir. Bu sikkelerin ön yüzleri önceleri desensiz olarak kullanılmış, daha sonra, desenli, resimli yapılmaya başlanmıştır. Arka yüzlerinde bir, iki veya üç tane derin kare, dikdörtgen veya üçgen bulunmaktadır. Alyattes döneminde, üzerinde aslan ve boğa bulunan sikkeler piyasaya sürmüştür. Kroisos saf altın ve gümüşten daha ileri teknikle iki türlü para bastırılmıştır. Bu sikkelere Kroiseios denilmektedir. On dört gr ağırlığındaydılar. Üçte bir (trite), altıda bir (hekte) ve on ikide bir (obol) değerinde olanları alım satımda kullanılabiliyordu.¹³⁴ Üst kısımlarında resim olarak krallığın simgesi olan ağzı açık aslan başı veya aslan pençesi ya da boğa başı kullanılmıştır. Bazı paraların üzerinde çift aslan başı da karşılıklı olarak

¹³⁴ ERGÜL Teoman, **Anadolu Uygarlığının Görkemli Simgesi Sardis**, Kitap Atelyesi Yayınları, Ankara 2007, 121-122 s.

görülmektedir. Paraların arka yüzlerinde darp edilerek yapıldığından latince quadrum incusum yani dört köşeli boşluk izleri bulunmaktadır.

Resim 68: Bakır alaşımlı sikke arka ve ön yüzü Sardes Makedon kalkanı çizgisel bordürlü, gül ve savaş alanı betimlemeli İ.S. 323-319 Ağırlık: 4.02 gr İskender Dönemi (The British Museum)
Kaynak: <http://www.britishmuseum.org> Erişim: 05/05/2013

II.5. Bintepeleer Tümülüsleri

Bintepeleer tümülüsleri Lydia soylularının anıt mezarlarıdır. Salihli'nin güneybatısında, Antik adı Gygaie olan Marmara Gölü'nün yakınında, Sardes'ten ve Gediz Ovası'ndan kolayca görülebilen plato üzerinde, 119 adet tümülüs yükselir. Yığma topraktan mezar tepelerinin oluşturduğu etkileyici panoraması nedeniyle bu nekropole "Bintepeleer" adı verilmiştir.

Phrygler'de olduğu gibi, burada da ölen kişi önce bir mezar odasına yerleştiriliyor ve bunun üzerine topraktan bir tepe yığılıyordu. Gömülen kişinin önemine göre odanın üzerine yığılan toprak artıyor ya da azalıyordu. Tümülüs denen bu türde mezar anıtları Lydia bölgesinin çeşitli yerlerine dağılmıştır.

Resim 69: Salihli Bintepeler Tümülüsleri Kral Alyattes'in Tümülüs üzerinden çekim. Fotoğraf: Seçil Arkant Mart 2013

Bunlar 1 m.'den 15 m.'ye değin değişen yüksekliktedir; çapları 10 m. ile 40 m. arasında değişir. Bintepe Mezarlığı'nda irili ufaklı 100 kadar tümülüs bulunmaktadır. Bunlardan muazzam boyutlarıyla diğerlerinden ayrılan üçünün krallara ilişkin olduğu sanılmaktadır. Sözelimi en doğu uçtaki, 355 m.'lik çapı ve 61 m.'lik yüksekliğiyle Anadolu'daki benzerlerinin en görkemlisidir. Herodotos, bugün Kocamu-taftepe denen bu mezarın Mısır ve Babil'dekilerden sonraki en büyük anıt olduğunu yazar ve Kral Alyattes için yapıldığını bildirir. Mezar odasına doğrudan doğruya derin olmayan bir kapı geçidinden girilebilmektedir. Bu girişin, ölü gömüldükten sonra irili ufaklı kaya bloklarıyla doldurularak köreltildiği anlaşılmaktadır. Mezar odası 3.32x2.37x2.3m. boyutlarındadır. Bu oda zaman zaman ağırlıkları 16 tona ulaşan, özenle işlenmiş mermerleşmiş kireçtaşı bloklardan örülmüştür. Taş işçiliği M.Ö. 7. yüzyılın sonları ve 6. yüzyılın başlarında Lydia'da gelişmiş bir taş blok işçiliğinin varlığını gösterir.¹³⁵

¹³⁵ SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, 292-293 s.

Resim 70: Kocamu taftepe; Kral Alyattes için yapılmış, Gygaie (Marmara) Gölü ile Hermos (Gediz) Irmağı arasındaki Bintepe Tümülüsleri'nden en büyüğüdür. 61 m yüksekliğinde ve 355 m çapındadır. Herodotos bu mezarın Mısır ve Babil'den sonra en büyük anıtı olduğundan bahsetmektedir. Fotoğraf Seçil Arkant Mart 2013

Resim 71: Saruhanlı Asartepe Tümülüsü Giriş Kapısı kısmen kazılarak ortaya çıkarılmış mezar soyguncuları tarafından soyulmuştur. Fotoğraf: Seçil Arkant Mart 2013

Resim 72: Saruhanlı Asarteppe Tümülüsü Girişi iç detay mezar soyguncuları tarafından mezar odasının zemin taşları kırılmış ve mezarın alt kısımlarına doğru define bulmak amacıyla oda 10 mt kadar kazılmıştır. Fotoğraf: Seçil Arkant Mart 2013

Resim 73: Saruhanlı Asarteppe Tümülüsünde yapılan izinsiz kazıların bir kanıtı; mezar odasının arka kısmında bulunan yaklaşık 11 mt'lik bu çukur tahminen bir buldozer kepçesi yardımıyla, define bulma amacıyla kazılmıştır. Fotoğraf: Seçil Arkant 2013

Tüm bu Tümülüsler soyguncular tarafından yağmalanmıştır. Soyulmamış durumda hiçbir mezar odası bulunmamaktadır. Lydler Anadolu'ya Phrygler'ce kullanılan Tümülüs gömü geleneğini benimsemişlerse de Mısır etkileri sonucunda farklı uygulamalarda kullanılmıştır. Başta mezar odaları ahşap yerine taştan inşa edilmiştir ve genellikle düz damlı yapılar kullanılmıştır; mezar odasının önüne bir giriş ve kapı eklenmiştir. Yığılan toprakların kaymaması için tepenin çevre kısımlarına taş duvarlar örülmüştür.

Resim 74: Mermer levha üzerine rölyef İ.Ö. 550-500 Bintepeler kırılmış olan rölyefde üç atlı hepsi birbiriyle aynı ve sağ tarafa doğru ilerlemektedir. Ellerinde mızrak olan figürler kiton, yelek ve başlık giymektedirler. Atların koşum takımları disklerle bezelidir. Ölçü: 19x43 cm (The British Museum)
Kaynak: <http://www.britishmuseum.org> Erişim: 05/05/2013

III. BÖLÜM

HEDİYELİK EŞYA OLGUSUNUN KENTSEL MARKALAŞMA KAVRAMINDAKİ ÖNEMİ

Marka ürünün sahip olduğu değerleri tüketiciye yansıtan bir semboldür. Tüketiciye hiçbir ayırıcı avantaj sunmayan, fiziki ve sembolik özellikleri diğerlerinden farklılık arz etmeyen bir markanın pazarda başarılı olması mümkün değildir.¹³⁶

Marka sadece somut bir ürünü diğer ürünlerden ayırt etmek için ve bir hizmeti yalnız farklılaştırmak için kullanılmaz. Ünlü bir siyasetçi, sanatçı, bir şehir veya bir ülke marka olabilir.¹³⁷

“Kentsel markalaşma” olgusu, küreselleşmenin kentler üzerindeki etkisinin en belirgin örneği olarak ortaya çıkmıştır. Kentler bir ‘ürün’ olarak dünya çapında piyasada yer almaya başlamış, tıpkı şirketler gibi marka oluşturarak ve bu doğrultuda stratejiler geliştirerek özellikle turizm çeşitlemelerinde rekabet güçlerini artırma yoluna girmişlerdir. Bu noktada kentin pazarlanabilmesi önemli hale gelmiştir. Günümüzde İstanbul, İzmir, Antalya, gibi birçok kent yerel kimlikleri ve ayırt edici özellikleri ile bir marka olarak ön plana çıkmışlardır. Bu kentler ülkelerinin itibarlarını belirleyen önemli unsurlar haline gelmiş ve ulusal sermaye açısından da ivme kazandırıcı bir rol üstlenmişlerdir.

Bugün Manisa Türkiye'nin markalaşma süreci içerisinde olan kentlerinden biridir. Kentin İzmir'e yakın oluşu ve Manisa Organize Sanayi'nin Ege Bölgesinde önemli fonksiyonundan kaynaklanan stratejik konumu ve buna bağlı olarak gelişen ekonomisi Manisa'yı küresel pazarda önemli bir kent yapmaktadır. Bu durum yapılaşmış çevrede de kendini gösterir. Kentin uluslararası piyasada yükselen grafiği

¹³⁶ TEK, Ö. B. ve E. ÖZGÜL, Modern Pazarlama İlkeleri Uygulamalı Yönetimsel Yaklaşım, Birlesik Matbaacılık, İzmir, 2005, 303 s.

¹³⁷ ÇİFCİ S., “Marka ve Marka Sadakati Üniversite Öğrencilerinin Kot Pantolon Marka Tercihleri ve Marka Sadakatleri ile İlgili Bir Arastırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2006,7 s.

ve ticaret fonksiyonu, inanç turizmine yönelik alanları, kültürel ve tarihi zenginlikleri ve doğasıyla Manisa kentine olan talep artmaktadır.

Sonuç olarak bu araştırmanın asıl sorunu, Manisa'nın kentsel fonksiyonundan kaynaklanan doğa turizminin, çevre gelişiminin, kültür varlıklarının, geleneksel yapısının ve sanayi kenti oluşunun kent imajına katkılarını, markalaşma doğrultusunda ve bu markalaşmada hediyelik eşya kültürünün kentin tanıtımına aracı olabilmesi değerlendirmektir.

Bugün diğer kentlerle karşılaştırıldığında Manisa, geleneksellikten uzaklaşmamış önemli kültür varlıklarının bu kentte bulunması ile dikkat çekmektedir. Öte yandan Manisa'nın bir sanayi kenti olması, turizmin çeşitlenmesini önemli ölçüde etkilemiştir. Ziyaret eden yerli veya yabancı turistlerin sadece kültür, sağlık ya da doğa turizmi için kenti ziyaret etmedikleri görülmektedir. MOSB iş adamlarının da kenti ziyaret etmelerini sağlamaktadır. Bu kentin her sosyal sınıftan turisti ağırlaması, kentsel markalaşma için araç sayabileceğimiz hediyelik eşyaların çeşitli meslek ve statü sahibi turistlere göre çeşitlendirilmesi gerekliliğini göstermektedir. Kentin tanıtım aracı -kültür taşıma aracı- hediyelik eşyaların farklı statülere göre çeşitlendirilmesi, her sosyal sınıftan insana ulaşmasını sağlayacak ve kentsel markalaşmaya, kentin tanınırlığı ve bilinirliğine katkı sağlayacaktır.

Bunun sonucunda çalışmanın ana amacı, Manisa'nın tüm kültür varlıklarının ve çeşitli turizme yönelik alanlarının, kentin markalaşma süreci çerçevesinde değerlendirilerek, turistlere yönelik hediyelik eşyalar aracılığıyla tanıtılmasının katkılarını, kentin kültürünün bu araçları kullanarak tanınırlığının ve bilinirliğinin artırılması hedeflenmiştir.

Manisa şehri örneğinde, turizme yönelik hediyelik eşya şeklinde bu bölüm değerlendirilmiştir.

III.1. Arkaik Dönemden Günümüze Hediyelik Eşya Kavramı

Eski çağlarda ulusların ticaret maksadı ile ülkeleri veya komşu bölgeleri ziyaret etmesi de bir turizm aktivitesi olarak değerlendirilmektedir. O dönemde karayollarının düzenli ve bol sayıda olmaması, uzak yolculukların deniz yolu ile yapılmasına neden olmuştur.¹³⁸ M.S. 395 yılından İstanbul'un fethine kadar olan dönemde ise, zevk, eğlence ve sağlık turizminde duraklama başlamış bunun yanında büyük yayılma gösteren Hıristiyanlık ve Müslümanlığa bağlı olarak dini amaçlı seyahatler artış göstermiştir. İstanbul'un fethinden (1453) Fransız ihtilaline kadar (1789) geçen dönemde özellikle Bizans'taki bilginlerin Roma'ya sığınmaları ve orada Romalılara Yunancayı öğretmeleri sonucu antik kültüre olan sempatinin artmasını sağlamışlar ve bu sayede Roma'daki antik eserlere ilgi artmıştır. Bu durum beraberinde Roma'daki antik eserleri görmek için yapılan seyahatlerin artmasını getirmiştir.¹³⁹ Böylece ekonomik amaçlı seyahatlerin yanında kültürel amaçlı seyahatler de artmaya başlamıştır. Bu tür geziler kültür turizmi olarak değerlendirilebilecek aktivitelerdir.¹⁴⁰ Tüm bu turizm aktivitelerinin sonuçlarında tarih boyunca kültür paylaşımları görülmektedir. Kültür taşıma aracı olarak nitelendirilebileceğimiz hatıra ve hediyelik objelerle seyahatlerini tamamlayan kişiler, bir nevi kültürler arası kaynaştırma görevi görürler.

Günümüzde ise, teknolojik ilerlemeler, yaşam standartlarında ortaya çıkan iyileşmeler, küreselleşmenin beraberinde getirdiği seyahat serbestliği, turizm aktivitelerine katılan insan sayısının hızla artmasına neden olmuştur.¹⁴¹ Bunun doğal bir sonucu olarak da turizm sektörü dünyanın en hızlı gelişen sektörlerinden biri haline almıştır. Fakat toplumsal değişmeler ve ekonomik nedenler arasında yer alan dar

¹³⁸ DOĞANAY Hayati, **Türkiye Turizm Coğrafyası**, 3. Basım, Çizgi Kitabevi Yay., Konya, 2001, 17 s.

¹³⁹ ACUNER Akın Şebnem, **Alternatif Turizm Türlerinin Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm Potansiyelinin Gelişmesine Etkisi**, MPM Yay., No:689, Ankara, 2006, 15 s.

¹⁴⁰ DOĞANAY, a.g.e., 21 s.

¹⁴¹ MILNE Simon, ATELJEVIC Irena, **Tourism Economic Development and The Global-Local Nexus: Theory Embracing Complexity**, Routledge, part of the Taylor & Francis Group, New York, 2001, 371 s.

gelirlilik problemi hediyeleşme miktarını kısıtlamaktadır. Fakat hediye alışverişinin “karşılıklılık” ilkesini bu değişimler etkilememektedir. Hediye alışverişlerinin olmaması yerine daha ekonomik olan hediyelikler tercih edilmektedir. Hediye alışverişi için fırsatların arttığı günümüzde, seri üretimin ve makineleşmenin sağladığı faydalar Hediyeliklere de yansımaktadır. Bu sayede artan hediyelik eşya çeşitliliği maliyeti düşük küçük hediyeliklerden prestij hediyeliklere kadar geniş bir ürün yelpazesi sunmaktadır.

Hediye; birini sevindirmek, mutlu etmek, onurlandırmak, kutlamak için veya anı olarak verilen şey, armağan anlamına gelmektedir.¹⁴² Hediye; bütün kültürlerde görülen evrensel ve işlevsel bir kültür kalıbıdır. İster İlkel olsun ister çağdaş olsun her kültür bu geleneği yaygın biçimde sürdürmüştür ve sürdürmektedir. Her toplumda görülen hediyeleşmenin insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi olduğu antropoloji ve tarihi kaynaklara da bakıldığında görülmektedir. Modern antropoloji çalışmalarında ilkel topluluklarda karşılık beklemeden hediye vermenin yanı sıra, hediye değişimi ve verilen hediye ile sosyal bağ kurma, sosyal itibar ve onur kazanmayı amaç edinen biçimlerinin de yaygın olduğu gözlemlenmektedir.

Hediye veya armağan kelimesinin sözlüklerde anlamı; insanlar arasında sevgi, saygı ve yakınlığa vesile olan ve birine karşılıksız verilen eşya olarak belirtilmiştir.

Hediye geleneği, bütün kültürlerde görülen evrensel ve işlevsel bir kültür kalıbıdır. İlkel olsun, çağdaş olsun, her kültür bu geleneği yaygın biçimde sürdürmüştür. Çağdaş kültürlerde ise, her fırsatta hediye verip alma daha fazla uygulanma şansına sahip olmuştur. Evrensel olduğu kadar işlevseldir de. Çünkü insan ilişkilerinde yararı görülen gerekli bir uygulama niteliğini göstermektedir.¹⁴³

Hediye verme eylemini, toplumsal ve ekonomik boyutlarıyla inceleyen antropologlar, sosyal bir gerçeklik olarak incelemişlerdir. Hediye alışverişinin bu

¹⁴² <http://www.tdk.gov.tr> Erişim: 25-06-2013

¹⁴³ TEZCAN Mahmut, "Folklorik Ve Antropolojik Yönleriyle Hediye Geleneği ve Türk Kültüründeki Yeri", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22 Sayı: 1 Yayın Tarihi: 1989,1 s.

topluluklarda eşit düzeyde ekonomik ve sembolik anlam içerdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Hediye değiş tokuşu, ekonomik antropolojinin temel konusunu oluşturmuştur. Çünkü ekonomik ve siyasal amaçlarla yerine getirilen bir kültür kalıbıdır, Daha çok, akrabalık biçimindeki insan ilişkilerinin egemen olduğu toplumlarda bir anlamlılık kazanmaktadır. İlkel toplumlarda hediye geleneği, Fransız düşünür Marcel Mauss, (1872-1950) tarafından incelenmiştir. Karşılaştırmalı yöntemi kullanarak Polynesia, Melanesia ve Kuzey Batı Amerika'da ki yerlilerini bu açıdan ele almıştır.¹⁴⁴

Kapitalist olmayan toplumlardaki değiş-tokuşa dayalı ekonomileri, potlaç ve armağan üzerine araştırmalar yapan Marcel Mauss hediye kavramı ve kültürü üzerine yaptığı çalışmalarda, ilişkinin genellikle aldığı biçim, armağanın cömertçe sunulmasıdır; ama buna eşlik eden davranış biçimsel bir sahtelik ve toplumsal aldatma içerir, mübadelenin kendisi de zorunluluğa ve ekonomik öz-çıkara dayandığını varsaymaktadır. Mauss'a göre; Hediye vermek ve almak, para ekonomisinin hakim olmadığı toplumlarda, bugün de, "cömertlik", "çıkarsızlık" gibi yatkinliklerle açıklanmamalıdır. Her mübadelede toplumsallaşmış bir çıkar vardır.¹⁴⁵

Mauss, hediyelerin bir istem olmayıp, toplumsal zorunluluklar şebekesinin bir parçası olduğunu belirtmiştir. Yâni, hediye vermek ve almak, toplumsal yapıda zorunluluğu temsil eder. Mallar, hediye yoluyla değiş tokuş edilir. Hediye alış verişi, kuramsal olarak gönüllülük ilkesine dayanmakla beraber gerçekte, bir zorunluluktur.¹⁴⁶

¹⁴⁴ BOHANNAN P. ve CLAZER M., **High Points in Anthropology**, A.A. Knopf, New York, 1973, 265-267 s.

¹⁴⁵ MAUSS Marcel, **Sosyoloji ve Antropoloji**, Doğu Batı Yayınları-11 Sosyoloji-4, Ankara 2011, 212-221s.

¹⁴⁶ BOHANNAN. ve CLAZER, **a.g.e.** , 265-266 s.

Mauss, "Karşılıklılık" kavramını kullanmaktadır. Her türlü alışveriş ve paylaşma, karşılıklı olmak zorundadır. Hediye alışverişi gibi duygusal ilişkilerde bile bilinçaltında bir karşılık bekleyiş vardır.¹⁴⁷

Fransız Sosyolog-Antropolog ve Felsefeci Pierre-Felix Bourdieu, 1977'de yayımladığı "Bir Pratiğin Teorisi" taslağı eserinde, Mauss'un gözlemlerini derinleştirerek, hediye verme pratiğini diğer pratiklerden kopartıp ona bir "ritüel" muamelesi yapan nesnelciliği eleştirir ve bu mübadelenin zamana yayılmış bir karşılıklılık zinciri içine gömülü olduğuna işaret etmektedir. Hediye alış-verişi pratiğinde saf ekonomik hesapçılığın sembolik olarak inkâr edilmesinin aslında ne kadar sinsice, stratejik bir yatkinlik olduğunu incelemektedir. Bourdieu'ya göre; Hediye alan, karşı-hediyeyi ne kadar geciktirirse, topluluk nezdinde o kadar borçlanmış olur. Bu nedenler sebebiyle, topluluk içinde güçlü olan veya güç kazanmak isteyen, birine yüklü bir hediye vererek onun üstünde (simgesel borçlandırma yoluyla) gücünü artırabilir ya da, taraflar birbirlerine küçük, karşılığı kolay verilebilir hediyeler vermeyi seçerek de stratejik kararlar almış olurlar. Böylelikle aralarındaki etkileşim sürdürülebilir olur, daha eşit bir düzlemde, dayanışmacı bir tarzda güçlenir. Hediye verme pratiği şöyle bir aldatmacanın devamına ihtiyaç duyar. Bu durum; hediye, kişisel bir hesapçılık / çıkar kollaması değil, kamusal-ahlaklılık, sosyal norm olduğu aldatmacasıdır. Bourdieu şöyle demektedir: armağan mübadelesi öyle bir alış-veriştir ki, bunu gerçekleştirirken ve bunu kullanarak, eyleyiciler mübadelenin nesnel hakikatini, yani, mübadelenin özvarlığının [equity] emniyete alındığı hesaplama işini, gizlemeye çabalarlar. Eğer "adil alış-veriş", yani denk değerlerin doğrudan takas edilmesi, armağan mübadelesinin hakikati ise, mübadele sırasında bu hakikat asla teslim edilemez. Hediye vermenin öz çıkarını reddeden, bu davranışın fedakar bir pratik olduğu düşünülebilir ama bu pratiğin ayırıcısında olmayan mantık, bu davranışı, alanı da vereni de kısıtlayan ve toplumsal bir hesap-kitap ilişkisi içine sokar.¹⁴⁸

¹⁴⁷ GÜVENÇ Bozkurt, **İnsan ve Kültür**, Remzi Kitabevi İstanbul, 1984, 229-230 s.

¹⁴⁸ ÖZSÖZ Cihan, "Pierre Bourdieu'nün Temel Kavramlarına Giriş", **Sosyoloji Notları Dergisi**, Sosyoloji NotlarıYayın Ekibi, Nisan 2007 Ankara, 15-21s.

Hediyelerle ilgili farklı temalar bulunmaktadır. Bu temalardan bazıları Şamanizm'e kadar dayanmaktadır. Bunlardan biri; tanrılar ve doğa için sunulan hediye temasıdır. Hediye temasında mitoloji unsuru da göz ardı edemeyecek kadar önemlidir. Egemenlik gücünü halka gösterme çabası, kentlerin kutsal alanlarında, şehir merkezlerinde yer alan Pazar yeri (Agora) adak hediyeleri ve tanrılar için yapılan sunaklara bırakılan helkelcikler gibi örneklerde kendini göstermektedir.

İnsanlar arasındaki değiş-tokuş ilişkileri ile insanlar ve tanrılar arasındaki anlaşma ve değiş-tokuş ilişkileri Kurban teorisini bir yönüyle tamamen aydınlatmaktadır. Kurban vermenin amacı, zorunlu olarak geri verilmesi gereken bir bağışta bulunmaktır. Kuzeybatı Amerika ve Kuzeydoğu Asya'daki bütün potlaç biçimleri bu kurban ve yok etme temasını bilmektedir. Kölelerin öldürülmesinin, değerli yağların yakılmasının, bakır eşyaların denize atılmasının ve zenginlerin evlerinin ateşe verilmesinin tek amacı sadece, gücü, zenginliği ve bunlara karşı olan ilgisizliği göstermek değildir; aynı zamanda, tanrılara sunulan hediye temasını temsil ederler.¹⁴⁹ Antik çağlardan beri tanrılar veya yüce kabul edilen varlıkları memnun etmek, felaketlerden korunmak ve benzeri amaçlar için hediyeler verilmiştir. Sunaklara, bir hayvanı ya da insanı kurban ederek, yiyecekler, şarap vb. içecekler, taze insan kanı, değerli objeler, heykelcikler sunulmuştur.

Yerli kabilelerde, hediye vermenin törensel olarak uygulandığı bir başka fırsat da "Potlaç" geleneğidir. Kuzeybatı Amerika'daki yerlilerde görülen bu gelenek, malların kamuya dağıtılması demektir.¹⁵⁰ Kabile reisleri büyük ziyafetler verirler. Bu ziyafetlerde bol bol yenir, içilir, şarkılar söylenir, dans edilir ve halka hediyeler dağıtılır. Servetini dağıtmış olan şefler, itibar kazanırlar. Ne kadar çok dağıtırlarsa o kadar itibar kazanırlar. Bu nedenle Potlaç, bir gösteriş tüketimidir.¹⁵¹

¹⁴⁹ MAUSS Marcel, **Sosyoloji ve Antropoloji**, Doğu Batı Yayınları-11 Sosyoloji-4, Ankara 2011, .229-230 s.

¹⁵⁰ MAIR, I. , **An Introduction to Social Anthropology**, Oxford University Press. , England, 1972, 185 s.

¹⁵¹ TEZCAN Mahmut, "Folklorik Ve Antropolojik Yönleriyle Hediye Geleneği Ye Türk Kültüründeki Yeri", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22 Sayı: 1 Yayın Tarihi: 1989, 3 s.

Erol Gökal “İnsan Kısım Kısım” kitabında potlacı şu şekilde tanımlamaktadır: “Potlaç törenleri sırasında, önce yenilir içilir ve armağanlar verilir, daha sonra da değerli tüm kap kacaklar kırılır, balıkyağı akıtılır, ev eşyaları harap edilir ve hatta evler bile yakılır. Potlaç törenine çağrılmak, büyük bir onurdur. Ancak her konuk, çağrıldığı her potlaç törenine karşılık kendisi de bir potlaç düzenlemek zorundadır. Bu törenlerin artı ürün birikimini önlemek için, biriken fazlalığı topluluğun diğer üyeleriyle paylaşmayı amaç edinerek yapılması nedeniyle, bu törenlerin yapıldığı toplumların yaşadığı kültüre de sosyal bilimlerde ‘potlaç kültürü’ adı verilmiştir. Potlaç kültürü yerine ‘armağan kültürü’ ya da ‘simgesel değiş tokuş düzeni’ tanımları da kullanılabilir. Potlaç kültürü, Düğün, nişan, sünnet, bayram, zafer vb. olaylarda gerçekleştirilen değiş-tokuş, bu kültürün belirleyicisidir. Maddiden daha çok manevi alışveriş önemlidir; duygu alışverişi yaşamsal bir öneme sahiptir. Bu düzende toplum, hiyerarşik bir görünüme sahip olsa da, aslında söz konusu olan eşitler arasında geçici bir eşitsizliktir; her an statü değişiklikleri olabilir. Özel mülkiyet kavramı yoktur, herkes kardeştir, ben yok biz vardır, servet kolektif bir anlama sahiptir. Servet, bir anda el değiştirebilir. Törenlerde verilenin reddi, bir savaş nedenidir.”¹⁵²

Mauss’un kullandığı “**Kula**” terimi ise bir tür büyük potlaçtır. Büyük bir kabileler-arası ticaret ağı içermektedir. Kula ticareti soylulara özgü bir ticarettir. “Uzun süreli alışverişler sonucu, yabancı toplumlar arasında ‘**Ticaret akrabalıkları**’ kurulmuş olmaktadır. Bu tür ticaret ilkel ticaretin örneği ‘Kula’ dır. Kulanın amacı ticaret ortağı ile hediye değiştirmektir. Karşılama sırasında önce hediyeler verilmektedir. Ortaklıkta her alış-verişte birbirlerine hediyeler vererek bir tür hak helalleşmesi yapılmaktadır.”¹⁵³

Sosyolojik ve psikolojik bileşenleri bulunan “Hediyeleşme” konusunda, sosyologlar; daha çok sosyal sorumluluk, karşılıklılık ve içinde yaşanılan toplumdaki diğer bireylere bir şeyler verme ilkesinin bir yansıması olarak yaklaşmışlardır. Sosyal

¹⁵² GÖKA Erol, **İnsan Kısım Kısım**, Aşına Kitaplar, Ankara, 2006, 69-90 s.

¹⁵³ MAUSS Marcel, **Sosyoloji ve Antropoloji**, Doğu Batı Yayınları-11 Sosyoloji-4, Ankara 2011, .239-254 s

psikolojide ise bu eylem; hediye verenin hem kendisini hem de karşı tarafı nasıl algıladığını ifade etmeye çalıştığı, karmaşık bir süreç olarak ele alınmıştır.

Hediyeleşme, bir toplumun önemli kültür öğelerinden biridir. Türk toplumu gelenek, görenek, töre, inanç ve uygulamaları ile kültür varlığının zenginliklerini günümüze kadar yaşatmıştır. Bu zenginliklerinden biri de hediyeleşmedir. Hediyeleşme, doğum, sünnet, kız isteme, nişan, düğün, bayram gibi kişiyi ve toplumu ilgilendiren özel günlerde bir nezaket ifadesi olarak gerçekleştirilir. Hediyeler, söylenemeyen duyguların tercümanı olup, akıldan ve gönülden geçirilen hislerin somutlaşmış şeklidir. Hediyeleşme kültürünün temelinde mutlu etme, maddi ve manevi destek verme yatmaktadır. Eski Türklerde de önemli günlerde hediyeleşme bir gelenektir. Özellikle bayramlar bu geleneğin gerçekleşmesi için ortam yaratmıştır.¹⁵⁴

Türk kültüründe hediyeleşmenin yaygınlığı ve önemi, onun İslâm dininde yer alışı ile de açıklanabilir. Bu konuda bir kaç hadise değinmek yeterlidir:

- "Hediyeleşiniz: Çünkü hediye gönül kırgınlığını giderir"
(Tirmîzi, cild: 4 Sh: 441 Hadis No: 2130)
- "Hediyeleşiniz ki. Muhabbetiniz artsın"
(Camiu's-Sagır, cilt: 1 Sh: 133)
- "Hediyeleşiniz ki, Sevginiz artsın. Tokalaşınız ki, Aranızdaki husumet gitsin".
(O. Nasuhi Bilmen, Hikmet Gonceleri, Sh: 102)¹⁵⁵

Osmanlı Sarayı'nda da Nevruz'da hediyeleşme geleneği sürdürülmüştür. Nevruziyye adı altında padişah ve sadrazam sarayda bulunan bütün hizmetlilere,

¹⁵⁴ DİNGEÇ Emine, "Osmanlı Sarayında Eski bir Türk Geleneği Yeni Yılda Hediyeleşme", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish** Volume 4/8 Fall 2009, 3 s.

¹⁵⁵ TEZCAN Mahmut, "Folklorik Ve Antropolojik Yönleriyle Hediye Geleneği ve Türk Kültüründeki Yeri", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22 Sayı: 1 Yayın Tarihi: 1989, 5 s.

hediyeler ve **atiyyeler*** dağıtırdı.¹⁵⁶ Ayrıca devlet ricalinden kişiler de Nevruz dolayısıyla padişaha “**Nevruziyye Pişkeşi**” olarak isimlendirilen hediyeler takdim ederdi. Bu hediyeler genellikle at olurdu.¹⁵⁷ Nevruz'da hediyeleşmenin, Osmanlı Sarayı'nda tam olarak ne zaman başladığı tespit edilemese de elimizde bulunan, daha çok 18. Yüzyıla ait, belgeler artık bunun bir gelenek olduğunu göstermekte ve Selçuklu sarayında da var olan bu geleneğin Osmanlı Saray kültürüne başlangıçtan itibaren yansımış olduğunu düşündürmektedir.¹⁵⁸

Hediyelerde karşıdaki kişiye verilen değer bir anlamda atın cinsine ve koşum takımlarına yansımıştır. Türkmen, Mısırî ve Rûmi atları, taşlı, simli, saçaklı, püsküllü, Şık ve gösterişli kumaşlarla süslenmiş at koşum takımları ile hediye edilmiştir. Hediyeleşme devlet ricâli arasında gerçekleşince, rüşvet ile hediye arasındaki ince bir çizgi akla gelir. Bilindiği gibi bu hediyeler olağan dışı bir hediye olmayıp geleneksel tarza sahiptir. Özellikle münecimbaşı ve hekimbaşının konumu gereği gerçekleşen hediyeleşme tamamen standartlaşan bir uygulamadır. Bu hediyeleşme şekli ile devletin üst kademesi arasındaki uyumlu bir çalışmadan söz edilebilir. Fakat saray içinde üst düzey yetkililerinin birbirleri arasındaki at ve koşum takımları ile yaptığı hediye alışverişi her ne kadar geleneksel tarza sahip olsa da rüşvete davetiye çıkarmaktadır. Abdurrahman Şeref Efendi, bu konuda vezirlerin ve emirlerin birbirlerine hediye vermesi ve Nevruziye adıyla hediye takdim etmesinin adet olduğunu belirtirken, bu gibi adetlerin su-i istimal edilebileceğini de hatırlatır. Bunun yanında, dönem itibarıyla rüşvetin büyük ayıplardan sayılmadığını da belirtir. Abdurrahman Şeref Bey'e göre hediyelerin rüşvet haline dönüşmesi Sultan Süleyman Han zamanında olmuştur. Yine Abdurrahman Şeref Bey, Sokullu Mehmet Paşa'nın

* Arapça bir kelime olan atiyye, hediye, bahşiş demektir. Padişahların verdikleri hediyeler hakkında kullanılır. Atiyye olarak para verildiği gibi kılıç, saat vs. de verilebilirdi. PAKALIN, M. Z., **Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, Cilt 1, 1983, 110 s.

¹⁵⁶ KÖSE Fatih, **Osmanlı Devleti'nde Nevruz**, IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007, 54 s.

¹⁵⁷ PAKALIN Mehmet Ziya, **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü**, MEB, İstanbul, 1971, 44 s.

¹⁵⁸ ÇAY Abdülhalük M., **Türk Ergenekon Bayramı**, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 1989, 192 s.

rüşvetin önüne geçtiğini fakat sonra tekrar başladığını, Tanzimat'ta da önlenmesi için çalışmalar olduğunu ifade eder.¹⁵⁹

Osmanlı Sarayı içinde devlet erkânı arasındaki hediyeleşmede, kürk, değerli kumaşlar, at ve at koşum aksesuarları ön plana çıkmıştır. Eski Türk kültüründe önemli olan at, Osmanlı Devleti'nde günün koşullarına göre önemini korumuş ve üst düzey devlet ricalinin hediye seçiminde tercih edilmiştir. Bu hediyeleşme şekli ile devletin üst kademesi arasındaki uyumlu bir çalışmadan söz edilebilir.¹⁶⁰

III. 2. Hediyelik Eşya Kavramında Aranılan Nitelikler

Geçmiş kültürümüzle ilgili geleneksel sanatlarımızın klasik örneklerinin güncel tasarımlarla bütünleştirilip tanıtılması, güncel üretim teknikleriyle geleneksel üretim tekniklerinin birlikte kullanılarak yeni önerilerin üretimi hediyelik eşya seçeneğinin genişletilmesi açısından önemlidir. Geleneksel niteliklerin yok olmadan güncel tasarımlarda kullanılması kültür taşıma özelliği kazanması bir marka kentin hediyelik eşyasının önemli niteliği olmalıdır. Kentin marka değerlerinin, hediyeliklerde kullanılması kentin tanıtımı ve kültürünü yansıtmak için araç niteliğindedir. Marka değerleriyle kentin özleşmesini, bilinirlik düzeyinin artmasını ve yayılımını sağlar.

Çağdaş yaşama geçiş ile insanın yeni yerler görme içgüdüğü zaman içinde farklılaşmıştır. Yakın çevreyi tanıma, yabancı ve uzak yerleri görerek ve bu alanları öğrenme isteği, günümüzde turizm sektörünün temel oluşum nedenlerinden biridir.

¹⁵⁹ DEMİR A. ve KAFKAS M. , Abdurrahman Şeref Efendi, **Osmanlı Devleti Tarihi I**, Kaynak Yay., İzmir, 1995, 229 s.

¹⁶⁰ DİNGEÇ Emine, "Osmanlı Sarayında Eski bir Türk Geleneği Yeni Yılda Hediyeleşme", **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish** Volume 4/8 Fall 2009,11 s.

Turizm sektöründe, ülke, şehir ve bölge tanıtımları çeşitli alanlarda yapılmaktadır. Bunlar; tarih, doğa, sağlık, spor ve kültür turizmi alanları şeklinde çeşitlendirilebilir. Konu alınan turizm alanlarını destekleyen ve tanınırlığını arttıran, katkı sağlayan el sanatları ile sanatsal ve kültürel alandaki çalışmalar markalaşma adına oldukça önemlidir. Turizmin tanıtımını hedefleyen tasarımlar, sanatsal ve kültürel değerler, turizm sektörünün ticari boyutunun büyük kısmını oluşturmaktadır.

Günümüzde geleneksel el sanatları ile üretilen süs ve eşyalar turizm sektörü için hediyelik amaçlı üretilmektedir. Yerli ve yabancı turistlere yönelik yapılan hediyelik eşya üretimi, geleneksel sanat ürünlerinin kültürel taşıyıcı olması açısından turizm sektöründe önemli bir yer tutmaktadır. Ticari olarak üretilen -seri üretim- hediyelik eşyalar ise yarattığı rekabet ortamından dolayı, geleneksel sanatların gelişimini, çeşitlenmesini sağlar. Ticari boyutu ile hareketlilik kazandırmakla beraber geleneksel üretimlerin kalitesinin düşmesine de neden olabilirler. Hediyelik eşya olarak ülkemizde yabancı kökenli ürünler de pazarlanmaktadır. Örn; Çin'den gelen seri üretim, kalitesi düşük, birçoğu sağlık koşullarını kötü etkileyebilecek materyallerden üretilen ucuz hediyelik eşyalar geleneksel üretim hediyelik eşya sektörünü baltalanmaktadır.

Ülkemizde hediyelik eşyaları incelediğimizde; kültürümüzü tam olarak yansıtmayan ve genellikle istenilen nitelikleri taşımayan daha çok ticari ürünler karşımıza çıkmaktadır. Farklı alternatiflerin olmayışı nedeniyle, müşteri kitlesi, kalitesi düşük ve geleneksel kimlikten uzak, hediyelik eşyalar almak zorunda kalmaktadır. Küreselleşmenin yoğun yaşandığı bu dönemlerde, yerel, ulusal, geleneksel değerlerin de önem kazandığı görülmektedir. Fakat endüstriyel ürünlerin daha kolay üretilmesi, üretim maliyetlerinin daha düşük olması nedeniyle geleneksel el işçiliği ürünlerini olumsuz yönde etkilemekte ve satışlarını düşürmektedir. Niteliğinden kalitesinden ödün vermeyen geleneksel el işçiliği bu durumda kendi hedef kitlesini daraltmak zorunda kalmaktadır.

Kenti ziyaret eden kişilerin, geleneksel ve güncelin buluştuğu tasarımlarla üretilen hediyelik eşyaları alması, kentin tanıtımında kültür taşıyıcı olma görevini üstlenmesini sağlayacaktır. Burada hediyelik eşyaların; tanıtıcı nitelik taşıması, kolay

taşınabilir olması, kaliteli üretime ve malzemeye sahip olması, ziyaretçinin kendisine ve çevresine **bilgilendirici ve tanıtıcı** araç niteliği taşımaktadır.

3.2.1. Hediyelik Eşyada Üretici ve Tüketiciyi İlişkisi

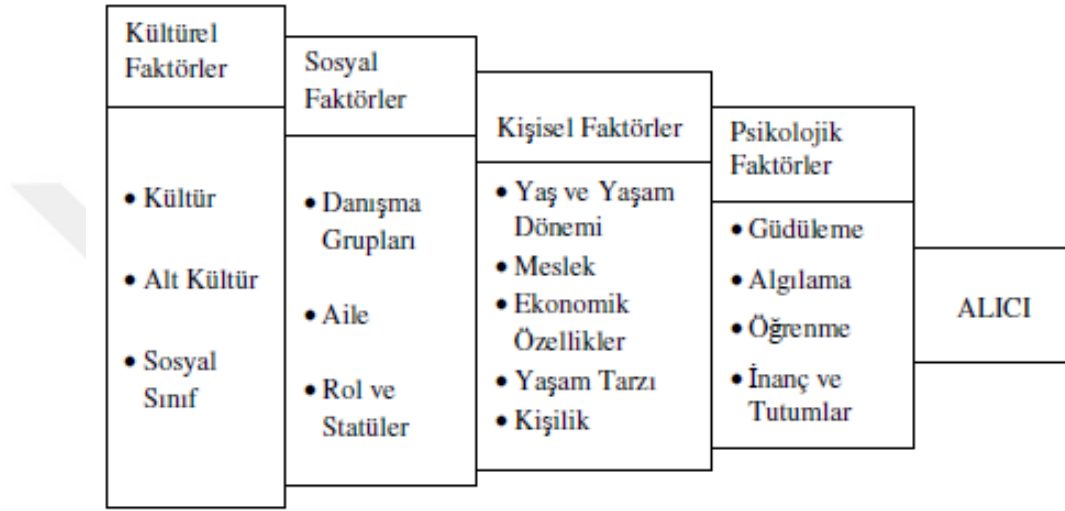
Marka; tüketicisine belli vaatlerde bulunur, tüm bu vaatler, tüketiciye bazı özelliklerin, kalitenin, güvenilirliğin ve sürekli hizmetin sunulacağı anlamına gelmektedir. Marka olabilmek bu vaatler topluluğunun yerine getirilmesinin garantisini getirmektedir.

Tüketici davranışı, kişisel planda sadece güdüleyici faktörlerin yani tüketicinin ihtiyaçlarının, güdülerinin, algılamalarının, tutumlarının, kişiliğinin ve öğrenme sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaz. Tüketici davranışı, çevresel uyarıcıların da nisbi etkisi altındadır. Bu nisbi etki, pazarlama bileşenleri ve tüketicinin ailesi, referans grupları, sosyal sınıfı ve kültürü gibi sosyo-kültürel faktörlerin güdüleyici faktörlerle temasa geçmeleri sonucu ortaya çıkar. Ayrıca gelir, eğitim, meslek, ikamet, yaş, cinsiyet gibi demografik ve coğrafi faktörlerin de tüketici davranışları üzerindeki etkilerinden söz edilebilir.¹⁶¹

Tüm sektörlerde tüketiciler ihtiyaçlarını gidermeye yönelik farklı satın alma davranışları sergilemektedirler. Tüketiciler satın alma davranışlarında birçok faktörün etkisi altında kalmaktadır. Bu bağlamda tüketiciler ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayacak, yani kendilerini tatmin edecek en iyi ürünü bulma arayışına girmektedirler. Çok sayıdaki ürünler arasında seçim yaparken, kendilerine en düşük maliyetle en yüksek faydayı sağlayabilecek olanları tercih ederler. Hediyelik eşya üretiminde de, tüketici davranışları, tüketici tercihlerinin önemi anlaşılmalıdır ve bu tercihler incelenerek üretim yapılmalıdır. Tüketici pazarlarını anlayabilmek ve değerlendirebilmek için tüketici davranışlarını etkileyen faktörlerin ve tüketici davranışlarının incelenmesi gerekmektedir.

¹⁶¹ KARABULUT Muhittin, **Tüketici Davranışı**, İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayınları, 1989, No: 206, 12-15 s.

Satın alma davranışları, bir yandan tüketicini kişisel olarak ihtiyaçlarının ve güdülerinin, öğrenme sürecinin, algılamalarının, tutum ve inançlarının etkisiyle; diğer yandan kişinin üyesi olarak bulunduğu toplumda kültür, sosyal sınıf, referans grubu ve aile gibi sosyal-kültürel faktörlerin etkisiyle ortaya çıkar. Bir tüketicinin satın alma davranışını etkileyen faktörler; kültürel, sosyal, kişisel ve psikolojik faktörlerdir.¹⁶²

Tablo 1: Tüketicinin Satın Alma Davranışını Etkileyen Faktörler **Kaynak:** KOTLER, P. ve G. ARMSTRONG, **Principles Of Marketing**, Pearson Prentice Hall, Eleventh Edition, New Jersey, 2005, 138 s

Toplumda kültürler milletler, dinler, ırksal gruplar, aynı coğrafik bölgedeki azınlık insan gruplarını içermektedir. Farklı kültürlerin, değerler ve satın alma özellikleri tamamen farklıdır.

Sosyal sınıf, bir hiyerarşiye göre toplum üyelerinin sınıflandırılmasıdır.¹⁶³ Sosyal sınıf sadece gelir düzeyi ile tanımlanmamaktadır. Tüketicilerin meslekleri, eğitim düzeyleri, ikamet ettikleri yerler de sosyal sınıf tanımlamada kullanılan diğer faktörlerdir.¹⁶⁴ Tüketicinin satın alma davranışını etkileyen kişisel faktörler, kişinin

¹⁶² KOTLER, P. ve G. ARMSTRONG, **Principles Of Marketing**, Pearson Prentice Hall, Eleventh Edition, New Jersey, 2005, 138 s.

¹⁶³ Cömert, Y. & Durmaz, Y., "Tüketicinin Tatmini ile Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörlere Bütünleşik Yaklaşım ve Adıyaman İlinde Bir Alan Çalışması", **Journal Of Yaşar Üniversitesi Dergisi**, 4 (1), 2006, 353 s.

¹⁶⁴ YÜKSELEN Cemal, **Pazarlama İlkeler-Yönetim**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2006, 102 s.

yaşı ve yaşadığı dönemi, çevresi, mesleği, ekonomik durumu, yaşam tarzı ve kişiliğidir.

Ürünler sosyal sınıflara, coğrafi duruma ve hatta zamana göre statü sembolü olarak görev yapabilirler. Örneğin, Mercedes otomobil, ulaşım aracı olmanın ötesinde bir statü sembolüdür. Kot pantolon gençliğin, rahatlığın ifadesidir.¹⁶⁵ Sosyal sınıf, bir hiyerarşiye göre toplum üyelerinin sınıflandırılmasıdır. Sınıflama, sosyal prestij, meslek, gelir, sahip olunan ev türü, yerleşim alanı, gelir kaynağı ve kurumsal üyelik gibi çeşitli değişkenlere dayandırılabilir.¹⁶⁶

Kişilerin meslekleri satın alacakları ürün ve hizmetleri büyük ölçüde etkiler. Bir iş gören ile bir işverenin giysi ihtiyacı birbirinin aynı değildir.¹⁶⁷ En başta kişinin yaşı ve yaşam dönemi onun hangi tür mallara, hangi model ve stillere yöneleceğinde etkili olur.¹⁶⁸ Tüketici davranışlarını etkileyen en önemli faktörlerden biri de tüketicilerin gelir düzeyleridir. Gelir düzeyleri, kişilerin sosyal konumları ve statüleriyle ilişkilidir ve ürün tercihlerini de bu anlamda etkilemektedir. Tüketicilerin ürün tercihinde kalite önemli bir unsur olmasının yanında, fiyat kaliteyi belirleyen bir faktör olduğu için, tüketiciler de fiyatı yüksek ürünlerin kaliteli olduğu algısı gelişmektedir. Gelir düzeyi yüksek tüketicilerin yüksek fiyatlı markalı ürünleri tercih ettikleri görülmektedir.

Sözcük anlamıyla kalite, nitelik, özellik demektir. Pazarlama açısından kalite hedef kitlenin istek ve gereksinimlere uygunluk ve beklentilerin karşılanabilmesi temellerine dayandırılabilir.¹⁶⁹ Algılanan kalite, hedeflenen amacına bağlı olarak bir

¹⁶⁵ TEK, Ö. B. ve E. ÖZGÜL, **Modern Pazarlama İlkeleri Uygulamalı Yönetimsel Yaklaşım**, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2005, 172 s.

¹⁶⁶ Tuncer TOKOL, **Pazarlama Yönetimi**, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa- 1994, 78 s.

¹⁶⁷ Cömert, Y. & Durmaz, Y., “Tüketicinin Tatmini ile Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörlere Bütünleşik Yaklaşım ve Adıyaman İlinde Bir Alan Çalışması”, **Journal Of Yaşar Üniversitesi Dergisi**, 4 (1), 2006, 354 s.

¹⁶⁸ MUCUK, İ., **Pazarlama İlkeleri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2004, 77 s.

¹⁶⁹ TEK, Ö. B. ve E. ÖZGÜL, **a.g.e**, 308 s.

ürünün veya hizmetin genel kalitesi veya üstünlüğü hakkındaki alternatifler karşısında müşterideki algısıdır. Algılanan kalite öncelikle müşterilerin algısıdır.¹⁷⁰

Kişiler mal, hizmet ve faaliyetlerini genellikle kendi yaşam tarzlarına uygun olanlar arasından seçerler. Bu nedenle, yaşam tarzını yansıtan pazarlama stratejileri, mevcut tüketim kalıplarına uygun biçimde mal konumlandırılması yönünde gelişir.¹⁷¹

Günümüzde nesnelere simgesel değerleriyle kullanım değerleri iç içe geçmekle kalmayıp, ticaretin güdümüne girmektedir. Rekabet arttıkça tüketiciyi tüketime yönlerecek özel yöntemler önem kazanmıştır. Rekabet koşulları ve ürün ambalajının neredeyse ürün kadar önem kazanmasıyla “marka değeri” kavramı gündeme gelmektedir. Çağın koşullarında var olmanın yolu olarak artık her şey, “düzey-dışı kültürün” izlerini takip ederek, marka olmaya adaydır. Bireylerin zevk düzeylerinin tanımlanmasında kullanılan üst-düzey, orta-düzey ve düzeysiz kültür kavramları, kültürde oluşan tektonik kaymalarla alt üst olmuş ve “düzey-dışı” bir kültür anlayışı egemen olmuştur. Foster Hal, düzeyi şaşmış kültür olarak da adlandırdığı, kültürün pazarlama ile aynı anlama geldiği bu kültür anlayışının temel kuralının “yazılıp düşünülmüş en iyi şey” ölçütü değil, “bugünlerde en çok tutan hükmeder” ölçütü olduğuna değinmektedir.¹⁷²

3.2. Hediyeelik Eşyada Hedef Kitle

Bireylerin hemen hemen her kullandığı ürün grupları, statülerini, sosyal sınıflarını ve prestijlerini gösterse de, ağırlıklı ekonomik açıdan grupladığımız hediyeelik eşyalar, tüketicilerin tercihlerine, kişiliklerine, kültürel ve duygusal ihtiyaçlarına göre farklılıklar gösterebilir. Aynı toplumsal saygınlığa sahip olan birbirleriyle ilişkileri ve beklentileri aynı olan bireylerin her zaman aynı ürün

¹⁷⁰ AAKER, D. A., **Güçlü Markalar Yaratmak**, Media Cat Kitapları, İstanbul, 2009, 106 s.

¹⁷¹ Cömert, Y. & Durmaz, Y., “Tüketicinin Tatmini ile Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörlere Bütünleşik Yaklaşım ve Adıyaman İlinde Bir Alan Çalışması”, **Journal Of Yaşar Üniversitesi Dergisi**, 4 (1), 2006, 355 s.

¹⁷² FOSTER Hal, **Tasarım ve Suç**, İletişim Yayınları, İstanbul 2004, 77 s.

gruplarına yönelmemeleri de mümkündür. Sosyal sınıf alım gücünü ve ürünün prestijini belirlese de bazen sadece ürünlerin taşıdıkları sembolik değerler, tüketici profiline göre değişimine neden olmaktadır. Hediyeleşme eşyaları, hedef kitle, kalite, malzeme, teknik, üretim şekli ve maliyet gibi kıstaslar dikkate alınarak gruplandırılabilir.

Üç gruba böldüğümüz hedef kitle;

- (A) Kategorisinde İncelenecek Ürün Grubu **Prestij Hediyeleşmeleri**; Yüksek kalite malzeme ve ağırlıklı el işçiliğine dayanan hediyeleşme grubudur.
- (B) Kategorisinde İncelenecek Ürün Grubu **Ekonomik Hediyeleşmeler**; el üretimi veya seri üretim olabilen Prestij grubuna göre daha uygun maliyetlerde üretilen, orta alım gücüne hitap eden hediyeleşme grubudur.
- (C) Kategorisinde İncelenecek Ürün Grubu **Düşük Fiyatlı Hediyeleşmeler**; Ağırlıklı seri üretimle üretilen, boyutları çok küçük hatıra niteliğindeki hediyeleşme grubudur.

Hediyeleşme Eşya Kategorileri	Hediyeleşme Eşyalarda Bulunması Gereken Nitelikler
(A) Grubu Prestij Hediyeleşme Eşyaları	<ul style="list-style-type: none"> • Kültürel değerlerin taşıma aracı • Ergonomik (taşınabilir) • Ekonomik • Kaliteli • Estetik
(B) Grubu Ekonomik Hediyeleşme Eşyaları	
(C) Grubu Düşük Maliyetli Hediyeleşme Eşyaları	

Tablo 2: Kalite, malzeme, teknik, üretim şekli ve maliyet gibi kıstasları dikkate alınarak gruplandırdığımız Hediyeleşme eşyada Tüm kategoriler gereken nitelikleri taşınmalıdır. Manisa kentsel markalaşma aracı olan Manisa hediyeleşme eşyalarında tüm grupların bu nitelikleri taşınması gerekmektedir.

3.2.1. A Grubu; Hediyelik Eşyada Prestij Ürün

Bireylerin statülerine ve toplulukların onlara gösterdikleri değere prestij denir. Prestij kavramı, sosyo kültürel yaşam, meslek grupları ve kişilerin toplumsal rollerini belirlemektedir. Her toplumda farklılıklar gösterebilir ve zamanla değişime uğrayabilen bir kavramdır. Hediyelik eşyada prestij ürünlerde; özgün tasarım, yüksek kalite malzeme, nitelikli üretim teknikleri bu ürün grubunda aranan özellikler olmalıdır.

Resim 75 : A Kategorisinde nitelendirilebilecek Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Aigai çıkışlı deri üzerine baskılı 30x70 ölçülerinde yastık kılıfı tasarımı 2012 Tasarım: Seçil Arkant

Ürünler sosyal sınıflara, coğrafi duruma ve hatta zamana göre statü sembolü olarak görev yapabilirler. Örneğin, Mercedes otomobil, ulaşım aracı olmanın ötesinde bir statü sembolüdür.¹⁷³

¹⁷³ DURAN, U. Ö., “Markanın Tüketici Davranışlarına Etkisi (Beyaz Eşya Sektörüne Yönelik Bir Uygulama)”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2005,172 s.

Üretim ve tüketimin kapitalizmin güdümünde gerçekleştiği düzeyi şaşmış kültür içinde mekân da toplumsal göstergeler sisteminin ve tüketim kaplılarının bir nesnesi haline gelmiştir. Mekânlar da tıpkı diğer ticari ürünler gibi kullanım değeri, işlev ve sağladıkları yararlarla değil pazardaki değişim değerleriyle başka bir değişle marka değerleriyle sunulmaktadır. Bu değerler, yeni yaşam biçimleri önerme, toplumsal sınıf, statü, prestij oluşturma, farklılık, ayrıcalık ve kimlik yaratmaya aracılık etmektedir.¹⁷⁴

Prestij hediyelik eşyalar; özel günler (doğum günleri, evlilik yıl dönümleri, sevgililer günü vb.) içinde tüketiciye hitap etmektedir. Bir diplomat, ülkesini temsil edecek bir hediyelik eşyayı bu grup içerisinde seçebilmelidir. Bu kategoride ürünlerin tasarımları, işçilikleri ve detayları oldukça önemlidir.

Resim 76: Louis Vuitton Firmasının sevgililer günü için hazırladığı prestij hediyelik eşya, Capsule Kolleksiyonu'ndan Anahtarlık Kaynak: <http://www.luxurylaunches.info/2011/02/12/valentine-day-louis-vuitton-capsule-collection/#more-74> Erişim:01/02/2012

¹⁷⁴ SAĞOCAK Mehtap, "Popüler Kitle Kültüründe Mekan", **Yapı, Mimarlık Kültür Sanat Dergisi** Sayı 282, Mayıs 2005

Resim 77: A Kategorisinde nitelendirilebilecek prestij saat tasarımı Cyrus Adlı Saat Firmasının “Kuros” Koleksiyonu Croesus’un ilk altın parası üzerine yaptığı prestij hediyelik olarak nitelendirebileceğimiz saat tasarımı Kaynak: <http://www.cyrus-watches.ch> Erişim: 02-07-2013

Resim 78: A Kategorisinde nitelendirilebilecek prestij saat tasarımı Cyrus Adlı Saat Firmasının “Kuros” Koleksiyonu Croesus’un ilk altın parasının olduğu arka yüzey detayı Kaynak: <http://www.cyrus-watches.ch> Erişim: 02-07-2013

3.2.2. B Grubu; Hediyelik Eşyada Ekonomik Ürün

Her yaş grubunu içeren bu kategoride, ekonomik bağlamda prestij ürün kadar maliyetli olmayan fakat ucuz hediyelik eşya kategorisinde üzerinde maliyetlerin söz konusu olduğu bir kategoridir. Üretim teknikleri, malzeme ve maliyete göre şekillendirilebilir.

Resim 79: B Kategorisinde nitelendirilebilecek Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Zeytin çıkışlı deri üzerine baskılı bardak altlığı tasarımı 2012 Tasarım: Seçil Arkant

Resim 80: B Kategorisinde nitelendirilebilecek Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Kula keçe atölyelerinde üretimi düşünülen Kula'nın Sembolü Nar çıkışlı keçe yaygı tasarımı 2012 Tasarım: Seçil Arkant

Resim 81: B Kategorisinde nitelendirilebilecek Hediyeelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında folklorik desenlerin, kilim dokuması ve manisa bezi dokumasının bütünleştirildiği dokuma yastık kılıf tasarımları 2012 Tasarım: Seçil Arkant

Resim82: B Kategorisinde nitelendirilebilecek Hediyeelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Aigai çıkışlı keçe laptop kılıfı tasarımı 2012 Tasarım: Seçil Arkant

3.2.3. C Grubu; Hediyeelik Eşyada Düşük Fiyatlı Ürün

Turist gruplarının hediyeelik eşya taleplerini karşılayabilmek adına, üretim teknolojilerindeki hızlı gelişme ile kitlesel çapta üretim yapabilen atölyeler oluşturulmuştur. Bu atölyeler seri halde hediyeelik eşya üretimine girmişlerdir. Bu üretim aynı zamanda “hediyeelik eşya”nın karakterini de belirlemektedir. Hızlı ve seri üretilen bu grup hediyeelik eşyalar, hatıra niteliği taşımaktadır. Boyutları küçük, kolay taşınabilen, düşük maliyetli ürünlerdir.

Bu kategoride değerlendirebileceğimiz hediyeelik eşyalar; kitap ayrıçaları, magnetler, bardak altlıkları, baskılı fincanlar, tshirtler, american servisler vb. ağırlıklı düşük maliyetli, seri üretim, baskılı ürünlerdir.

Resim 83: C kategorisine örnek, Hediyeelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Kula Kentsel Siti çıkışlı kitap ayrıçacı 2012 Ölçüler: 105x60 mm Tasarım: Seçil Arkant

Resim 84: C kategorisine örnek, Hediyeelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Spil Lalesi çıkışlı kitap ayrıacı 2012 Ölçüler: 160x45 mm Tasarım: Seçil Arkant

Düşük maliyetli bu hediyeelik eşyalarda ki en önemli özellik; üzerlerindeki sembol veya tanıtıcı öğelerle kültür taşıma aracı ve bilgilendirici tanıtıcı niteliklere sahip olmasıdır. Hatıra olarak düşünebileceğimiz bu hediyeelik eşya grubu daha çok marka kentin tanıtım aracı olarak kullanılmalıdır. Düşük maliyetli hediyeeliklerde; malzemede ucuz ama detayda yoğun, folklorik, kültürel, kenti tanıtıcı özellikleri öne çıkartan ve büyük turist kabilelerinin devinim hızına yetişebilen ürünler olmalıdırlar.

C kategorisi hediyeelik eşyalar; maliyeti düşük ürün yelpazesine sahip olmasına rağmen, her statüden tüketiciye hitap edebilmektedir. Bu kategorinin amacı; ürünlerin hatıra niteliği taşıması hızlı üretimi ve tanıtıcı araç oluşuyla birçok sosyal sınıfa ulaşmaktır.

Resim 85: C kategorisine örnek, Hediyeelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Aigai çıkışlı Amerikan servis 2012 Tasarım: Seçil Arkant

Resim 86: C kategorisine örnek, Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Aigai çıkışlı Tshirt Tasarımları 2012 Tasarım: Seçil Arkant

Resim87: C kategorisine örnek, Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi kapsamında Kula Kentsel Siti çıkışlı Tshirt Tasarımları 2012 Tasarım: Seçil Arkant

IV. BÖLÜM

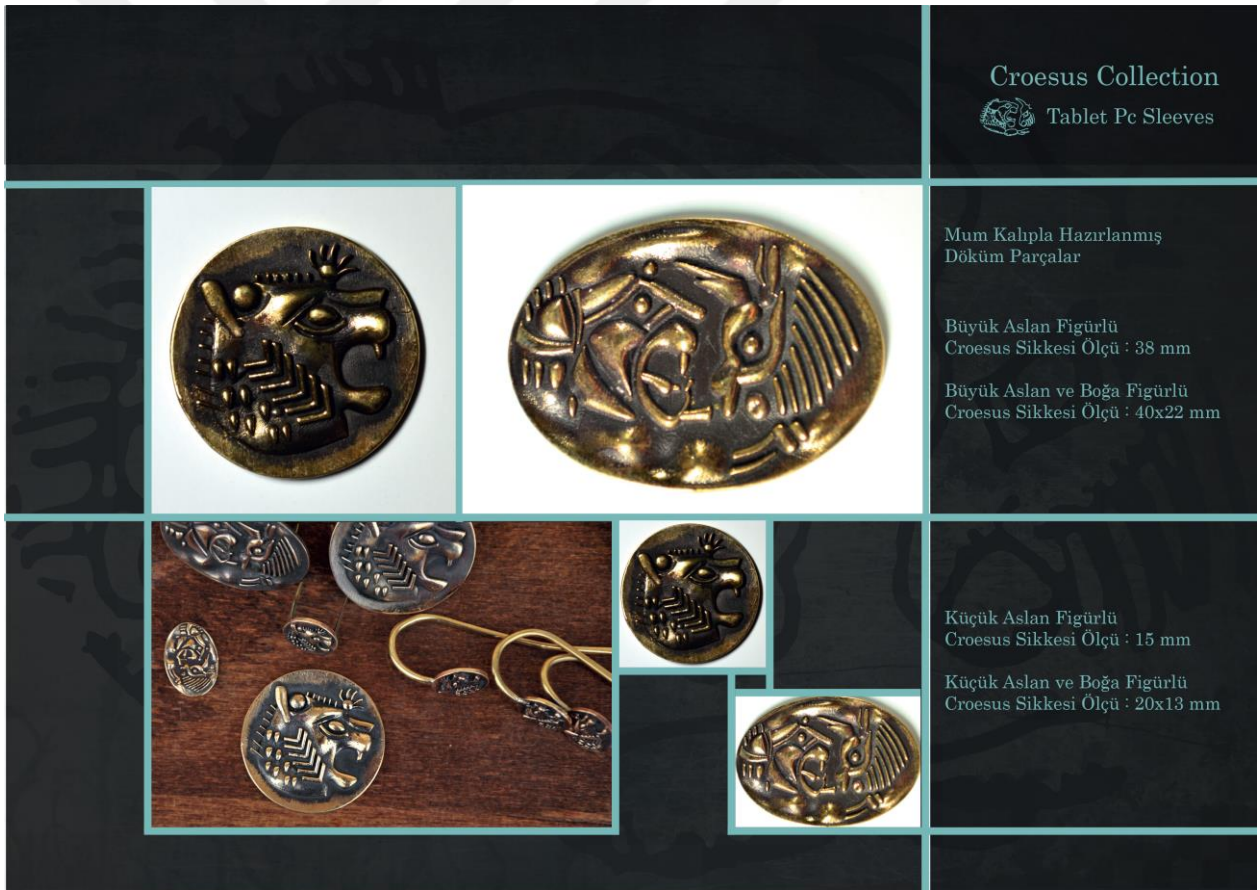
MANİSA MARKASI İÇİN ÜRETİLECEK HEDİYELİK EŞYALARDA ÜRÜN TASARIM VE UYGULAMALARI

Tez araştırmasının sonucunda, A Grubu; Prestij Ürün, B Grubu; Ekonomik Ürün, C Grubu; Düşük Fiyatlı Ürün şeklinde kategorilendirdiğimiz ürün grupları için malzeme, üretim teknikleri baz alınarak tasarımlar hazırlanmıştır. Ürün grubu olarak tablet bilgisayar kılıflarının seçilmesinin nedeni; tablet bilgisayarların son yıllarda geliştirilmiş bir teknoloji olması ve kullanıcı kitlesinin artışı, bu ürün grubunun aksesuar ihtiyacını gündeme getirmektedir. Diğer bir faktör ise hediyelik eşyalarda ürün yelpazesinin kendini tekrarlayan, yenilemeyen bir sektör haline gelmiş olmasıdır. bu bağlamda seçilen ürün grupları malzeme, teknik ve maliyet göz önünde bulundurularak "Croesus Collection" adlı koleksiyon oluşturulmuştur.

Resim88: Koleksiyonun çıkış noktası; Lidya Kralı Croesus'un bastırıldığı electrum sikke

Lidya Sardes kazılarında çıkarılan “ İlk Altın Para” olarak bilinen Kral Croesus’un bastırıldığı aslan figürlü sikke örnekleri koleksiyonun çıkış noktası olarak belirlenmiştir. Manisa İl’inin en önemli marka değerlerinden biri olan “İlk Altın Para” teması gereken önemi görmemektedir. Bu nedenle koleksiyon oluşturma sürecinde bu tema seçilerek, tasarlanan tablet bilgisayar kılıflarında astarlık kumaşlarda baskı dış yüzeylerde süs unsuru olarak metal döküm parçalar olarak kullanılmıştır. Metal döküm parçaların bronz madenin olarak seçilmesinin sebebi, seri üretime yatkın ve maliyeti düşük fakat görüntüsünün altına benzemesinden dolayı tercih edilmiştir. Bu sebeple A Grubu; Prestij Ürün, B Grubu; Ekonomik Ürün, C Grubu; Düşük Fiyatlı Ürün kategorilerinde de döküm parçalar tasarımlarda kullanılmıştır.

Resim89: Koleksiyonda kullanılmak üzere mum tekniğiyle üretilmiş Croesus sikke reproduksiyonları

Resim 90: A Grubu; Prestij ürün kategorisi ince tabakalanmış kuzu derisi ve bronz döküm parçalı, 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 91: A Grubu; Prestij ürün kategorisi ince tabakalanmış kuzu derisi ve bronz döküm parçalı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 92: A Grubu; Prestij ürün kategorisi dana derisi ve bronz döküm parçalı 8.9 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 93: A Grubu; Prestij ürün kategorisi dana derisi ve bronz döküm parçalı 8.9 inch tablet bilgisayar kılıfı

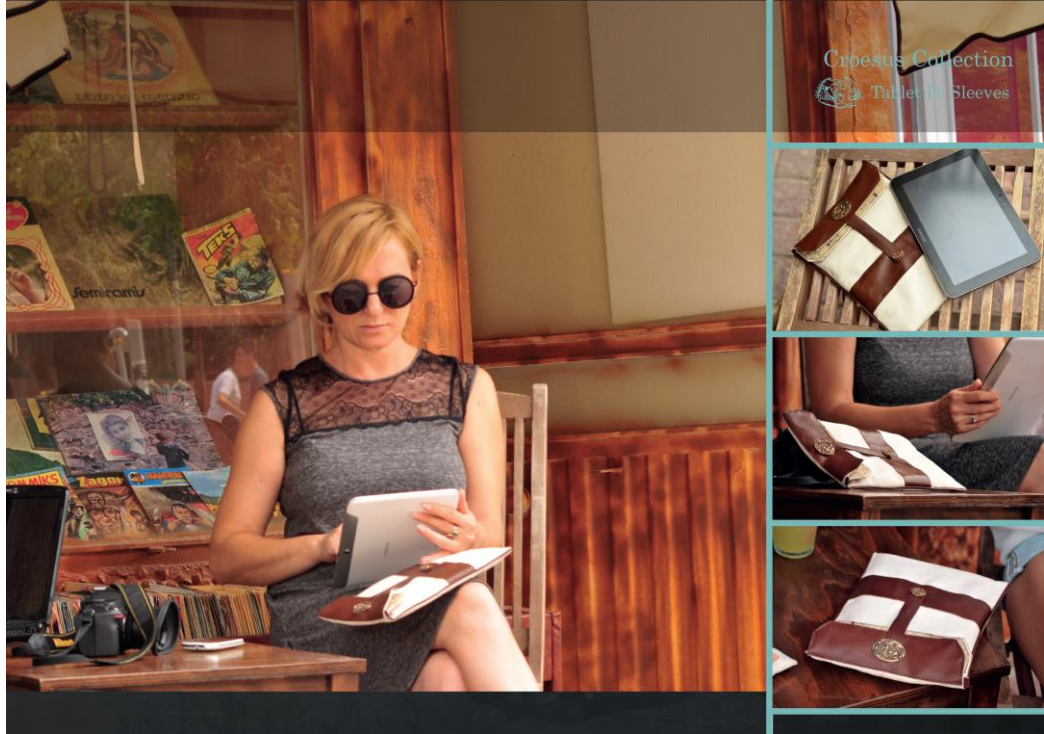
Resim 94: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi vejital deri ve keten kumaşlı, astarlı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 95: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi vejital deri ve keten kumaşlı, astarlı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 96: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi vejital deri ve keten kumaşlı, astarlı detay 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 97: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi kuzu derisi ve keten kumaşlı, astarlı, bronz döküm parçalı 8.9 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 98: B Grubu; Ekonomik ürün kategorisi kuzu derisi ve keten kumaşlı, astarlı, bronz döküm parçalı 8.9 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 99: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 100: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı detay

Resim 101: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 102: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı astarlı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

Resim 103: C Grubu; Düşük fiyatlı ürün kategorisi kuzu derisi ve endüstriyel keçe, bronz döküm parçalı astarlı 10.1 inch tablet bilgisayar kılıfı

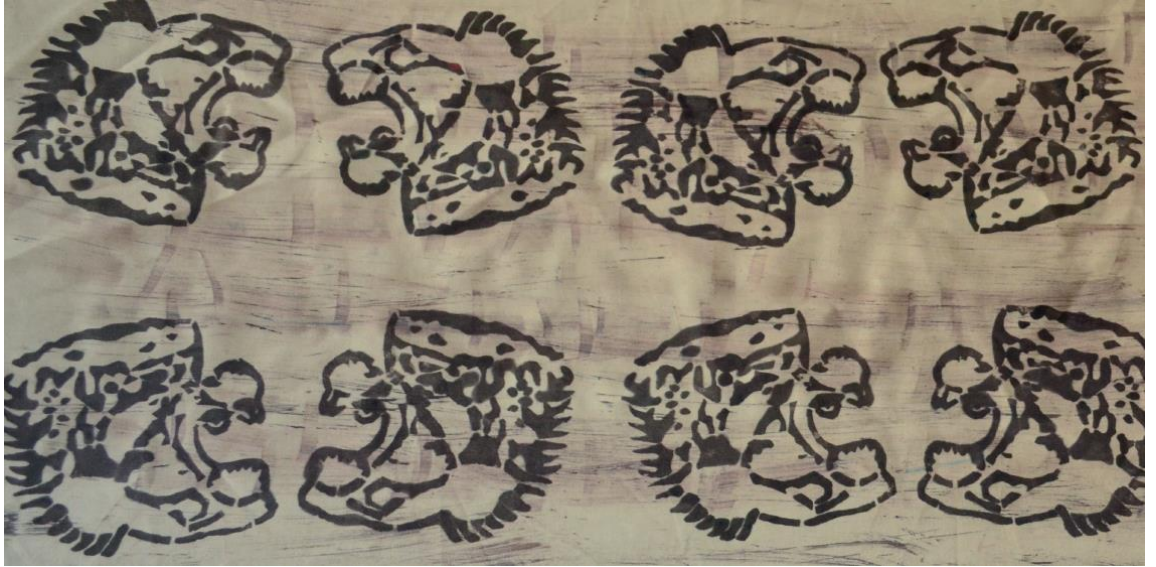
Resim 104: Dijital ortamda hazırlanan astarlık yüzey tasarımı

Resim 105: Dijital ortamda hazırlanan astarlık yüzey tasarımı

Resim 106: Dijital ortamda hazırlanan astarlık yüzey tasarımı

Resim 107: El baskısı astarlık yüzey tasarımı

Resim 108: El baskısı astarlık yüzey tasarımı

Resim 109: El baskısı astarlık yüzey tasarımı

Resim 110: El baskısı astarlık yüzey tasarımı

SONUÇ

Kentsel markalaşma sürecinde bir kentin etkili bir markaya sahip olabilmesi için; onu diğer kentlerden ayıracak farklılıklara sahip olması gerekmektedir. Kentin başarılı bir marka kent olması, kentin tercih edilmesini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, kent imajları da markalaşmada büyük rol oynar.

Tarih, kültür, ticaret, turizm yatırımları, doğal çevre ve mimarlık gibi değerler kentin kalitesini arttırmaktadır ve hedef kitle ile iletişimini sağlamaktadır. Globalleşmenin etkisiyle son dönemde birçok kent, kent dokusu, turizm değerleri veya sanayisi gibi özelliklerini ön plana çıkararak marka kent olarak, kentin itibarını artırma çabasına girmişlerdir.

Kentin kimliğini uluslararası duyurmak amacıyla, birçok stratejik projelerle bu kapsamda çalışmalar yapmaktadırlar. Bu stratejilerde kentin kültürel değerleri, mimarisi, tarihi, doğal turizm kaynakları gibi çeşitli potansiyellerini kullanarak bu doğrultuda pazarlama politikaları geliştirmektedirler.

Markalaşma sürecinde her kentin farklı dinamikleri ve stratejileri olduğunu varsayarsak, Manisa'nın; İncil'de Adı Geçen İlk Yedi Kilise 'den üçüne sahip oluşu, Sardis Antik Kentinin altın rafinerilerinde ilk altın paranın üretilişi, MOSB'in Türk Sanayisi üzerindeki önemi, doğal ve jeolojik özellikler gibi zenginliklere sahip olmanın avantajını, en iyi şekilde kullanmalıdır.

Manisa bugün başlı başına önemli ve getirim sağlayacak bir özelliklere sahiptir. Kaynaklarını kentsel markalaşma için kullanarak daha çok bilinirliği arttıracak atılımlarda bulunulmalıdır. Sahip olunan değerlerin zenginliği büyük bir avantaj sağlamaktadır. Fakat bu kaynakların doğru kanalize edilmesi kültür, din, sağlık, doğa turizminin ön plana çıkarılması kentin markalaşması açısından önem arz etmektedir. Manisa halen gelişimini devam ettiren bir kenttir. Hazırlanan birçok projeye markalaşma süreci desteklenmektedir. Kentin kimliği oluşturulabilmeli ve Mesir Macunu Festivali gibi daha birçok marka değeri de ön plana çıkarılmalıdır.

Kentsel markalaşma; Geleneksel Türk Sanatlarının netleştirilmesi, güncel tasarım anlayışı kapsamında ele alınması ve bu sanatlara ulusal kimlik kazandırılması adına önemlidir. Halıcılık, kilimcilik, bez dokumacılığı, çömlekçilik, işlemecilik, urgancılık,

saraçlık, kunduracılık, bakırcılık, süpürgecilik, yemenicilik, oymacılık, kuyumculuk, yorgancılık, demircilik gibi meslekler ile güncel tasarımların bütünleştirilmesi, kentsel markalaştırma ve ülke tanıtımına folklorik kökenli hediyelik eşyalarla katkı sağlaması hedeflenmelidir.

Makineleşmenin bu kadar yaygınlaşmadığı dönemlerde, Halk Sanatı kapsamındaki çalışmalar; mahalle, sokak, çarşı, pazar, arasta ve han gibi işliklerde yapılmış, Ahi ve Lonca birliklerince düzenlenmiştir. Zamanla, bu birliklerin dağılması, teknolojik olanakların gelişmesi ve seri üretilen ürünlerin alım-satımının artması yüzünden halk sanatı körelmiştir ve yok olmuştur. Bir kaç istisna meslek dışında, çoğunun eğitimi yapılmadığı gibi müzelerde de yeterli tanıtımı yapılamadan kaybolmuş ya da kaybolma durumuna gelmiştir.

Yok olan veya yok olma sürecine giren zanaatlar ve el sanatlarını araştırmak, güncel talebe yönelik hediyelik eşya yapımı için tasarımlar hazırlamak, ürünleri tanıtımla destekleyip ticari potansiyel kazandırarak yaşatmak, Manisa markalı hediyelik eşyalarla kültürel ve kırsal turizme yönelik geniş kapasiteli bir üretim alanı oluşturarak, İl ve ülke tanıtımına folklorik kökenli hediyelik eşyalarla ve markalaşarak katkı sağlayabilir. Ayrıca geleneksel ve güncelin bulunduğu tasarımlarla üretilen hediyelik eşyaların turistlere ulaşması ile kentin tanıtımında kültür taşıyıcı bir görev üstlenmesini sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- AAKER, D. A., **Güçlü Markalar Yaratmak**, Media Cat Kitapları, İstanbul, 2009
- ACUNER Akın Şebnem, **Alternatif Turizm Türlerinin Doğu Karadeniz Bölgesi Turizm Potansiyelinin Gelişmesine Etkisi**, MPM Yay., No:689, Ankara, 2006
- AKSAKAL Ali Haydar, **Manisa'nın Bilinmeyen Değerleri**, Şafak Basım Yayın, Manisa 2003
- AKURGAL Ekrem, **Anadolu Kültür Tarihi**, Tübitak Yayınları, Ankara 1999
- ARSLAN Murat, **Galatlar: Antikçağ Anadolu'sunun Savaşçı Kavmi**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000
- **Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi**, Cilt:6, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul, 1987, 157 s.
- BOHANNAN P. ve CLAZER M., **High Points in Antropology**, A.A. Knopf, New York, 1973
- ÇAY Abdülhalük M., **Türk Ergenekon Bayramı**, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yay., Ankara, 1989
- DEMİR A. ve KAFKAS M. , Abdurrahman Şeref Efendi, **Osmanlı Devleti Tarihi I**, Kaynak Yay., İzmir, 1995
- DOĞANAY Hayati, **Türkiye Turizm Coğrafyası**, 3. Basım, Çizgi Kitabevi Yay., Konya, 2001
- DOYDUK Senem, **Tarihi Kent Dokusuyla Akhisar**, Akhisar Belediyesi Kültür Yayınları, Mart 2006
- EMECEN F., **XVI. Asırda Manisa Kazası**, TTK Yayınları, Ankara 1989
- EMECEN F. M., **Tarihin İçinde Manisa**, Manisa Belediyesi Kültür Yayınları: 1, Manisa 2007
- ERGÜL Teoman, **Anadolu Uygarlığının Görkemli Simgesi Sardis**, Kitap Atelyesi Yayınları, Ankara 2007
- ERGÜL Teoman, **Merkezi Otoriteden Bağımsız, Sivil Temelli Halk Hareketi Örneği Olarak Kurtuluş Savaşı'nda Manisa**, Genişletilmiş 2. Basım, Kebikeç Yayınları, Ankara 2007

- FISHER Sydney Nettleton, **The Middle East: a history**, New York: Alfred A. Knopf, 1969
- FRENCH, D.H., **Prehistoric Sites in North-West Anatolia II: The Balıkesir and Akhisar/Manisa Aries**, Anat.St. XIX, 1969.
- FOSTER Hal, **Tasarım ve Suç**, İletişim Yayınları, İstanbul 2004
- GÜVENÇ Bozkurt, **İnsan ve Kültür**, Remzi Kitabevi İstanbul, 1984
- GÖKA Erol, **İnsan Kısım Kısım**, Aşina Kitaplar, Ankara, 2006
- HARMANKAYA, S., ERDOĞDU, B., TAY- **Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri İlk Tunç Çağı**, Ege Yayınları, İstanbul, 2002
- KARABULUT Muhittin, **Tüketici Davranışı**, İstanbul: İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayınları, 1989, No: 206
- KINROSS L., **Atatürk: The Rebirth of a Nation (Atatürk : Bir Milletten Yeniden Doğuşu)**, Altın Kitaplar, İstanbul, 1960
- KORKMAZ M., **Saruhanoğulları ve Osmanlı Klasik Döneminde Manisada Yaşayan Kültürel İzleri**, Manisa Valiliği Yayını, Manisa, 1999
- KOTLER, P. ve G. ARMSTRONG, **Principles Of Marketing**, Pearson Prentice Hall, Eleventh Edition, New Jersey, 2005
- KÖSE Fatih, **Osmanlı Devleti'nde Nevruz**, IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007
- LOCKE John, **Two Treatises of Government**, Edited by Peter Laslett, Cambridge University Press Newyork, Reprinted 1965
- MAIR, I. , **An Introduction to Social Anthropology**, Oxford University Press. , England, 1972
- Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, **Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi Kitabı**, Manisa 2012
- MAUSS Marcel, **Sosyoloji ve Antropoloji**, Doğu Batı Yayınları-11 Sosyoloji-4, Ankara 2011
- MILNE Simon, ATELJEVIC Irena, **Tourism Economic Development and The Global-Local Nexus: Theory Embracing Complexity**, Routledge, part of the Taylor & Francis Group, New York, 2001
- MUCUK, İ., **Pazarlama İlkeleri**, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2004

- NAUMANN Rudolf, **Eski Anadolu Mimarisi**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1975
- İHSANOĞLU E., **Osmanlı Devleti Tarihi**, Cilt:2, İstanbul, 1999
- İZDEM Ekmel, **Dünkü-Bugünkü Akhisar**, Ülkü Matbaası, İstanbul 1944
- PAKALIN, M. Z., **Osmanlı Tarih Deyimleri Ve Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, Cilt 1, 1983
- RAMSAY William Mitchell, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1960
- SATIŞ Baki, **İlk çağdan günümüze Akhisar**, Akhisar Sağlık Eğitim Kültür Vakfı, Manisa 1994
- SEVİN Veli, **Eski Anadolu ve Trakya**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003
- SOYSAL İsmail, **Tarihçeleri ve Açıklamaları ile Birlikte Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları**, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2000
- SU K., **Manisa ve Yöresinde İşgal Acıları**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1982
- TAKAOĞLU T., **Anadolu'da Doğdu. 60. Yaşında Fahri Işık'a Armağan** Korkut,T, Işkan H, Işın G., Ed., Ege Yayınları, İstanbul, 2004
- T.C. Manisa Valiliği, **Manisa Yıllığı 2012**, Ege Ofset, Manisa 2012
- TEK, Ö. B. ve E. ÖZGÜL, **Modern Pazarlama İlkeleri Uygulamalı Yönetimsel Yaklaşım**, Birlesik Matbaacılık, İzmir, 2005
- TOKOL Tuncer, **Pazarlama Yönetimi**, Uludağ Üniversitesi Basımevi, Bursa- 1994
- TÜL Şükrü, **Aigai Aiolis'te Bir Dağ Kent**, Ege Yayınları, İstanbul 1995
- TÜRE Altan, **Altın Ülke Lidya**, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları, Manisa 2011
- TÜRE Altan, **Dünya Kuyumculuğunu Tarihi Takımın Öyküsü**, Goldaş Kültür Yayınları 1, İstanbul
- TÜRE Altan, **Lydia-Uşak Karun Hazinesi ve Buldukları Tümülüsler**, Rk Medya Yapım ve Tanıtım Hizmetleri, İzmir 2009
- ULUÇAY Ç., Gökçen İ., **Manisa Tarihi**, Ay Matbaası, İstanbul, 1939
- UMAR Bilge, **Mysia**, Akbank Yayınları, İstanbul 1984.

- YÜKSELEN Cemal, **Pazarlama İlkeler-Yönetim**, Detay Yayıncılık, Ankara, 2006

Makaleler, Bildiriler ve Tezler

- ACEVİT Fevzi, “Küresel Çağrı”, Adana Sürdürülebilir Eylem Planı ve Adana Mevcut Durum Raporu 2006, **Yerel Gündem 21 Merkezi**, Adana, 2006
- ADIGÜZEL İ., "Osmanlı Döneminden Manisada Eğitim Kurumları(Bildiri)", **Manisa Şehri Bilgi Şöleni Bildirileri**, CBÜ Kültür ve Spor Kulübü Derneği, Manisa, 2006
- AKTÜRE, S. , "17. Yüzyıl Başından 19 Yüzyıl Ortasına Kadarki Dönemde Anadolu Osmanlı Şehrinde Şehrsel Yapının Değişme Süreci", **ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı:1, 1975
- ATLAN Sabahat, Roma Tarihi'nin Ana Hatları. I. Kısım, **Cumhuriyet,İ. Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları**, İstanbul,1970
- BAYRAKAL T. E., “Manisa Yakınında Bir Bizans Kalesi: Yoğurtçu Kale”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü İzmir, 2005
- Cömert, Y. & Durmaz, Y., “Tüketicinin Tatmini ile Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörlere Bütünleşik Yaklaşım ve Adıyaman İlinde Bir Alan Çalışması”, **Journal Of Yaşar Üniversitesi Dergisi**, 4 (1), 2006
- ÇELEBİ, Mevlüt “Atatürk’ün Manisa’yı Ziyaretleri”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Sayı 40, 1998
- ÇETİN Sıdika,” Geç Osmanlıdan Erken Cumhuriyete İç Batı Anadolu’da Kentsel Yapının Değişimi”, **METU Journal of the Faculty of Architecture** 2012/2 (Cilt: 29 Sayı:2)
- ÇİFCİ S., “Marka ve Marka Sadakati Üniversite Öğrencilerinin Kot Pantolon Marka Tercihleri ve Marka Sadakatleri ile İlgili Bir Arastırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, 2006
- DİNÇ, R. “Kulaksızlar Mermer idol Atölyesi ve Çevre Araştırmaları”, **XIV.AST.-2**, 1996

- DİNGEÇ Emine,“Osmanlı Sarayında Eski bir Türk Geleneği Yeni Yılda Hediyeleşme”,Turkish Studies International Periodical For the Languages, **Literature and History of Turkish** Volume 4/8 Fall 2009
- DURAN, U. Ö., “Markanın Tüketici Davranışlarına Etkisi (Beyaz Eşya Sektörüne Yönelik Bir Uygulama)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2005
- GÜLENSOY T.,” Manisa ve Yöresinde Oğuz Boyları” (Bildiri) **Manisa Şehri Bilgi Şöleni Bildirileri**, CBÜ Kültür ve Spor Kulübü Derneği, Manisa, 2006
- KAYAN,İ., "Demirköprü Baraj Gölü Batı Kıyısında Çakallar Volkanizması ve Fosil İnsan Ayak İzleri", **Ege Coğrafya Dergisi**, Sayı: 6, İzmir, 1995
- MERİÇ, R.. “1992 Yılı Alaşehir Kazı Raporu”, **XV. KST-II**, Ankara, 1993
- ÖZSÖZ Cihan, “Pierre Bourdieu’nün Temel Kavramlarına Giriş”, **Sosyoloji Notları Dergisi**, Sosyoloji NotlarıYayın Ekibi, Nisan 2007 Ankara
- SAĞOÇAK Mehtap, “Popüler Kitle Kültüründe Mekan”, **Yapı, Mimarlık Kültür Sanat Dergisi** Sayı 282, Mayıs 2005
- SERTKAYA DOĞAN Özlem, "Türkiye'de Altın Madenciliği", **Coğrafya Dergisi**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü, Sayı 13, İstanbul, 2005
- TEZCAN Mahmut, "Folklorik Ve Antropolojik Yönleriyle Hediye Geleneği ve Türk Kültüründeki Yeri", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 22 Sayı: 1 Yayın Tarihi: 1989
- TOY Erol, “Ak Akçenin Kara Günleri”, **Güneş Gazetesi**, Yayınlama Tarihi: 04/09/1988
- UYAR Hakkı, “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Manisa’da Eğitim ve Kültür Hayatına Genel Bir Bakış”, **Kültür Sanat Aktüalite Dergisi**, Yıl 1, Sayı 2, Ekim 2003
- ÜRETEN Hüseyin, "Roma Dönemi'ne Kadar Tralleis Tarihi ve Attaloslar ile İlişkileri", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi** Cilt: 24 Sayı: 38 Yayın Tarihi: 2005
- ÜRETEN H. , Yüksek lisans Tezi "Hellenistik Dönem’de Pergamon Krallığı ve Roma Devleti İle İlişkileri", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Türkiye, 1999

Manisa Kent Arşivleri

- Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması Projesi, “Aigai Agorası”, Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2013
- "Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması" Projesi, Dokumacılık, Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2013
- “Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması Projesi, “Sardes Antik Kenti”, Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2013
- "Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması" Projesi, Düğün Gelenekleri, Manisa İl Kültür Müdürlüğü Arşivi 2013
- DOĞAN Umut, “Tarihiyle Kültürüyle Manisa Turizmi - Doğa Turizmi” , Manisa İl Kültür Turizm Müdürlüğü Arşivi 2011
- Kula Belediyesi Arşivi “Katakekaumene Yanık Ülke Geopark Projesi Sunumu 2009”
- Kula Belediyesi Arşivi “Katakekaumene Basın Sunumu 2012”

İnternet

- <http://akhisar.meb.gov.tr/dosyalar/akhisartarihce.pdf> Erişim: 20.02.2012
- <http://www.turkticaret.net/marka/nedir.php> Erişim: 02.03.2012
- KAVARATZIS M. , ASHWORTH
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9663.2005.00482.x/abstract> Erişim:22/06/2013
- <http://www.manisa.bel.tr/icerik/32/70/aigai.aspx> Erişim: 22/05/2013
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Thyateira> Erişim: 22/05/2013
- <http://thyateirakazisi.com> Erişim: 22/05/2013
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ala%C5%9Fehir> Erişim: 20.02.2012
- <http://www.kula.bel.tr/pages/kula-tarihi.html> Erişim:02.03.2012

- <http://tr.geoparkula.org> Erişim: 25/05/2013
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Spil_Da%C4%9F%C4%B1 20/06/2013
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Manisa_Tarzan%C4%B1 20.01.2012
- <http://www.manisaturizmdernegi.com/mesir/mesir-macunu/> 02-06-0213
- http://unesco.org.tr/dokumanlar/somut_olmayan_km/sokum_bb.pdf 02-06-2013
- <http://www.manisakulturturizm.gov.tr/belge/1-34075/genel-bilgiler.html>
Erişim: 20/03/2012
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Sardes> Erişim: 02/05/2013

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Seçil ARKANT
Doğum Yeri / Tarihi: ESKİŞEHİR, 01.01.1983
Yabancı Dil : İngilizce

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans

2004 - 2009 İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
Uygulamalı Sanatlar Bölümü, Tekstil Tasarım Ana Sanat Dalı
Moda Aksesuar Tasarım Programı

BİLGİSAYAR PROGRAMLARI :

Adobe Illustrator
Adobe Photoshop
CorelDRAW
Rhinoceros
SharePoint Designer
Microsoft Office Uygulamaları

İŞ TECRÜBESİ:

2013 (Şubat-Mayıs)

Kamu Proje Koordinatörü – Manisa Valiliği ve Axima New Media Bilişim
Teknolojileri “Erişilebilir Son Teknolojilerle Manisa Kültür ve Turizm Değerlerini
Tanıtacak Altyapı Donanımlarının Oluşturulması Projesi”

2011-2012

Proje Tasarımcısı - Manisa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü “Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi”

2009 (Şubat – Ekim)

Takı Tasarımı - **Efes Kuyumculuk**

KATILDIĞI AKTİVİTELER:

2012 Ağustos “Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi” **Çalıştay ve Yarışma Jüri Üyeliliği**

2012 Haziran “Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi” **Antalya 3. Hediyelik, Yöresel ve Geleneksel Ürünler Fuarı, Antalya Expo Center**

2012 Şubat “Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi” **2. Seminer Toplantısı**

2011 Kasım “Hediyelik Eşyada Manisa Markası Projesi” **1. Seminer Toplantısı**

2011 Şubat Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi “**Antik Anadolu'dan Çağrışımlar**” Takı ve Ev Aksesuarı Sergisi

2009 “**Jewex**” **Jewellery Fair** / Izmir International Fair /Izmir – Turkiye

2009 “I.ULUSLARARASI KATILIMLI MÜCEVHER-TAKI TASARIMI VE EĞİTİMİ SEMPOZYUMU-1st INTERNATIONAL JEWELLERY - JEWELLERY DESIGN AND EDUCATION SYMPOSIUM”